8/7/2022

“En u bent, mevrouw?”

Een juridisch onderzoek naar de rechten en behoeften van nieuwe naasten bij een dodelijk ongeval van het kind

Benjamin Heysse
VZW OUDERS VAN VERONGELUKTE KINDEREN GESTEUND DOOR VZW FAMILIEPLATFORM GEESTELIJKE GEZONDHEID

Inhoudsopgave

Deel 1: Inleiding……3
1. Onderzoeksvraag en methodologie……...4
2. Nieuwe naasten…….....5
   A. Stiefouders of plusouders…….…5
   B. Adoptieouders……...7
   C. Pleegouders……...8

Deel 2: Het Belgisch wetgevend kader…….……...9

Hoofdstuk 1: De rechten van nabestaanden onmiddellijk na het ongeval……...9
1. De handelingen ter plaatse……..9
2. De slechtnieuwsmelding……11
   2.1. De dichtste nabestaanden……11
   2.2. De procedure……...12
3. De laatste groet……...13
4. Vrijgave van het lichaam en de persoonlijke spullen……15
   4.1. Vrijgave van het lichaam en de lijkbezorging……15
   4.2. Vrijgave van de persoonlijke spullen van het slachtoffer……...16
5. De verwijzing van de nabestaanden……...……17
   A. Slachtofferonthaal……18
   B. Slachtofferhulp……19

Hoofdstuk 2: De rechten van de nabestaanden bij het strafproces……20
1. Het slachtoffer……21
2. De benadeelde persoon……..22
3. De burgerlijke partij……...24
   3.1. Gevolgen van de burgerlijke partijstelling……..24
   3.2. Wie kan zich burgerlijke partij stellen?.....25
   3.3. De rechten van de burgerlijke partij……26
      A. Het hoorrecht……..26
      B. Het inzagerecht……...27
      C. Het recht om stukken toe te voegen……...28

Hoofdstuk 3: De schadevergoeding van de nabestaanden……29
1. Het schadebegrip……29
2. Soorten schade…….....30
   2.1. Zaakschade……30
   2.2. Lichamelijke schade……..30
3. Het verkrijgen van de schadevergoeding…….....34
   A. De verplichte WAM-verzekering…….…35
   B. Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds…….35
   C. De positie van de zwakke weggebruiker……..36
   3.1. De minnelijke of de gerechtelijke regeling……..…….…36
      A. De minnelijke regeling……..36
      B. De gerechtelijke regeling……..37

Hoofdstuk 4: Het begrip 'nabestaande'……38

Deel 3: Inzichten uit Nederland en Frankrijk……..40
1. Een statuut voor de plusouder……...40
2. Definitie van het begrip 'nabestaande'……41
3. De handelingen ter plaatse……42
4. De rechten van de nabestaanden in de strafrechtelijke procedure……44
   A. De benadeelde partij en de burgerlijke partij……..45
   B. Het spreekrecht……...47
5. Schadevergoeding van de nabestaande……49
6. Het verkrijgen van de schadevergoeding……..55

Deel 4: Empirisch luik……58
1. Korte beschrijving van de respondenten……..58
2. Onmiddellijk na het ongeval……60
   2.1. De slechtnieuwsmelding……...60
   2.2. De laatste groet……61
   2.3. Autopsie……62
   2.4. Teruggaven van voorwerpen……63
   2.5. Regeling van de begrafenis……..64
   2.6. Slachtofferhulp……64
   2.7. OVK……65
3. De rechten tijdens de strafrechtelijke procedure……66
4. De schadevergoeding……..68
5. Slot: de behandeling als 'nieuwe naasten'……..70

Deel 5: Beoordeling en aanbevelingen……71
1. Een statuut voor de plusouder……71
2. Het begrip 'nabestaande'……....72
3. De rechten van nabestaanden onmiddellijk na het ongeval……....73
4. De rechten van nabestaanden bij de strafrechtelijke procedure……..76
5. De schadevergoeding……..80

Besluit……86
Bijlage……88
Bibliografie……89

Deel 1: Inleiding

1. Onze westerse samenleving heeft de laatste decennia grote wijzigingen ondergaan. Eén van de meest in het oog springende is het verval van het traditionele gezin en het ontstaan van diverse samenlevingsverbanden.[1] Sinds de jaren '70 van de vorige eeuw heeft het huwelijk, en het daarbij horend traditionele gezin, in grote mate aan belang ingeboet.[2] Vandaag vinden we een lappendeken terug van vele niet-traditionele leefvormen.

2. België is één van de landen waar deze evolutie zich het snelst heeft doorgezet.[3] Een blik op de cijfers en statistieken in Vlaanderen en Wallonië bevestigt dit. Zo daalde het percentage huishoudens van gehuwde paren met inwonende kinderen in Vlaanderen tussen 2001 en 2021 van 34 naar 21 procent.[4] In Wallonië ligt dit percentage nog lager, op 17,4 procent.[5] Daarnaast maakt het nieuw samengesteld gezin de omgekeerde beweging: 10,7 procent van de Vlaamse gezinnen betreft vandaag een nieuw samengesteld gezin en in Brussel en Wallonië loopt dit percentage zelfs op tot 15 procent.[6]

3. Dit alles heeft tot gevolg dat veel kinderen in België opgroeien in complexe netwerken waarbij de functies van ouderschap over meerdere personen worden verdeeld.[7] Zo zijn er personen die biologisch of juridisch niet de ouder zijn van het kind maar toch een belangrijke rol vervullen bij de opvoeding. Concreet kan men hier denken aan plusouders, pleegouders en adoptieouders. In dit onderzoek wordt er naar deze personen verwezen als 'nieuwe naasten'.[8]

---

[1] L. EVERAERT, 'Nieuw samengestelde gezinnen: bescherming van de langstlevende partner', *BN* 2021, (57) 57; V. ALLAERTS, *et al.*, *Het gezin 2.0. Huwelijk, nieuwe samenlevingsvormen en hun juridische impliciaties*, Antwerpen, Intersentia, 2014, *v*.

[2] J. VAN GOMPEL, 'Diversiteit in samenlevingsvormen onderschat in beleid', *Publicaties KBC* 2018, www.kbc.com/nl/economics/publicaties/diversiteit-in-samenlevingsvormen-onderschat-in-beleid.html; F. DE BOCK, G. MAES en A, WITTENS, *Een nieuw gezin- Rechtsstatuut van het gelijkslachtige gezin*, Kortrijk, UGA, 2007, 13.

[3] J. VAN GOMPEL, 'Diversiteit in samenlevingsvormen onderschat in beleid', *Publicaties KBC* 2018, www.kbc.com/nl/economics/publicaties/diversiteit-in-samenlevingsvormen-onderschat-in-beleid.html.

[4] www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/huishoudtypes.

[5] https://www.iweps.be/indicateur-statistique/nombre-et-taille-des-menages/#:~:text.

[6] Een nieuw samengesteld gezin kan worden gedefinieerd als een gezin waarbij een ouder samenwoont met één of meerdere biologische kinderen en met een romantische partner die niet biologisch verwant is aan minstens één van deze kinderen; V. AUDENAERT, *Samengestelde gezinnen in Vlaanderen*, https://gezinsenquete.be/sites/default/files/media/documenten/FS15_nieuw_samengestelde_gezinnen.pdf; https://www.rtbf.be/article/le-modele-de-la-famille-classique-resiste-malgre-des-separations-de-plus-en-plus-tot-9153550.

[7] U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 3.

[8] Voor een verduidelijking van dit begrip zie hieronder: 1.2 Nieuwe naasten.

Het spreekt voor zich dat deze nieuwe naasten doorgaans een grote affectieve band met het kind ontwikkelen. Vaak nemen ze verschillende taken van het ouderschap op zich en in sommige gevallen worden ze door het kind meer als ouder beschouwd dan de juridische en/of biologische ouder. Het vormt een grote uitdaging voor de wetgever om ook deze naasten de erkenning en bescherming te bieden die ze verdienen.[9]

4. Ook de VZW Ouders van Verongelukte Kinderen (OVK) merkte bij haar werking dat aan de noden van nieuwe naasten niet altijd werd voldaan.[10] Ondanks hun intense band met het overleden kind, kampen ze vaak met het idee dat ze niet in dezelfde mate mogen rouwen om het verlies van hun kind omdat ze niet de biologische ouder zijn. Het is dan ook van groot belang dat dit onterecht gevoel van ondergeschiktheid niet wordt versterkt door de contacten met officiële instanties zoals de politie, leden van het openbaar ministerie en Slachtofferhulp. Deze bezorgdheid bij de medewerkers van OVK vormde de aanleiding tot dit onderzoek.

1. Onderzoeksvraag en methodologie

5. Het doel van dit onderzoek is in eerste instantie om een juridisch overzicht te bieden van de bestaande rechten van nieuwe naasten bij het overlijden van een kind. Gezien de werking van OVK wordt er voornamelijk aandacht besteed aan kinderen die overlijden ten gevolge van een verkeersongeval. Het eerste hoofdstuk beschrijft het bestaande wetgevend kader omtrent de rechten van nieuwe naasten vanaf de eerste momenten van het ongeval tot aan een eventuele rechtszaak.

6. Het tweede objectief van dit onderzoek is om aanbevelingen te formuleren die de positie van nieuwe naasten ten goede kunnen komen. Hiervoor gaan we ten rade bij onze buurlanden: Nederland en Frankrijk. Aan de hand van de rechtsvergelijkende methode wordt gewezen op de relevante gelijkenissen en verschillen in de behandeling van nieuwe naasten. Deze vergelijking vormt een eerste bron van informatie van waaruit aanbevelingen kunnen worden gedestilleerd voor de Belgische aanpak.

---

[9] J. SOSSON en G. WILLEMS, 'introduction', in J. SOSSON, G. WILLEMS en G. MOTTE (eds.), *Adults and children in postmodern societies*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 1.

[10] De VZW Ouders van Verongelukte Kinderen is een VZW die steun biedt aan families die een kind verliezen ten gevolge van een verkeersongeval, voor meer informatie zie: https://www.ovk.be/missie.

7. Verder organiseerden we ook een bescheiden bevraging bij drie nieuwe naasten die een kind verloren in het verkeer. Aan de hand van deze interviews proberen we de praktische uitwerking van de juridische rechten van nieuwe naasten in kaart te brengen. Daarnaast proberen we de behoeften weer te geven van deze nieuwe naasten. We stelden hen de vraag of ze naar hun gevoel anders werden behandeld in vergelijking met biologische ouders en wat er bij de behandeling door actoren van de overheid (politie, gerecht, Slachtofferhulp) nog voor verbetering vatbaar is. De resultaten van deze bevraging kan men vanzelfsprekend niet veralgemenen maar bieden toch een mooie indicatie van de behoeften van nieuwe naasten waarvan het kind in een verkeersongeval overleden is.

8. Aan de hand van het rechtsvergelijkend onderzoek en de bevraging worden in het laatste deel concrete aanbevelingen geformuleerd om de behandeling van nieuwe naasten die geconfronteerd worden met het verlies van een kind te verbeteren. Deze aanbevelingen kunnen zowel gericht zijn aan de wetgever, wanneer een wetgevend optreden vereist is, als naar de overheidsactoren, wanneer de praktische uitvoering van de bestaande rechten ontoereikend is.

9. De onderzoeksvraag kan dan ook als volgt worden geformuleerd: *wat zijn de bestaande rechten van nieuwe naasten bij het overlijden van een kind in een verkeersongeval en in welke mate voldoen deze rechten, en de praktische uitwerking ervan, aan de werkelijke behoeften van nieuwe naasten?*

2. Nieuwe naasten

10. Hieronder wordt kort aandacht besteed aan de bestaande juridische statuten van deze nieuwe naasten. Het is geenszins de doelstelling om de familierechtelijke aspecten van deze statuten uitgebreid toe te lichten. Er wordt slechts getracht een idee te geven welke personen als 'nieuwe naasten' in deze verhandeling kunnen worden begrepen.

A. Stiefouders of plusouders

11. In een nieuw samengesteld gezin worden kinderen opgevoed door een ouder én een stiefouder die noch de biologische noch de juridische ouder is van het kind.[11] Onder impuls

[11] U. CERULUS, 'De rechtspositie van stiefouders', in I. BOONE en C. DECLERCK, *Actualia familerecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, Die Keure, 2017, (115) 117.

van VZW Stiefouder wordt het woord 'stiefouder' vervangen wegens de negatieve connotatie.[12] Vandaag wordt geopteerd voor het meer positieve 'plusouder' dat de meerwaarde van de nieuwe partner aan het samengestelde gezin benadrukt.[13]

12. Sociologisch onderzoek heeft uitgewezen dat bij minderjarige kinderen de plusouder steeds vaker beslissingen neemt samen met de ouder inzake opvoedingsaangelegenheden.[14] De rol van de plusouder bij de opvoeding heeft dus in grote mate aan belang gewonnen. Toch bestaat er naar Belgisch recht geen specifiek statuut met rechten en plichten voor de plusouder.[15] De nieuwe partner heeft geen enkele juridische beslissingsbevoegdheid over zijn 'pluskind'.

13. Wel bestaat er een specifieke vorm van adoptie voor plusouders, waarbij deze toch het ouderlijk gezag kan verkrijgen. In de literatuur wordt hiernaar verwezen als stiefouderadoptie of partneradoptie.[16] Het betreft een bijzondere vorm van eenouderadoptie waarbij de echtgenoot, wettelijk samenwonende of feitelijk samenwonende het kind van zijn partner adopteert.[17] Deze vorm van adoptie is echter niet de ideale oplossing om het feitelijk ouderschap van de plusouder juridisch te verankeren.[18] Ze is immers uitsluitend mogelijk in het geval dat het kind maar één juridische ouder heeft. Bovendien kan worden beargumenteerd dat stiefouderadoptie niet tegemoetkomt aan de diversiteit en complexiteit van de situaties waarin een kind kan opgroeien.

14. In het verleden werden reeds tevergeefs wetsvoorstellen ingediend om in een statuut te voorzien voor de plusouder en recent pleitte de auteur U. CERULUS voor een statuut van 'zorgouder'.[19] Het statuut van zorgouder staat, in de aanbeveling van de auteur, open voor

---

[12] KIND EN GEZIN, *Eigenlijk is hij bijna ons broertje hé?*, www.kindengezin.be/sites/default/files/2021-06/Bijna_ons_broertje_nieuw_samengesteld_gezin_webversie.pdf.
[13] *Ibid.*
[14] S. VANASSCHE, A. SODERMANS en K. MATTHIJS, 'Opvoeden door ex-partners: samen of apart? Bevindingen uit sociaalwetenschappelijk onderzoek rond co-ouderschap in Vlaanderen', in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia familerecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, Die Keure, 2017, (1) 5.
[15] K. UYTTERHOEVEN, 'Worden stiefouders stiefmoederlijk behandeld?', *T. Fam.* 2009, (125) 125.
[16] P. SENAEVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*; Leuven, Acco, 2022, 312.
[17] Art 343, §1, b; U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 17; een gelijkaardige regeling bestaat voor de ex-partner: art. 343, §1, b/1 BW en art. 344-3 BW.
[18] U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 19-23.
[19] Zie bv: Wetsvoorstel 14 januari 2009 tot wijziging van het Burgerlijk en het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de invoering van een medebeslissingsrecht voor stiefouders ten aanzien van het kind van hun partner, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 1728/001 (ingediend door S. Lahaye-Battheu en C. Van Cauter); Wetsvoorstel 2 mei 2018

personen die voldoen aan twee voorwaarden. Ten eerste dienen ze betrokken te zijn bij de opvoeding van het kind of ze willen daarbij in de toekomst betrokken worden en ten tweede is een vertrouwensrelatie met minstens één van de ouders van het kind vereist.[20]

De plusouder zou dan, in de veronderstelling dat aan deze twee voorwaarden wordt voldaan, het statuut van 'zorgouder' kunnen verkrijgen door een gemeenschappelijk afgelegde verklaring met de ouders bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.[21] Deze zorgouder zou dan het ouderlijk gezag mee uitoefenen met de ouders en over een wettelijk verankerd juridisch statuut beschikken.[22]

B. Adoptieouders

16. Adoptie is een verhouding van staat waarbij het ouderschap tot stand komt tussen de adoptanten enerzijds en de geadopteerde anderzijds, op basis van een rechterlijke beslissing.[23] Samengevat is adoptie een ultieme maatregel van jeugdbescherming wanneer de ouders de opvoeding van hun kind niet kunnen of willen opnemen.[24]

17. Het Belgisch recht kent twee soorten adoptie: de gewone adoptie en de volle adoptie.[25] De gewone adoptie brengt uitsluitend een familierechtelijke betrekking tot stand tussen de adoptant en de geadopteerde en diens afstammelingen.[26] Bovendien behoudt de geadopteerde zijn oorspronkelijke verwantschap.[27] De volle adoptie verleent aan de geadopteerde hetzelfde statuut alsof er afstamming was met de adoptieouder. De geadopteerde verliest in regel zijn oorspronkelijke verwantschap.[28]

---

tot invoering van een medebeslissingsrecht voor plusouders, *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 3064/001 (ingediend door S. Lahaye-Battheu en C. Van Cauter).

[20] U. CERULUS, 'Vurig pleidooi voor een statuut voor de zorgouder', *TFAM* 2019, nr. 3-4, (58) 59.

[21] U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 47.

[22] Zie uitgebreid: U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 560 p.

[23] F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 509; T. WUYTS, *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 214.

[24] F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 510.

[25] Art. 343, §2 BW; P. SENAEVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*; Leuven, Acco, 2022, 312.

[26] Art. 353-12 BW.

[27] F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 511.

[28] Art. 356-1 BW; F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 512.

18. Zoals de bovenstaande definitie doet uitschijnen komt bij adoptie ook het ouderschap tot stand. De adoptieouders verkrijgen het ouderlijk gezag over het kind. Bijgevolg zullen de biologische ouders doorgaans (volledig) van het toneel verdwijnen. De behandeling van de adoptieouders bij een verkeersongeval van het kind is dan ook in mindere mate relevant voor het onderzoek. Ze zullen immers door de politie en de gerechtelijke instanties vaak als enig aanspreekpunt worden beschouwd. De focus van het onderzoek ligt dan ook voornamelijk op pleegouders en plusouders.

C. Pleegouders

19. Pleegouders, of ook pleegzorgers, zijn meerderjarige personen die in hun gezin een minderjarig kind opvangen.[29] De plaatsing bij een pleeggezin kan vrijwillig gebeuren aan de hand van een overeenkomst of kan worden opgelegd door de jeugdrechter.[30] Pleegzorg wordt gezien als een doeltreffende oplossing voor kinderen die door een ernstig probleem niet bij het eigen gezin kunnen wonen.[31] Het is echter een tijdelijke maatregel en het uitgangspunt blijft wel de uiteindelijke hereniging met de ouders.[32]

20. Gedurende een lange tijd bestond er, zoals vandaag nog steeds voor plusouders het geval is, geen juridisch statuut voor pleegzorgers. Met de wet van 19 maart 2017 bracht de Belgische wetgever hier verandering in.[33] Pleegouders hebben vandaag het recht om het kind bij zich te hebben en de dagdagelijkse beslissingen over het kind te nemen.[34] Alleen de beslissingen omtrent de gezondheid, de opvoeding, de opleiding, de ontspanning en de godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind worden, in beginsel, door de ouders genomen.[35] De ouders behouden bovendien het recht om toezicht uit te oefenen op de opvoeding van het kind en kunnen zo een oogje in het zeil houden bij de opvoeding.[36]

---

[29] F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 549.
[30] T. VERCRUYSSE, 'Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017', *T.Fam.* 2018, nr. 1, (6) 6.
[31] *Ibid.*
[32] U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 19-23.
[33] Wet 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegzorgers, *BS* 4 mei 2017.
[34] Art. 387*quinquies*, 1e lid BW; P. SENAEVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*; Leuven, Acco, 2022, 432.
[35] Art. 387*quinquies*, 2e lid BW; P. SENAEVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*; Leuven, Acco, 2022, 432-433.
[36] U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 47.

Deel 2: Het wetgevend kader in België

21. In dit deel volgt een overzicht van de bestaande rechten van de hierboven beschreven 'nieuwe naasten' bij het overlijden van een kind ten gevolge van een verkeersongeval. Bij deze analyse wordt er geen onderscheid gemaakt tussen minderjarige en meerderjarige slachtoffers en wordt er geopteerd om de verschillende rechten chronologisch weer te geven beginnend vanaf de eerste momenten na het ongeval tot aan de gerechtelijke procedure.

Tenslotte wordt er in dit deel ook stilgestaan bij de juridische definitie van het begrip 'nabestaande'. Wanneer een persoon overlijdt nemen zijn naasten immers de hoedanigheid van nabestaande aan. Deze term wordt in de onderstaande analyse veelvuldig gebruikt en daarom is het van belang aandacht te besteden aan de definitie van dit begrip en de vraag of ook nieuwe naasten onder deze definitie vallen.

Hoofdstuk 1: De rechten van nabestaanden onmiddellijk na het ongeval

1. Handelingen ter plaatse

22. Wanneer een ernstig verkeersongeval plaatsvindt dat niet uitsluitend tot materiële schade leidt, worden de medische hulpverleningsdiensten en de politiediensten opgeroepen.[37] Alle betrokken personen zijn verplicht om ter plaatse te blijven opdat de politie de nodige vaststellingen kan doen. Deze vaststellingen worden gegoten in een proces verbaal, dat een essentieel bewijsstuk vormt voor de latere gerechtelijke procedure.[38] Daarnaast dient de politie ook de magistraat van wacht op de hoogte te brengen die vervolgens, aan de hand van de meegedeelde informatie, beslist of hij zelf ter plaatse gaat, een deskundige stuurt naar de plaats van het ongeval of zich beperkt tot het geven van instructies aan de aanwezige politiedienst.[39]

23. Bij deze eerste interventie zijn er reeds een aantal zaken die de politiediensten in acht moeten nemen. De te volgen procedure vinden we in grote lijnen terug in een omzendbrief van

[37] FOD JUSTITIE, 'Informatie en raadgevingen aan families van verkeersslachtoffers', www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/brochures/NL/12-Informatie%20en%20raadgevingen%20aan%20families%20van%20verkeersslachtoffers.pdf
[38] *Ibid*.
[39] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf.

12 november 2012.[40] Deze richtlijn vond haar oorsprong in de vaak negatieve ervaringen van ouders die van mening waren dat ze niet in waardige omstandigheden afscheid konden nemen van hun kind en dat ze niet de gepaste hulp en bijstand hadden gekregen.[41] Hier vinden we een eerste uiteenzetting van verschillende rechten van nabestaanden bij een dodelijk verkeersongeval.

24. De politie heeft ten eerste de taak om bijstand te verlenen aan de aanwezige slachtoffers en na(ast)bestaanden.[42] Ze geven de aanwezigen emotionele steun en bieden hen de eerste informatie, dit noemt men slachtofferbejegening.[43] Specifiek voor deze taak hebben de politiediensten 'slachtofferbejegenaars' in dienst die een bijkomende opleiding hebben gevolgd om deze taak te vervullen.[44] Zo kunnen de overige politieagenten de nodige vaststellingen doen die worden opgenomen in het proces verbaal.[45]

Verder zorgt de politie ervoor dat de pers of andere personen, geen foto's of filmbeelden kunnen maken van het slachtoffer.[46] Deze beelden kunnen immers schokkend zijn voor de nabestaanden en strijdig zijn met het respect voor de overledene. Daarnaast dient de politie het lichaam van de overledene, zodra het onderzoek dit toelaat, naar een geschikte plaats over te brengen.[47] Indien een onmiddellijke verplaatsing echter niet mogelijk is moeten de gerechtelijke overheden aan de nabestaanden de redenen toelichten waarom het lichaam ter plaatse moet blijven.[48]

25. Wanneer de nabestaanden, die niet bij het ongeval betrokken waren, de wens hebben geuit zich onmiddellijk naar het slachtoffer ter plaatse te begeven zal de politie ook hier rekening mee houden en de verplaatsing van het lichaam binnen de mate van het mogelijke uitstellen.[49]

---

[40] Omz. COL, nr. 17/2012, 12 november 2012 betreffende het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden, www.om-mp.be (hierna kort: Omz. COL, nr. 17/2012).
[41] Inleiding Omz. COL, nr. 17/2012.
[42] Punt 4.3. Omz. COL, nr. 17/2012.
[43] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf.
[44] Punt 4.3. Omz. COL, nr. 17/2012.
[45] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf.
[46] Punt 4.3. Omz. COL, nr. 17/2012; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 135.
[47] Punt 4.2. Omz. COL, nr. 17/2012.
[48] *Ibid.*
[49] *Ibid.*

Verschillende verenigingen, zoals het OVK, hebben gewezen op het belang van deze mogelijkheid voor het verwerkingsproces. Uit een onderzoek, gevoerd voordat de ministeriële omzendbrief bestond, bleek echter dat het afscheid nemen op de plaats van het ongeval slechts uitzonderlijk door de politie werd toegestaan.[50] De mededeling van het ongeval aan de de nabestaanden die niet betrokken waren bij het ongeval, de zogeheten slechtnieuwsmelding, wordt hieronder toegelicht.

2. De slechtnieuwsmelding

26. De slechtnieuwsmelding wordt over het algemeen ervaren als één van de moeilijkste taken van de politie en kan worden gedefinieerd als de mededeling aan bepaalde personen dat een andere persoon die hen dierbaar is, overleden of zwaar gewond is.[51] Het is vanzelfsprekend dat een goede aanpak essentieel is om bijkomstig leed bij de nabestaanden te voorkomen. De ministeriële omzendbrief 17/2012 schrijft voor dat de slechtnieuwsmelding gebeurt aan de de 'dichtste nabestaanden', op een respectvolle manier, tijdens een persoonlijk gesprek.[52]

27. In de literatuur zijn er reeds vele werken gewijd aan de meest gepaste aanpak van de slechtnieuwsmelding.[53] Deze werken wijzen doorgaans op het belang van een empathische doch duidelijke werkwijze en op de mogelijke reacties die de slechtnieuwsmelding bij de nabestaanden kan losweken. Dit onderzoek beperkt zich echter tot een korte weergave van de verplichtingen van toepassing op de politiediensten bij het inlichten van de nabestaanden.

2.1. De dichtste nabestaanden

28. Zoals aangegeven gebeurt de slechtnieuwsmelding aan de dichtste nabestaanden. Het valt op te merken dat de gehanteerde term 'dichtste nabestaanden' niet overeenstemt met de algemene term 'nabestaande' die in de richtlijn wordt gehanteerd.[54] Dit is verantwoord

[50] M. BROUCKER, C. DEFEVER en D. REYNDERS, 'Analyse van de vragenlijsten omtrent de justitiële afhandeling van verkeersongevallen met zwaargewonde en/of dodelijke verkeersslachtoffers', *Dienst voor het Strafrechtelijk beleid* 2009, www.dsb-spc.be/doc/pdf/RAP-verkeersveiligheid.pdf;
[51] N. CRETEN, *Politionele slachtofferbejegening*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2004, 75; andere auteurs opteren voor een uitgebreidere definitie.
[52] Punt 4.5. Omz. COL, nr. 17/2012.
[53] Zie o.a.: N. CRETEN, *Politionele slachtofferbejegening*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2004, 84 p; I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, *Kinderen als slachtoffer van het verkeer*, Brussel, ASP, 2010, 392 p.
[54] De definitie van het begrip 'nabestaande' wordt verduidelijkt in hoofdstuk 4: Het begrip 'nabestaande'.

aangezien men niet kan verwachten dat de politie alle personen met een affectieve band met de overleden persoon op de hoogte brengt. De richtlijn voorziet om deze reden een stappenplan om de dichtste nabestaanden te identificeren.[55]

29. Een slachtofferbejegenaar van de politiezone HEKLA te Antwerpen geeft aan dat er bij de slechtnieuwsmelding pragmatisch te werk wordt gegaan. De slachtofferbejegenaar begeeft zich in principe eerst naar de woonplaats van het slachtoffer, die de politie kan achterhalen via het rijksregister. In het geval dat de ouders gescheiden zijn, zal de politie steeds beide ouders op de hoogte brengen, tenzij de ingelichte ouder liever zelf zijn ex-echtgenoot wenst in te lichten. De plusouder wordt op die manier samen met de ouder op de hoogte gebracht. Specifiek voor het scenario dat een kind woont bij zijn pleegouder en niet bij één van de biologische ouders, bestaat er volgens de slachtofferbejegenaar nog geen procedure.

2.2. De procedure

30. De slechtnieuwsmelding gebeurt door de lokale politiezone waar de nabestaanden verblijven. In principe zal de mededeling door minstens twee leden van deze dienst worden gedaan waarvan één van hen, in de mate van het mogelijke, lid is van een dienst politionele slachtofferbejegening of een specifieke opleiding gekregen heeft.[56] De leden van de lokale politiezone die worden opgeroepen om zich naar de nabestaanden te begeven moeten zo volledig mogelijk worden ingelicht over het ongeval zodat ze de vragen van de nabestaanden kunnen beantwoorden.[57]

31. De slechtnieuwsmelding dient zo snel mogelijk plaats te vinden. Alles moet in het werk gesteld worden om te vermijden dat de nabestaanden het overlijden via de pers of eender welk ander kanaal vernemen.[58] Gezien de groeiende toegang tot nieuwsberichten door middel van

[55] Zie bijage 1.
[56] De omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken PLP 10 van 9 oktober 2001 inzake de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie met het oog op het waarborgen van een minimale gelijkwaardige dienstverlening aan de bevolking bepaalt dat een lid van de dienst politionele slachtofferbejegening permanent terugroepbaar moet zijn binnen elke politiezone of in het kader van een samenwerking met meerdere zones; Punt 4.5. Omz. COL, nr. 17/2012.
[57] Voor het verzamelen van de juiste informatie voorziet de ministriële omzendbrief een in te vullen formulier.
[58] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 135.

smartphones en sociale media vormt dit een grote uitdaging. De mededeling kan dan ook op elk moment gebeuren, zelfs 's nachts en op feestdagen.[59]

32. Verder dienen de leden van de lokale politiezone, naast het brengen van het slechte nieuws, ook een aantal praktische zaken mee te delen aan de nabestaande. Ten eerste vragen zij de nabestaande of ze een laatste groet willen brengen aan de overledene.[60] Om hen de mogelijkheid te bieden hun beslissing met kennis van zaken te nemen, geeft de politie informatie over de door de overledene opgelopen verwondingen en de toestand van zijn lichaam.[61] Zoals aangegeven zullen de nabestaanden ook, indien mogelijk, zich naar de plaats van het overlijden kunnen begeven.

33. Ten tweede verzekeren de leden van de lokale politiezone zich ervan dat de gecontacteerde persoon aanvaardt om de andere nabestaanden op de hoogte te brengen van het ongeval. Indien de gecontacteerde persoon weigert, contacteert de politie een andere nabestaande die deze informatie wel wil verspreiden.[62] Dit verzoek dient opnieuw te gebeuren tijdens een persoonlijk onderhoud. Het is dus geenszins de verantwoordelijkheid van de politie om alle nabestaanden op de hoogte te brengen van het ongeval.

34. Ten slotte informeert de politie de nabestaanden over de mogelijkheid om bijstand te genieten door een lid van de dienst politionele slachtofferbejegening bij de laatste groet of bij de organisatie van hun verplaatsing naar de plaats waar de overledene zich bevindt.[63]

3. De laatste groet

35. Sinds 1998 hebben nabestaanden, op basis van art. 44 Sv., het recht om het lichaam van de overledene te zien en een laatste groet te brengen.[64] De wetgever wenste hiermee het lijden van de nabestaanden te verminderen en het rouwproces 'gemakkelijker' te laten verlopen.[65]

[59] Punt 4.5. Omz. COL, nr. 17/2012.
[60] Punt 4.5.4. Omz. COL, nr. 17/2012.
[61] *Ibid.*
[62] *Ibid.*
[63] *Ibid.*
[64] Art. 44 Sv; Punt 4.7.Omz. COL, nr. 17/2012; S. VANDROMME, 'Recht van de nabestaanden om het lichaam te zien' in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds), *Duiding Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier,2013, (138) 138.
[65] L.ARNOU, 'De autopsie en de rechten van nabestaanden', *T. Strafr.* 2000, (242) 243.

Voor deze wetswijziging moesten de nabestaanden immers steeds wachten tot het lichaam werd vrijgegeven.[66]

36. De magistraat die de autopsie heeft bevolen, beslist of de verzoeker kan worden beschouwd als een 'nabestaande' in de zin van art. 44 Sv.[67] Tegen een eventuele afwijzing van het verzoek staat geen rechtsmiddel open. Dit betekent concreet dat de beslissing van de magistraat niet kan worden betwist.

37. In de wet staat daarnaast te lezen dat de magistraat ook beslist wanneer de nabestaanden de laatste groet mogen brengen. Ook in de rechtsleer wordt het standpunt verdedigd dat de magistraat, in zeer dringende gevallen, de nabestaanden kan verbieden de overledene te groeten tot de autopsie beëindigd is.[68] Hierover bestaat echter discussie. De omzendbrief 17/2012 bepaalt immers dat de nabestaanden hun recht zowel vóór als na de autopsie kunnen uitoefenen.

Vanzelfsprekend hebben nabestaanden evenzeer de mogelijkheid om af te zien van hun recht om een laatste groet te brengen aan de overledene. Het lid van de politiedienst dat de nabestaanden bijstaat ziet er op toe dat de nabestaanden voldoende bedenktijd hebben om deze gewichtige beslissing te nemen en wijst hen op de mogelijkheid om van de laatste groet af te zien.[69]

38. De magistraat belast met het dossier licht de nabestaanden in over het feit dat ze zowel vóór, tijdens, als in de periode onmiddellijk na de laatste groet aan de overledene, beroep kunnen doen op bijstand van een lid van de politiediensten die deel uitmaakt van de dienst politionele slachtofferbejegening. Daarnaast kunnen de nabestaanden zich ook laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.

Verder hebben de nabestaanden het recht om de overledene te groeten in een lokaal dat respectvol is ingericht.[70] In de omzendbrief wordt verwezen naar een hygiënisch lokaal dat

---

[66] *Ibid.*
[67] Zie over de definitie van een nabestaande: hoofdstuk 4: Het begrip 'nabestaande'.
[68] T. VANSWEEVELT, 'Het juridisch statuut van een lijk' in F. VERWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht: volume 2*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (1559) 1597; L.ARNOU, 'De autopsie en de rechten van nabestaanden', *T. Strafr.* 2000, (242) 245.
[69] Punt 4.7.1. Omz. COL, nr. 17/2012.
[70] Punt 4.7.2. Omz. COL, nr. 17/2012.

voorzien is van aangepast materiaal. Daarnaast moet er ook een bijkomend lokaal voorhanden zijn waar de nabestaanden, na de laatste groet, nog even kunnen samenkomen.

39. Tenslotte is het niet onbelangrijk op te merken dat de nabestaanden zich niet kunnen verzetten tegen de autopsie.[71] Het maatschappelijk belang van een politionele autopsie overstijgt immers het particulier belang van de nabestaanden en hun zeggenschap over het lijk.[72] Wel kan de familie of de persoon die bevoegd is om de lijkbezorging te organiseren, de autopsie steeds doen bijwonen door een arts van zijn of haar keuze.[73]

4. Vrijgave van het lichaam en de persoonlijke spullen

4.1. Vrijgave van het lichaam en de lijkbezorging

40. Het lichaam van de overledene moet zo snel mogelijk worden vrijgegeven zodat de nabestaanden de begrafenis kunnen organiseren volgens hun religieuze en filosofische overtuigingen.[74] De toelating tot het begraven of cremeren van de overledene wordt zo snel mogelijk opgemaakt en overgemaakt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. De nabestaanden worden vervolgens ingelicht over het feit dat deze beslissing hen de mogelijkheid biedt het lichaam ofwel mee naar huis te nemen ofwel naar het funerarium van een begrafenisondernemer te laten vervoeren.[75]

41. Vervolgens kan men zich de vraag stellen wie er beslist over de laatste rustplaats van de overleden persoon. Aangezien dit onderzoek voornamelijk focust op kinderen en jongvolwassenen die zeer plots overlijden, is de kans immers groot dat de overleden persoon geen regeling heeft getroffen omtrent zijn overlijden.[76] In dit scenario wordt aanvaard dat de nabestaanden beslissen over de lijkbezorging aan de hand van hun kennis van de wensen van

[71] T. VANSWEEVELT, 'Het juridisch statuut van een lijk' in F. VERWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht: volume 2*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (1559) 1597.
[72] *Ibid.*
[73] *Ibid.*
[74] Punt 4.7.4. Omz. COL, nr. 17/2012.
[75] *Ibid.*
[76] Zo kan een persoon tijdens zijn leven vrijwillig een schriftelijke kennisgeving van zijn laatste wilsbeschikking overmaken aan de ambtenaar van de burgerlijke stand: Art. 15, § 1, lid 2 Decr.Vl. 16 januari 2004 (vanaf de leeftijd van 16 jaar); art. L 1232-17, § 2 Waals Wetboek van de plaatselijke democratie en decentralisatie; art. 15bis, § 2 wet 20 juli 1971; art. 16, § 2 Decr.D. 14 februari 2011.161.

de overledene.[77] De nabestaanden moeten de vermoedelijke wil van de erflater vertolken en kunnen niet naar eigen inzicht beslissen over de lijkbezorging.[78] Hier spreekt men van een 'verwantenvoorrecht'.[79]

42. Wanneer de nabestaanden het echter niet eens worden over de lijkbezorging gaat de rechter *in concreto* na wie de overledene het best kende en bijgevolg diens wil het nauwkeurigst kan weergeven.[80] Uit de beperkte rechtspraak kan men in dit verband een aantal tendensen afleiden. Zo heeft de langstlevende echtgenoot doorgaans voorrang op de ouders van de overledene en gaan de kinderen van de overledene doorgaans voor op de ouders.[81]

Vooral een beslissing uit 1997 is interessant voor het onderzoek.[82] *In casu* besloot de rechter dat de moeder van een jongeman, gestorven op 22-jarige leeftijd, het best geplaatst was om de wensen van de overledene inzake de lijkbezorging in te schatten. De ouders van de overledene waren gescheiden en de jongen had een sterke band met de moeder terwijl de vader daarentegen een eerder ongeïnteresseerde houding aannam ten aanzien van zijn zoon.

43. In theorie zou dus een nieuwe naaste ook de toestemming kunnen krijgen om te beslissen over de begrafenis van het kind, op voorwaarde dat wordt aangetoond dat de nieuwe naaste een sterkere band had met het kind dan de biologische ouders en bijgevolg het best geplaatst is om de wil van het kind te kennen te geven. In de rechtspraak vinden we evenwel geen enkele beslissing die dit bevestigt.

4.2. Vrijgave van de persoonlijke spullen van het slachtoffer

44. De persoonlijke bezittingen van de overledene zijn de spullen die de overledene droeg of die in zijn buurt werden gevonden. Deze bezittingen worden in twee categorieën

---

[77] J. DE BRUYNE, 'Het regelen van de begrafenis', *RW* 1959-60, (1634) 1638-1639.
[78] G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, A. WYLLEMAN, G. VERSCHELDEN en S. BROUWERS, 'Overzicht van rechtspraak: Personen- en familierecht 1995-2000', *TPR* 2001, (1551) 1596.
[79] J. DE BRUYNE, 'Een verwantenvoorrecht: het regelen van de wijze en de plaats van de begrafenis indien de overledene desbetreffend niets heeft bepaald', *RW* 1960-61, (823) 826; F. SWENNEN, 'Er is leven na de dood. Persoonlijkheidsrechten na het overlijden', *TPR* 2013, (1489) 1509.
[80] T. VANSWEEVELT, 'Het juridisch statuut van een lijk' in F. VERWALLENS en T. VANSWEEVELT, Handboek gezondheidsrecht: volume 2, Antwerpen, Intersentia, 2014, (1559) 1584
[81] G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, A. WYLLEMAN, G. VERSCHELDEN en S. BROUWERS, 'Overzicht van rechtspraak: Personen- en familierecht 1995-2000', *TPR* 2001, (1551) 1596.
[82] Voorz. Luik 25 november 1994, *Rev. trim. dr. fam.* 1997, 202.

onderverdeeld: overtuigingsstukken en persoonlijke bezittingen die geen overtuigingsstukken vormen.[83]

45. De persoonlijke bezittingen die geen overtuigingsstukken vormen worden bewaard door de politiedienst die het overlijden heeft vastgesteld. Vervolgens geeft deze politiedienst de bezittingen aan de 'dichtste nabestaande'.[84] Wanneer deze spullen een grote emotionele impact hebben kan hiervoor een beroep worden gedaan op de dienst slachtofferonthaal om bijstand te verlenen aan de nabestaande.[85]

46. Overtuigingsstukken zijn in beslag genomen voorwerpen die het gerecht nodig heeft om te achterhalen wat er juist heeft plaatsgevonden.[86] Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan de telefoon van het slachtoffer. De procureur des Konings heeft de bevoegdheid om alle voorwerpen in beslag te nemen die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen.[87] Het is dan ook aan de gerechtelijke overheid om deze voorwerpen terug te geven.[88] De wet bepaalt echter geen maximumtermijn voor de bewaring van overtuigingsstukken.[89] Uit onderzoek blijkt dat er in verkeerszaken slechts zelden spullen in beslag worden genomen.[90] Een verdere analyse inzake de rechtsfiguur van het strafrechtelijk beslag valt dan ook buiten het bestek van dit onderzoek.[91]

5. De verwijzing van de nabestaanden

47. Tenslotte is het ook de taak van de politieambtenaar om de nabestaanden in te lichten over het bestaan van de diensten slachtofferhulp en slachtofferonthaal en van specifieke verenigingen die een psychologische ondersteuning bieden in rouwsituaties. De politieambtenaar licht de nabestaanden in over de opdrachten van deze diensten en bezorgt hen

[83] Punt 4.8.1. Omz. COL, nr. 17/2012.
[84] Zie bijlage 1.
[85] Punt 4.8.1. Omz. COL, nr. 17/2012.
[86] *Ibid.*
[87] Art. 35 en 28ter, §3 Sv.
[88] Punt 4.8.1. Omz. COL, nr. 17/2012.
[89] S. ROYER, *Strafrechtelijk beslag- Digiproof en (multi)functioneel*, Brugge, Die Keure, 2020, 56.
[90] M. BROUCKER, C. DEFEVER en D. REYNDERS, 'Analyse van de vragenlijsten omtrent de justitiële afhandeling van verkeersongevallen met zwaargewonde en/of dodelijke verkeersslachtoffers', *Dienst voor het Strafrechtelijk beleid* 2009, www.dsb-spc.be/doc/pdf/RAP-verkeersveiligheid.pdf
[91] Zie hiervoor: S. ROYER, *Strafrechtelijk beslag- Digiproof en (multi)functioneel*, Brugge, Die Keure, 2020, 455 p.

de noodzakelijke contactgegevens. Hieronder worden kort de voornaamste taken van de diensten Slachtofferonthaal en Slachtofferhulp toegelicht. De opdracht van deze diensten is niet beperkt tot de periode onmiddellijk na het ongeval, vaak zullen ze de nabestaande bijstaan bij de gerechtelijke procedure die mogelijks volgt op het ongeval en zelfs de periode erna.

A. Slachtofferonthaal

48. Naast de politie heeft ook het parket de verantwoordelijkheid om op een gepaste manier met slachtoffers en nabestaanden om te gaan.[92] De dienst slachtofferonthaal bij de justitiehuizen, bemand door justitieassistenten, neemt deze taak op zich.[93] Deze justitieassistenten vormen zo als het ware een brug tussen de maatschappij en de magistratuur.[94]

49. De rol van de justitieassistent is wettelijk verankerd in art. 3*bis* V.T.Sv.. Op basis van deze bepaling hebben de justitieassistenten de taak om magistraten bij te staan bij de begeleiding van personen die betrokken zijn bij gerechtelijke procedures.[95] Deze ruim omschreven verantwoordelijkheid werd verder geconcretiseerd in een omzendbrief.[96] Samengevat heeft de dienst Slachtofferonthaal vier taken in individuele dossiers, die in hoofdzaak gericht zijn op het menselijke aspect.[97]

In de eerste plaats heeft men een onthaalfunctie en dient men de slachtoffers en de nabestaanden informatie te verschaffen omtrent de stand van het dossier en de gerechtelijke procedure.[98] Ten tweede biedt de justitieassistent bijstand tijdens emotioneel moeilijke momenten. Hierbij kan men, zoals reeds besproken, denken aan de teruggave van overtuigingsstukken maar ook aan de wedersamenstelling, de inzage van het strafdossier en de

---

[92] E. HADERMANN en S. PLEYSIER, 'Minderjarige slachtoffers van criminaliteit: theorie, onderzoek en praktijk' in M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (21) 50.
[93] *Ibid.*
[94] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 138.
[95] Art. 3*bis* V.T.Sv.
[96] Omz. COL, nr. 16/2012, 12 november 2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken, www.om-mp.be.
[97] B. Aerts, "We kunnen onze taken aan dankzij grote flexibiliteit", *Juristenkrant* 2009, afl. 200, (10) 11; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 141.
[98] Punt 6.1. Omz. COL, nr. 16/2012, 12 november 2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken, www.om-mp.be; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 141; E. HADERMANN en S. PLEYSIER, 'Minderjarige slachtoffers van criminaliteit: theorie, onderzoek en praktijk' in M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (21) 50.

zittingen.[99] Tenslotte hebben de justitieassistenten ook een doorverwijsfunctie. De taak van de dienst Slachtofferonthaal is immers beperkt tot het geven van eerste, richtinggevende informatie. Om deze reden kan men het slachtoffer en zijn na(ast)bestaanden doorverwijzen naar gespecialiseerde organisatie zoals de dienst Slachtofferhulp, waarvan de taken hieronder worden toegelicht [100]

50. De bijstand van een justitieassistent staat ook open voor slachtoffers en/of nabestaanden van onopzettelijke misdrijven die het overlijden of ernstige verwondingen hebben veroorzaakt. Hierbij wordt specifiek verwezen naar de nabestaanden van een overleden slachtoffer bij een verkeersongeval.[101]

B. Slachtofferhulp

51. De dienst Slachtofferhulp van het CAW vormt naast de politie en de dienst slachtofferonthaal de derde schakel van de slachtofferbejegening.[102] De geboden hulpverlening staat los van de gerechtelijke overheden en wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid.[103] De centra voor slachtofferhulp staan open voor *"personen en hun na(ast)bestaanden aan wie materiële, fysieke en/of morele schade is toegebracht als gevolg van een handeling of een verzuim dat strafbaar is gesteld door het strafwetboek of door bijzondere strafwetten of daarvan getuige waren*".[104] De dienst Slachtofferhulp streeft dan ook een ruime toegankelijkheid na met deze brede definitie en biedt daarenboven zijn diensten kosteloos aan.[105] Ook de nabestaanden van slachtoffers van een verkeersongeval kunnen bijgevolg hier terecht.

---

[99] Punt 6.6.2. tot en met 6.6.7. omz. col, nr. 16/2012, 12 november 2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken, www.om-mp.be; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 142.

[100] Punt 6.1. omz. col, nr. 16/2012, 12 november 2012 betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken, www.om-mp.be; punt 5.2.3. omz. col, nr. 17/2012, 12 november 2012; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht,* Intersentia, Antwerpen, 2013, 142.

[101] AGENTSCHAP JUST. EN HANDH., *Slachtofferonthaal*, https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/48419.

[102] E. HADERMANN en S. PLEYSIER, 'Minderjarige slachtoffers van criminaliteit: theorie, onderzoek en praktijk' in M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (21) 50.

[103] Www.caw.be/over-het-caw/organisatie/. In Franstalig België bestaat de Waalse tegenhanger: De Services d'Aide aux Victimes (S.A.V.); zie: I. AERTSEN en F. HUTSEBAUT, *Kinderen als slachtoffer van het verkeer*, Brussel, ASP, 2010, 137.

[104] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 154.

[105] *Ibid.*

52. Zowel de politie als het parket kunnen slachtoffers en/of hun na(ast)bestaanden doorverwijzen naar de dienst Slachtofferhulp maar men kan ook op eigen initiatief contact opnemen met deze dienst.[106]

53. De dienst Slachtofferhulp kent een ambulante en vrijwillige werking. De begeleide slachtoffers of nabestaanden dienen dus vrijwillig deel te nemen en worden niet opgenomen tijdens de hulpverlening.[107] Samenvattend kan men drie kerntaken onderscheiden bij individuele dossiers.[108] Ten eerste bieden de centra hulp op emotioneel en psychosociaal vlak.[109] Het slachtoffer of de nabestaande wordt bijgestaan bij het verwerkingsproces en wanneer nodig doorverwezen naar gespecialiseerde en mogelijks langdurige begeleiding.[110]

Ten tweede bieden de centra ook informatie en advies omtrent de rechten van het slachtoffer en de gerechtelijke procedure.[111] Hier overlapt de rol van de dienst Slachtofferhulp enigszins met die van de dienst Slachtofferonthaal. Ten slotte vervullen de medewerkers van de dienst Slachtofferhulp ook een bemiddelende rol bij contacten met verschillende instanties zoals de verzekeringssector, het gerecht en soms ook personen uit de directe omgeving van het slachtoffer.

Hoofdstuk 2: De rechten van nabestaanden bij het strafproces

54. Zoals hierboven al werd beschreven, nemen de politiediensten bij een dodelijk ongeval steeds contact op met het openbaar ministerie. Een magistraat van het openbaar ministerie zal dan de leiding nemen over het opsporingsonderzoek en de politie de nodige instructies geven.[112] Daarnaast kan hij ook zelf een aantal maatregelen treffen zoals de inbeslagname van

---

[106] *Ibid.*

[107] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 156.

[108] I. AERTSEN, S. CHRISTIAENSEN, I. HOUGARDY en D. MARTIN, *Vademecum politiële slachtofferbejegening*, Gent, Academia Press, 2002, 29.

[109] *Ibid.*

[110] www.caw.be/hoe-wij-helpen; I. AERTSEN, S. CHRISTIAENSEN, I. HOUGARDY en D. MARTIN, *Vademecum politiële slachtofferbejegening*, Gent, Academia Press, 2002, 29; E. HADERMANN en S. PLEYSIER, 'Minderjarige slachtoffers van criminaliteit: theorie, onderzoek en praktijk' in M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (21) 50.

[111] www.caw.be/hoe-wij-helpen; I. AERTSEN, S. CHRISTIAENSEN, I. HOUGARDY en D. MARTIN, *Vademecum politiële slachtofferbejegening*, Gent, Academia Press, 2002, 29.

[112] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf.

het voertuig of het aanstellen van een verkeersdeskundige om de omstandigheden van het ongeval beter te kunnen inschatten.[113]

55. Wanneer het gaat om zeer ernstige feiten en het onderzoek dwangmaatregelen vereist, zoals bijvoorbeeld de aanhouding van de dader, kan de de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek vorderen.[114] In dit geval wordt het onderzoek overgenomen door een onderzoeksrechter.

56. Sinds de jaren '90 is de aandacht voor de slachtoffers en nabestaanden bij de gerechtelijke procedure sterk toegenomen.[115] Een versterking van de positie van het slachtoffer drong zich in België op na de *Dutroux*-affaire en het dossier 'De bende van Nijvel'.[116] Deze wijziging kwam er in 1998 met de befaamde 'Wet Franchimont'.[117] Deze wet voerde verschillende statuten in voor het slachtoffer en voorzag op die manier de slachtoffers van uitgebreidere rechten binnen de strafprocedure.[118] De rechten van slachtoffers strekken zich uit over verschillende regelgevende teksten en de wetgever heeft nagelaten deze rechten op een overzichtelijke manier in één wet te bundelen.[119] Hieronder zullen deze verschillende statuten worden besproken en geanalyseerd vanuit het perspectief van de nabestaanden.

1. Het slachtoffer

57. Art. 3*bis* V.T. Sv. beschrijft de rechten van toepassing op alle slachtoffers. Op basis van deze bepaling hebben 'slachtoffers en hun verwanten' het recht zorgvuldig en correct te worden bejegend.[120] Ook de nabestaanden vallen als 'verwanten van het slachtoffer' onder het

[113] *Ibid.*
[114] Art. 47 Sv.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, 135.
[115] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 57.
[116] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 280; F. DERUYCK, 'De burgerlijke vordering voor de strafrechter' *CBRJ* 2010-11, (373) 374.
[117] Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998.
[118] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 57.
[119] V. DE MESMAECKER, 'Ervaring met justitie als differentiërende factor in het oordeel over justitie. Een introductie tot procedurele rechtvaardigheid', *RW* 2009-10, (562) 569.
[120] Art. 3*bis* V.T. Sv.

toepassingsgebied van deze bepaling.[121] Dit recht wordt verder gepreciseerd door te stellen dat slachtoffers de noodzakelijke informatie moet worden verstrekt en dat ze in contact moeten worden gebracht met de bevoegde instanties inzake slachtofferonthaal en slachtofferhulp.[122] Zo moet het openbaar ministerie het slachtoffer op de hoogte brengen van de plaats en de datum van de zitting.[123] Deze bepaling heeft voornamelijk een sterke symboolwaarde en een miskenning van de vooropgestelde verplichtingen heeft dan ook geen rechtsgevolgen.[124]

2. De benadeelde persoon

58. De tweede categorie is die van de benadeelde persoon. In art. 5*bis* V.T.Sv. wordt een speciale hoedanigheid ingesteld voor personen die verklaren schade te hebben geleden door een misdrijf.[125] Ook het statuut van benadeelde persoon staat open voor de nieuwe naasten van het slachtoffer. Dit artikel creëert als het ware een tussencategorie tussen een slachtoffer dat geen enkele actie heeft ondernomen en de burgerlijke partij waarvan het statuut hieronder wordt toegelicht. De benadeelde persoon kan een aantal rechten laten gelden maar wordt geen partij bij het strafproces.[126]

59. Ten eerste geeft art. 5*bis* V.T.Sv. de benadeelde persoon het recht om zich te laten bijstaan of vertegenwoordigen door een advocaat.[127] Ook de bijstand van een vertrouwenspersoon wordt in de praktijk doorgaans aanvaard, al heeft de wetgever nagelaten deze mogelijkheid in deze bepaling te expliciteren.[128]

Daarnaast heeft de benadeelde persoon het recht om ieder document dat men nuttig acht, toe te voegen aan het strafdossier.[129]

---

[121] D. VANDERMEERSCH, 'De nieuwe rechten van de procespartijen in de voorbereidende fase van het strafproces', *Vigiles* 1999, afl. 1, (38) 42.
[122] Art. 3*bis* V.T. Sv.; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 284.
[123] Art. 182, 2e lid en art. 216quater, § 1, 6e lid Sv; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 71.
[124] K. BEIRNAERT, 'Regels betreffende de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering' in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafprocesrecht,* Brussel, Larcier, 2017, (3) 24.
[125] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 293.
[126] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 63.
[127] Art. 5*bis*, §3, eerste lid V.T.Sv.
[128] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 293.
[129] art. 5*bis*, §3, tweede lid V.T.Sv.

Verder kent art. 5*bis* V.T.Sv. ook een belangrijk informatierecht toe.[130] De gerechtelijke autoriteiten zijn verplicht de benadeelde persoon op de hoogte te brengen van de redenen van een eventuele sepotbeslissing, het feit dat er een gerechtelijk onderzoek wordt ingesteld en de rechtsdag voor het onderzoeks- en vonnisgerecht.[131] Doorgaans wenst de benadeelde persoon op de hoogte te blijven van het onderzoek en vormt dit informatierecht de belangrijkste reden om de verklaring van benadeelde persoon af te leggen.[132]

Tenslotte kan de benadeelde partij, sinds 2012, ook inzage vragen van het strafdossier, wat niet automatisch betekent dat deze inzage zal worden verleend.[133]

60. Het slachtoffer kan zijn wens om het statuut van benadeelde persoon aan te nemen op verschillende manieren te kennen geven.[134] De verklaring kan op het secretariaat van het openbaar ministerie, op het politiesecretariaat, bij de politieambtenaar die het proces-verbaal opstelt of per aangetekende brief aan het secretariaat van het openbaar ministerie worden toegezonden.[135] Een kanttekening is dat er geen enkele controle wordt voorzien om na te gaan of de persoon wel voldoet aan de voorwaarden bij het afleggen van zijn verklaring.[136] Het gevaar voor misbruik is bijgevolg reëel.[137]

61. Tenslotte is het niet onbelangrijk om op te merken dat er geen expliciete sanctie bepaald is wanneer de rechten van de benadeelde persoon worden geschonden.[138] Het is niet zo dat bij niet-naleving de rechtsgeldigheid van de strafprocedure in het gedrang komt.[139] Wel kan er disciplinair worden opgetreden tegen de parketmagistraat en kan de niet-naleving in

---

130 S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 294.
131 Art. 5*bis*, §3, derde lid V.T.Sv.
132 K. BEIRNAERT, 'Regels betreffende de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering' in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, (3) 38.
133 Art. 5*bis*, §3, laatste lid V.T.Sv.
134 K. BEIRNAERT, 'Regels betreffende de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering' in M. DE BUSSCHER, J. MEESE, D. VAN DER KELEN en J. VERBIST (eds.), *Duiding strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, (3) 38.
135 Art. 5*bis*, §2, laatste lid V.T.Sv.
136 R. VERSTRAETEN en F. VEBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 129.
137 *ibid*.
138 A.VANDEPLAS, 'Over het statuut van benadeelde persoon', *RW* 2002-03, (278) 278.
139 S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 294.

uitzonderlijke gevallen leiden tot de burgerrechtelijke verantwoordelijkheid van de Staat.[140] In de rechtsleer stelt men dan ook terecht de de waarde van dit statuut in vraag.[141]

3. De burgerlijke partij

62. Het derde statuut dat een slachtoffer of nabestaande kan aannemen is dat van de burgerlijke partij. Dit statuut gaat veel verder dan dat van slachtoffer of benadeelde persoon. De burgerlijke partij wordt immers een volwaardige procespartij met het oogmerk om een schadevergoeding te verkrijgen voor de strafrechter.[142] Over de vergoeding van de schade van de nabestaanden wordt in het volgende hoofdstuk dieper ingegaan. In dit hoofdstuk worden de rechten van de burgerlijke partij besproken bij de strafrechtelijke procedure. Sommige rechten worden voorbehouden aan de burgerlijke partij, maar andere worden ook toebedeeld aan het hierboven beschreven statuut van benadeelde persoon.

3.1. Gevolgen van de burgerlijke partijstelling

63. De burgerlijke partijstelling kan omschreven worden als de rechtshandeling waardoor een door een misdrijf benadeelde persoon voor de strafrechtsmachten een vordering instelt tot vergoeding van dit nadeel.[143]

64. Wanneer de dader reeds wordt vervolgd kan een benadeelde zich burgerlijke partij stellen in elke stand van het geding, hetzij bij de onderzoeksrechter wanneer de zaak nog in onderzoek is, hetzij voor het onderzoeksgerecht of de vonnisrechter.[144] Wanneer de dader niet wordt vervolgd, bijvoorbeeld wanneer het openbaar ministerie het dossier heeft geseponeerd, kan de benadeelde de vervolging zelf op gang brengen door ofwel de dader rechtstreeks te dagvaarden voor de politierechtbank of door een klacht met burgerlijke partijstelling in te dienen bij de

[140] F. VROMAN, 'Een benadeelde persoon geen hoger beroep kan instellen tegen een beschikking tot buitenvervolgingstelling", *T. Strafr.* 2018, nr. 5, (325) 325.
[141] V. DE MESMAECKER, 'Ervaring met justitie als differentiërende factor in het oordeel over justitie. Een introductie tot procedurele rechtvaardigheid', *RW* 2009-10, (562) 572; S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 299.
[142] F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 73.
[143] R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 88; R. SIERENS, 'Burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank', *CABG* 2009, (1) 1.
[144] Art. 67 en 63 Sv.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 73.

onderzoeksrechter.[145] Een benadeelde persoon kan zo zelf de strafvordering op gang brengen en zich er op die manier van gewissen dat een rechter zich over het dossier zal buigen.[146]

3.2. Wie kan zich burgerlijke partij stellen?

65. Het statuut van burgerlijke partij staat open voor elke persoon die beweert benadeeld te zijn door het misdrijf waarvoor de strafvordering is ingesteld.[147] In de eerste plaats komt de burgerlijke vordering toe aan het eigenlijke slachtoffer.[148] Dit is de persoon die rechtstreeks en persoonlijk schade heeft geleden uit het misdrijf.[149] Bij een dodelijk ongeval is dit vanzelfsprekend het overleden slachtoffer en zullen de erfgenamen de mogelijkheid hebben om als burgerlijke partij op te treden.[150] In dit scenario wordt niet het herstel gevorderd voor de eigen schade maar voor de schade die het overleden slachtoffer heeft geleden.[151] De erfopvolgers treden dus op in naam en in plaats van het slachtoffer.[152]

66. Vervolgens werpt de vraag zich op of de zogeheten 'nieuwe naasten' als nabestaanden ook de mogelijkheid hebben om zich burgerlijke partij te stellen. Deze vraag moet positief worden beantwoord. Ook andere personen die eigen materiële of morele schade hebben geleden als naasten en familieleden van het slachtoffer hebben de mogelijkheid om zich burgerlijke partij te stellen en op die manier partij te worden bij de procedure.[153] De nabestaanden lijden dan schade bij weerkaatsing.[154] Een juridische band tussen het rechtstreekse slachtoffer en het slachtoffer dat schade leed bij weerkaatsing, is niet vereist.[155] Bijgevolg kunnen ook de nieuwe naasten het statuut van burgerlijke partij verkrijgen.

---

[145] F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 73.
[146] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 65.
[147] R. SIERENS, 'Burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank', *CABG* 2009, (1) 4.
[148] R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21.
[149] *Ibid.*
[150] F. DERUYCK, 'De burgerlijke vordering voor de strafrechter' *CBRJ* 2010-11, (373) 392.
[151] R. SIERENS, 'Burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank', *CABG* 2009, (1) 7.
[152] *Ibid.*
[153] R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21.
[154] T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 650.
[155] Cass. 30 november 1981, *R.W.* 1982-83; 1688; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 651.

Een uitspraak van de correctionele rechtbank van Gent biedt een mooi voorbeeld van een nabestaande die het statuut van burgerlijke partij aanneemt.[156] In deze zaak had de zus van een overleden slachtoffer zich burgerlijke partij gesteld en wees de rechter haar een morele schadevergoeding toe op basis van haar nauwe affectieve band met het slachtoffer.

3.3. De rechten van de burgerlijke partij

67. De burgerlijke partijstelling heeft in hoofdorde tot doel de vergoeding van de schade te bekomen voor de strafrechter.[157] De burgerlijke partij wordt dan ook werkelijk partij bij de procedure en beschikt bijgevolg over zeer uitgebreide rechten. Zoals aangegeven wordt er in het volgende hoofdstuk dieper ingegaan op de mogelijke schadevergoeding van de nabestaanden. In dit hoofdstuk worden de rechten van de burgerlijke partij besproken bij de strafrechtelijke procedure tegen de veroorzaker van het ongeval.

A. Het hoorrecht

68. Specifiek in het scenario dat de benadeelde zich burgerlijke partij stelt bij de onderzoeksrechter heeft hij het recht om ten minste éénmaal gehoord te worden door de behandelende onderzoeksrechter.[158] Er wordt algemeen aanvaard dat de burgerlijke partij eveneens het recht heeft om informatie te geven aan de bevoegde autoriteiten zoals het parket of de politiediensten.[159]

69. Het hoorrecht biedt de burgerlijke partij de mogelijkheid om alle informatie over het misdrijf mee te delen die hij wenst. Deze mogelijkheid heeft de burgerlijke partij echter niet voor de vonnisrechter, die zich nochtans uitspreekt over de schuld en de strafmaat van de beklaagde en de schadevergoeding van de burgerlijke partij. Er bestaat in het Belgische recht immers geen spreekrecht voor slachtoffers of nabestaanden.[160] De burgerlijke partij heeft dan

[156] Corr. Gent 21 december 2009, *RABG* 2010, 935.
[157] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 66.
[158] Art. 63, tweede lid Sv.
[159] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 75.
[160] S. VERHELST, 'De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht: op zoek naar een optimaal evenwicht tussen publieke interventie en private betrokkenheid', *RW* 2013- 14, (763) 769.

ook niet het recht om de behandelende rechtbank in te lichten over de negatieve gevolgen die men ervaart ten gevolge van het misdrijf.[161]

B. Het inzagerecht

70. Als uitgangspunt wordt het strafonderzoek als geheim beschouwt.[162] Toch heeft de burgerlijke partij het recht om inzage te vragen in het strafdossier en er een afschrift van te verkrijgen.[163] Het verzoek tot inzage wordt gericht aan de procureur des Konings bij een opsporingsonderzoek en aan de onderzoeksrechter bij een gerechtelijk onderzoek.[164]

71. De behandelende magistraat kan drie beslissingen nemen. Ten eerste kan hij de verzoeker inzage verlenen in het volledige dossier.[165] Ten tweede kan hij de inzage beperken tot dat deel waarvoor de verzoeker een belang kan laten gelden.[166] Ten slotte kan de magistraat het verzoek afwijzen op basis van vijf limitatief bepaalde weigeringsgronden.[167] Zo kan de magistraat het verzoek bijvoorbeeld afwijzen wanneer de noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen of wanneer de inzage een gevaar zou opleveren voor personen. Tegen de beslissing van de magistraat kan beroep worden aangetekend voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling.[168]

72. Het inzagerecht bestaat uitsluitend voor strafdossiers inzake wanbedrijven en misdaden.[169] Daarnaast worden ook de wanbedrijven behandeld door de politierechtbank in principe uitgesloten van het toepassingsgebied, met uitzondering van verkeersmisdrijven waarbij letsels werden veroorzaakt.[170] Bijgevolg zal de burgerlijke partij bij een dodelijk verkeersongeval wel de mogelijkheid hebben om inzage te vragen.

---

[161] *Ibid.*
[162] Art. 28*quinquies*, §1 en 57, §1 Sv.
[163] Art. 21*bis* en 61*ter* Sv.
[164] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 76.
[165] *Ibid.*
[166] Art. 21*bis*, §5 en Art. 61*ter*, §3 Sv.
[167] Art. 21*bis*, §5 en Art. 61*ter*, §3 Sv.
[168] Art. 21*bis*, §7 en Art. 61*ter*, §5 Sv.
[169] K. DE BACKER, 'Beroepsmogelijkheid tegen een weigering tot inzage en afschrift van het strafdossier in het opsporingsonderzoek in de maak' , *Actua Leges*, n° 2018/12, (1) 1.
[170] Art. 21*bis*, §2; K. DE BACKER, 'Beroepsmogelijkheid tegen een weigering tot inzage en afschrift van het strafdossier in het opsporingsonderzoek in de maak' , *Actua Leges*, n° 2018/12, (1) 1

C. Het recht om stukken toe te voegen en onderzoekshandelingen voor te stellen

73. De burgerlijke partij heeft het recht om stukken toe te voegen aan het strafdossier.[171] Dit recht bestaat niet alleen voor de partijen maar zoals hierboven aangehaald ook voor de benadeelde persoon.[172] De partijen en de benadeelde persoon kunnen dit recht in elk stadium van de procedure uitoefenen.[173]

74. Naast de mogelijkheid om stukken toe te voegen aan het strafdossier heeft de burgerlijke partij ook het recht om onderzoekshandelingen voor te stellen.[174] Alleen de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde, en dus niet de benadeelde persoon, kennen deze mogelijkheid en dit uitsluitend in het kader van een gerechtelijk onderzoek.[175]

75. Opnieuw betreft het slechts een recht om de onderzoeksrechter te verzoeken bijkomende onderzoekshandelingen te stellen en oordeelt de onderzoeksrechter steeds over de opportuniteit ervan.[176] De onderzoeksrechter kan dan ook het verzoek afwijzen indien hij de maatregel niet nodig acht om de waarheid te achterhalen of nadelig acht voor het onderzoek.[177] Tegen deze beslissing staat opnieuw een beroep open voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling.[178]

76. Bij een opsporingsonderzoek heeft de burgerlijke partij deze mogelijkheid niet. Wel kan men eenvoudigweg een brief richten aan de procureur des Konings en op deze wijze onderzoekshandelingen voorstellen. De magistraat is echter geenszins verplicht in te gaan op het verzoek noch bestaat er een beroepsmogelijkheid wanneer de magistraat weigert de

---

[171] Art. 47*bis* en 70*bis* Sv.
[172] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 76.
[173] *Ibid.*
[174] Art. 61*quinquies* Sv.
[175] Art. 61*quinquies* Sv; R. VERSTRAETEN, 'Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020', *NC* 2020, nr. 5, (399) 399.
[176] M. KERKHOFS, 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: M. KERKHOFS, L. MEEUWISSEN en J. PUT (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, (57) 77.
[177] Art. 61*quinquies*, §3 Sv.
[178] Art. 61*quinquies*, §3 Sv.

gevraagde onderzoekshandelingen te stellen.[179] Het Grondwettelijk Hof zag geen graten in dit verschil tussen het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek.[180]

Hoofdstuk 3: De schadevergoeding van de nabestaanden

77. De regels betreffende de schadevergoeding worden toegelicht vanuit het perspectief van de nabestaanden bij een dodelijk ongeval. Eerst wordt er stilgestaan bij het schadebegrip en de verschillende soorten schade en vervolgens worden de verschillende mogelijkheden besproken, die de nabestaanden hebben om een vergoeding van deze schade te bekomen.

1. Het schadebegrip

78. Een verkeersongeval heeft zowel financieel als mentaal een grote impact op de betrokken personen. Juridisch stelt men dat deze personen schade hebben geleden. Schade wordt in de rechtsleer gedefinieerd als '*de negatieve uitkomst van de vergelijking tussen twee toestanden: de actuele toestand waarin het slachtoffer zich bevindt en de toestand waarin het slachtoffer zou zijn gebleven wanneer het schadegeval zich niet had voorgedaan*'.[181]

79. Bij een verkeersongeval dient men bijgevolg de situatie voor en na het ongeval te vergelijken om de geleden schade te kunnen begroten en kan men stellen dat een persoon schade heeft geleden wanneer zijn toestand minder gunstig is na het ongeval dan ervoor.[182] Zoals reeds hierboven uiteengezet bij de bespreking van de burgerlijke partijstelling, komt ook de schade van nabestaanden in aanmerking voor vergoeding. In het Belgisch recht wordt bovendien, in regel, aanvaard dat de schadevergoeding de schade steeds integraal moet vergoeden.[183]

---

[179] R. VERSTRAETEN, 'Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020', *NC* 2020, nr. 5, (399) 399.

[180] GwH 25 juni 2020, nr. 97/2020; R. VERSTRAETEN, 'Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020', *NC* 2020, nr. 5, 399-424.

[181] T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 633.

[182] *Ibid.*

[183] P. GILLAERTS, I. SAMOY en S. STIJNS, *Deviating from the principle of full compensation in Belgian tort law*, Brugge, Die Keure, 2017, 2; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 665.

2. Soorten schade

80. Voor de bepaling van de schadevergoeding houdt men rekening met twee categorieën schade: de zaakschade en de schade ten gevolge van lichamelijke letsels.[184]

2.1. Zaakschade

81. De **zaakschade** of stoffelijke schade omvat alle schade die berokkend wordt aan zaken en dus niet uit de lichamelijke letsels voortvloeit.[185] Hierbij kan men denken aan de schade aan het voertuig of de kleren die het slachtoffer droeg op het moment van het ongeval.[186] Wanneer bijvoorbeeld de wagen van een nabestaande beschadigd is ten gevolge van het ongeval kan hiervoor een schadevergoeding worden toegekend.[187]

2.2. Lichamelijke schade

82. De schade ten gevolge van lichamelijke letsels of kortweg lichamelijke schade kan dan weer aanleiding geven tot een materiële of een morele schadevergoeding. De **materiële schadevergoeding** dekt het inkomstenverlies in de ruime zin.[188] In het geval dat nabestaanden voordeel haalden uit de het beroepsinkomen van de overledene kunnen ze aanspraak maken op dat deel van het inkomen waaruit ze persoonlijk voordeel genoten.[189] Opnieuw kan een voorbeeld dit verduidelijken. Een plusouder die mee genoot van het inkomen van het overleden slachtoffer zal, in principe, een materiële schadevergoeding kunnen bekomen voor het deel van het inkomen dat hem ten goede kwam.

---

[184] I. AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 93.

[185] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf; I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 93; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 747.

[186] H. BOCKEN, I. BOONE en M. KRUITHOF, *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, Brugge, die Keure, 2014, 63.

[187] Zie bv: Rb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 15 juni 2018, *T. Pol.* 2019, 35; L. BREWAEYS, *et al.*, *Indicatieve tabel 2020/ tableau indicatif 2020*, Brugge, Die Keure, 2021, 30.

[188] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 285. -323.

[189] L. BREWAEYS, *et al.*, *Indicatieve tabel 2020/ tableau indicatif 2020*, Brugge, Die Keure, 2021, 28.

In de praktijk blijkt de kring van aanspraakgerechtigden echter beperkt.[190] In onze huidige maatschappij met kleine gezinnen, is het aantal personen dat daadwerkelijk voordeel haalde uit het inkomen van de overledene nu eenmaal doorgaans zeer gering.[191] Bovendien wordt in steeds minder gevallen aangenomen dat de ouders van het overleden slachtoffer economische schade lijden door het overlijden van hun kind, meestal omdat men niet kan bewijzen dat een deel van de inkomsten van het kind aan hen werd besteed.[192] De zogeheten nieuwe naasten zullen voor dezelfde bewijsmoeilijkheden komen te staan.

83. Ook de begrafeniskosten kunnen aanleiding geven tot een materiële schadevergoeding, ongeacht of deze werden betaald door een erfgenaam of niet.[193] Ook nieuwe naasten, die geen erfgenaam zijn kunnen bijgevolg een vergoeding bekomen voor de gemaakte begrafeniskosten. Deze kosten omvatten niet alleen de uitgaven voor de eigenlijke begrafenisplechtigheid, maar ook voor de de rouwsteen, de rouwmaaltijd en dergelijke meer.[194] De rechter beoordeelt de aanvaardbaarheid van de gemaakte kosten aan de hand van de maatschappelijke status van de overledene en de nabestaanden en naar hun financiële mogelijkheden.[195] De invulling van dit criterium is echter niet altijd eenvoudig en leidt tot discussie in de rechtspraak.[196]

84. De **morele schadevergoeding** is een vergoeding voor het fysieke en psychische lijden dat veroorzaakt wordt door het ongeval.[197] Het Hof van Cassatie definieert morele schade als de gevoelens van pijn, smart of enig ander moreel lijden.[198] Over het toekennen van een morele schadevergoeding bestaat er in de rechtspraak en rechtsleer discussie.[199] De morele schade die

[190] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 285.
[191] *Ibid.*
[192] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 286.
[193] T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 731.
[194] E. DE KEZEL, 'De vergoeding voor het verlies van een kind ten gevolge van een verkeersongeval', *TPR* 1999, (579) 587.
[195] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 287.
[196] T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 731.
[197] I. AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 93.
[198] Cass. 3 februari 1987, *A.C.* 1987, 724.
[199] B. DE TEMMERMAN, 'Pleidooi voor een morele schadevergoeding op mensenmaat', *De Juristenkrant* 2000, nr. 3, (13) 13; E. DE KEZEL, 'De vergoeding voor het verlies van een kind ten gevolge van een verkeersongeval', *TPR* 1999, (579) 581.

de nabestaanden lijden is, zeker bij dodelijke ongevallen, van zo'n onmogelijk in te schatten grootorde dat geen enkele geldsom ze kan vergoeden.[200]

De schadevergoeding voor de nabestaanden beoogt dan ook slechts een erkenning van het verdriet te zijn en een zekere compensatie of troost te bieden aan de nabestaanden die worden geconfronteerd met een dodelijk ongeval.[201] Sommige nabestaanden interpreteren de lage bedragen echter net als een miskenning van het leed dat ze doormaken.[202]

85. In de rechtspraak zien we dat rechters wijzen op de moeilijkheid om de geleden morele schade om te zetten in een geldbedrag.[203] Het is om deze reden dat er een indicatieve tabel aan de rechters ter beschikking wordt gesteld. Deze tabel biedt de rechters een leidraad bij het begroten van de morele schade. De bedragen vooropgesteld in de indicatieve tabel zijn forfaitaire vergoedingen, bepaald in functie van de vermoede intensiteit van de affectieve band met het slachtoffer.[204] Zo worden er mogelijke morele schadevergoedingen voorgesteld voor partners, kinderen, kleinkinderen, ouders, grootouders en broers en zussen.

Overzicht uit de indicatieve tabel 2020

Overleden slachtoffer	Begunstigde	Vergoeding
Gehuwd/samenwonend/ samenlevingscontract →	Gehuwd/samenwonend/ samenlevingscontract	€ 15.000,00
Inwonende ouder →	Inwonend kind	€ 15.000,00
Inwonende ouder →	Inwonend weeskind	€ 24.000,00
Niet-inwonende ouder →	Niet-inwonend kind	€ 6.000,00
Inwonend kind →	Ouder	€ 15.000,00
Zelfstandig wonend kind →	Ouder	€ 6.000,00
Miskraam →	Ouder	€ 3.000,00
Inwonende broer/zuster →	Inwonende broer/zuster	€ 3.000,00
Niet-inwonende broer/zuster →	Niet-inwonende broer/zuster	€ 1.800,00
Inwonende grootouders →	Inwonende kleinkinderen	€ 3.000,00
Niet-inwonende grootouders →	Niet-inwonende kleinkinderen	€ 1.500,00
Inwonende kleinkinderen →	Inwonende grootouders	€ 3.000,00
Niet-inwonende kleinkinderen →	Niet-inwonende grootouders	€ 1.500,00
Ook andere personen kunnen aanspraak maken op een vergoeding, op voorwaarde dat het vaststaat dat zij een specifieke affectieve en duurzame band hadden met het slachtoffer.		

[200] X, 'Indicatieve tabel 2020/ tableau indicatif 2020', *T. Pol.* 2021, (59) 84; I. SOMMERIJNS en M. SOMMERIJNS, *Lichamelijke schade- repertorium rechtspraak 2019-2020-2021*, Brussel, Intersentia, 2021, 42.
[201] Cass. 10 oktober 1972, Pas.1973, I, 147; E. DE KEZEL, 'De vergoeding voor het verlies van een kind ten gevolge van een verkeersongeval', *TPR* 1999, (579) 581; F. FERON en T. LIÉVIN, 'Le dommage résultant du décès', in B. DUBUISSON (ed.), *Le dommage corporel et sa réparation*, Limal, Anthemis, 2019, (167) 168.
[202] I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 275.
[203] Pol. West Vl., afd. Veurne 11 maart 2019, *RW* 2019-20, (596) 596-597; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 740.
[204] L. BREWAEYS, *et al.*, *Indicatieve tabel 2020/ tableau indicatif 2020*, Brugge, Die Keure, 2021, 27

86. In de rechtspraak zien we echter dat rechters er niet voor terugdeinzen om de concrete omstandigheden van het ongeval in te roepen om een hogere schadevergoeding uit te keren dan in de tabel wordt vooropgesteld.[205] Zo worden zowel de jonge leeftijd van het slachtoffer als de omstandigheden van het ongeval vaak als concrete omstandigheden aangehaald die een grotere schadevergoeding verantwoorden.[206] Het uitgangspunt blijft dan ook dat de feitenrechter op onaantastbare wijze de omvang van de schade en de bijhorende schadevergoeding vaststelt.[207]

87. Daarnaast wordt er in de afgebeelde tabel expliciet gesteld dat: 'ook andere personen aanspraak kunnen maken op een vergoeding, op voorwaarde dat het vaststaat dat zij een **specifieke affectieve en duurzame band** hebben met het slachtoffer. De personen die expliciet vermeld worden in de Indicatieve tabel kunnen dus worden gezien als 'automatische' begunstigden waar de overige nabestaanden het bewijs moeten leveren van een specifieke affectieve band.[208] Zo kregen in het verleden schoonouders, vrienden en zelfs werkgevers een morele schadevergoeding toegekend.[209]

In de rechtspraak zien we echter dat rechters terughoudend zijn om een schadevergoeding toe te kennen aan nabestaanden die niet expliciet worden vermeld in de indicatieve tabel.[210] Doorgaans worden deze vorderingen afgewezen wegens een gebrek aan bewijs van de affectieve en duurzame band.[211] Wanneer er toch een morele schadevergoeding wordt toegekend aan een verder verwijderde nabestaande, is het bedrag doorgaans een stuk lager dan de bedragen vooropgesteld in de indicatieve tabel.[212] In de rechtspraak vinden we dan ook geen

---

[205] T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 741.
[206] Pol. Brussel 22 oktober 2004, *R.G.A.R.* 2006, nr. 14083; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 742.
[207] Cass. 19 februari 1968, *Arr. Cass.* 1968, 811; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Actuele ontwikkelingen in het aansprakelijkheidsrecht en verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 11.
[208] J. PETITAT, *Kanttekeningen bij de indicatieve tabel*, Gent, Story Publishers, 2013, 109.
[209] Rb. Brussel 1 maart 2021, *RGAR* 2021, afl. 3, 15766; Assisen Brussel, 24 september 2008, RGAR 2009, 14449; 2 Gent 20 maart 2003, De Verz. 2004, nr. 346, 135-138; Pol. Leuven 17 december 2009 (onuitgeg.), besproken in M. SOMMERIJNS, *Lichamelijke schade: Repertorium rechtspraak 2007-2010*, Brussel, Larcier, 2011, 191.
[210] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 287; A. VAN OEVELEN, G. JOCQUE, C. PERSYN en B. DE TEMMERMAN, 'Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad: schade en schadeloosstelling (1993-2006), *TPR* 2007, (933) 1178.
[211] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 287.
[212] *Ibid.*

concrete voorbeelden terug van 'nieuwe naasten' die een morele schadevergoeding worden uitgekeerd.

3. Het verkrijgen van de schadevergoeding

88. Het hoge aantal verkeersongevallen heeft de wetgever ertoe verplicht speciale aandacht te besteden aan deze problematiek.[213] Zo bestaan er vele sensibiliseringscampagnes over de gevaren van het verkeer en worden verkeersovertredingen, zoals het rijden onder invloed, streng bestraft.[214] Daarnaast heeft de wetgever er ook voor gezorgd dat slachtoffers van verkeersongevallen eenvoudiger aanspraak kunnen maken op de vergoeding van hun schade.[215]

89. De logische vraag die men stelt bij een verkeersongeval is: wie moet de opgelopen schade vergoeden? Het antwoord vinden we in het ondertussen befaamde artikel 1382 BW dat als volgt luidt: *"elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, verplicht degene door wiens schuld de schade is ontstaan, deze te vergoeden."* Toch wordt er bij verkeersongevallen geregeld afgeweken van deze algemene regel om ervoor te zorgen dat het slachtoffer zijn schade zeker vergoed zal zien.

90. Ten eerste heeft de wetgever een verplichte aansprakelijkheidsverzekering ingevoerd voor motorrijtuigen (WAM-verzekering).[216] Daarnaast werd er een bijzondere schaderegeling in het leven geroepen voor zwakke weggebruikers en kan men zelfs bij een onbekende of onverzekerde schadeverwekker terecht bij het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds.

91. In de volgende hoofdstukken wordt er kort stilgestaan bij deze initiatieven van de wetgever. Vervolgens bespreken we de minnelijke en de gerechtelijke procedure om de schadevergoeding te bekomen.

---

[213] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 106.
[214] C. DE ROY, 'De wet van 6 maart 2018 ter verbetering van de verkeersveiligheid: opnieuw een strengere aanpak van verkeersovertreders', *RW* 2018-19, (123) 123-139; www.vsv.be/sensibilisering/.
[215] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 106.
[216] Wet 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen, *BS* 8 december 1989 (kort: W.A.M.-Wet); C. VAN SCHOUBROECK, *Minimumvoorwaarden BA motorrijtuigenverzekering*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 3.

A. De verplichte WAM-verzekering

92. Als uitgangspunt is de bestuurder zelf aansprakelijk voor de schade die hij bij een verkeersongeval aan derden toebrengt.[217] In de realiteit moeten voertuigen die zich op de openbare weg begeven verplicht verzekerd zijn voor de burgerlijke aansprakelijkheid die het voertuig met zich mee kan brengen.[218] Het niet naleven van deze verplichting wordt zelfs strafrechtelijk gesanctioneerd en kan aanleiding geven tot een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden.[219]

Ten gevolge van deze verplichting wordt alle schade opgelopen naar aanleiding van een verkeersongeval, in principe, vergoed door de verzekeringsonderneming van de veroorzaker.[220] De verzekering voorziet immers in een ongelimiteerde dekking voor de veroorzaakte schade.[221] De nabestaanden zullen wel het bewijs moeten leveren van de opgelopen schade.[222]

B. Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds

93. Toch zijn er situaties waarbij de schade niet zal kunnen verhaald worden op de verzekeraar van de veroorzaker. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de veroorzaker onbekend is of geen verzekering heeft afgesloten. In deze situaties kan de nabestaande zich wenden tot het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds.[223] Om een beroep te doen op het Fonds moet het slachtoffer binnen de vijf jaar na het ongeval een aanvraag indienen.[224] Het Fonds vergoedt zowel materiële als lichamelijke schade.[225] Opnieuw zal de nabestaande wel de aansprakelijkheid moeten aantonen van de veroorzaker, ook wanneer de veroorzaker onbekend is.[226]

---

[217] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 105.
[218] Art. 2 W.A.M.-Wet.
[219] Art. 22 W.A.M-wet.
[220] De RDR-regeling die in sommige gevallen geldt voor materiële schade wordt niet besproken; I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 93.
[221] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 105.
[222] I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 93.
[223] Art. 19*bis*-11 W.A.M.-Wet; G. JOCQUÉ, "Vergoeding van verkeersongevallen" in *Aansprakelijkheids- en verzekeringsrech*t, Themis, die Keure, 2012, (51) 66.
[224] I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, Kinderen als slachtoffer van het verkeer, Brussel, ASP, 2010, 94.
[225] N. STROOBANTS, 'Naar een snellere vergoeding voor slachtoffers van verkeersongevallen', *RW* 2018-19, (682) 692.
[226] Www.fcgb-bgwf.be/index-module-orki-page-view-id-23.html

C. De positie van de zwakke weggebruiker

94. Specifiek voor zwakke weggebruikers die het slachtoffer worden van een ongeval waar een motorrijtuig bij betrokken is, wordt er van bovenstaande regeling afgeweken. In dit scenario is de verzekeraar van het betrokken motorrijtuig in regel verplicht om de schade van de zwakke weggebruiker te vergoeden.[227] Het slachtoffer dient hierbij dus niet de aansprakelijkheid van de bestuurder aan te tonen en heeft zelfs recht op een integrale schadevergoeding wanneer de schade het gevolg is van zijn eigen foutief gedrag.[228] Slechts wanneer het ongeval berust op een gewilde fout van de zwakke weggebruiker, die bovendien de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt, zal deze regeling geen toepassing vinden.[229]

3.1. De minnelijke of de gerechtelijke regeling

95. De nabestaande die schade heeft geleden ten gevolge van een verkeersongeval heeft de keuze om een overeenkomst te sluiten met de verzekeraar van de veroorzaker (de minnelijke weg) of om een vordering tot schadevergoeding in te stellen bij de politierechtbank (de gerechtelijke weg). Hij zal steeds moeten bewijzen dat de veroorzaker van het ongeval een fout maakte in de zin van art. 1382 BW en dat er een causaal verband bestaat tussen de fout en de schade die zich heeft voorgedaan.[230]

A. De minnelijke regeling

96. Een minnelijke regeling houdt in dat het slachtoffer met de verzekeraar van de schadeverwekker een overeenkomst sluit over de vergoeding van de schade.[231] Doorgaans is het de verzekeraar die een schaderegelingsvoorstel doet en de nabestaande verzoekt om dit voorstel te ondertekenen.[232] Het voordeel van een minnelijke regeling is dat ze vaak sneller verloopt dan een gerechtelijke procedure en de benadeelde bijgevolg sneller over de schadevergoeding kan beschikken.[233]

---

[227] Art. 29*bis* W.A.M.-Wet; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 108.
[228] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 105.
[229] Art. 29*bis*, §1, laatste lid W.A.M.-Wet
[230] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 124.
[231] J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 130.
[232] *Ibid.*
[233] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf.

Het is van groot belang dat de benadeelde, bij voorkeur samen met zijn advocaat, het schaderegelingsvoorstel goed doorneemt en zich ervan vergewist dat er geen schadeposten ontbreken.[234] Onderzoek toont immers aan dat minnelijke schaderegelingen in vele gevallen minder interessant zijn voor de benadeelde dan schaderegelingen die gerechtelijk werden afgewikkeld.[235] In de meeste gevallen wordt een minnelijke regeling getroffen en wordt de schadevergoeding vastgelegd in een specifieke overeenkomst, namelijk een dading.[236]

B. De gerechtelijke regeling

97. Wanneer een minnelijke oplossing onmogelijk of niet gewenst is, kan de schadelijder de kwestie van de schadevergoeding ook voorleggen aan een rechter. De nabestaande die schade heeft geleden ten gevolge van een verkeersongeval heeft de vrije keuze om zijn vordering ofwel voor de strafrechter ofwel voor de burgerlijke rechtbank te brengen.[237] In beide gevallen zal het de politierechtbank zijn die de zaak behandelt aangezien deze rechtbank exclusief bevoegd is in verkeerszaken.[238]

Als de nabestaande opteert voor de burgerlijke rechter, zal zijn burgerlijke vordering beheerst worden door de regels van het burgerlijk procesrecht, zoals vervat in het Gerechtelijk Wetboek. Als hij zijn vordering uitoefent voor de strafrechter, dan zal deze principieel onderworpen zijn aan de regels van het strafprocesrecht, zoals vervat in het Wetboek van Strafvordering.[239]

98. Hierboven werd reeds besproken hoe een nabestaande, als burgerlijke partij, zijn burgerlijke vordering voor de politierechtbank, zetelend in strafzaken, kan uitoefenen. De keuze voor de strafrechtelijke weg brengt een aantal voordelen voor de nabestaande met zich mee. In een strafproces verzamelt het openbaar ministerie of de onderzoeksrechter de bewijsmiddelen. Het zijn dan ook deze gerechtelijke instanties die de fout van de veroorzaker

---

234 J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 131.
235 *Ibid.*
236 Art. 2044 BW; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 124.
237 Art. 4 V.T.Sv.; R. SIERENS, 'Burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank', *CABG* 2009, (1) 2.
238 Art. 601*bis* Ger. W. en 138 Sv.; G. CRUYSMANS, 'L'assureur, l'assuré, la partie civile et le juge pénal: la quadrature du cercle?' in L. KENNES (ed.), *Le droit pénal de la circulation routière en 2020: question choisies*, Brussel, Larcier, 2020, (7) 9-10. 7-34.
239 Art. 4 V.T.Sv.; R. SIERENS, 'Burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank', *CABG* 2009, (1) 2.

moeten aantonen.[240] De nabestaande is dan slechts genoodzaakt het bestaan en de omvang van zijn schade te bewijzen die uit de fout van de veroorzaker voortvloeit. Ten tweede worden de kosten van het proces door de Staat gedragen en is het dus een goedkopere optie. Ten slotte verloopt de strafrechtelijke procedure doorgaans sneller dan een burgerlijk geding.[241]

99. Daarnaast is een ook een emotioneel argument van belang. Door de burgerlijke partijstelling wordt de nabestaande partij bij het strafproces en kan hij, zoals hierboven uiteengezet, een aantal rechten laten gelden bij de strafprocedure. De nabestaande krijgt op deze manier een grotere betrokkenheid bij het strafproces tegen de veroorzaker, wat een belangrijke rol kan spelen bij het verwerkingsproces. De nabestaanden wensen vaak voornamelijk gerechtigheid voor hun overleden naasten en hechten dan ook veel belang aan de strafrechtelijke sanctionering van de veroorzaker.[242]

Hoofdstuk 4: Het begrip 'nabestaande'

100. Tot slot is het belangrijk om kort de aandacht te vestigen op het begrip 'nabestaande'. Wanneer een persoon overlijdt verwijst men doorgaans naar zijn naasten als 'nabestaanden'. Bovendien werd dit begrip veelvuldig gebruikt in de analyse hierboven. Het is dan ook van belang om even stil te staan bij de juridische betekenis van dit woord en in welke mate ook de nieuwe naasten onder deze noemer vallen.

101. De gangbare definitie in de samenleving van het woord 'nabestaande' is volgens *Van Dale:* 'familielid van de overledene'. Deze definitie roept onmiddellijk veel vragen op. Slaat dit begrip alleen op de dichte familie van de overledene? Kan een persoon zonder familiebanden maar met een innige relatie met de overledene niet als een nabestaande worden beschouwd?

102. Ook de wetgever heeft oorspronkelijk weinig duidelijkheid gebracht over de juridische invulling van het begrip 'nabestaande'. In het Wetboek van Strafvordering wordt het begrip uitsluitend gehanteerd bij de regeling omtrent de laatste groet. Zo luidt art. 44, tweede lid Sv.

[240] T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 41.
[241] *Ibid.*
[242] Dit blijkt ook uit de bevraging die wordt besproken in deel 4.

als volgt: '*ingeval een autopsie wordt bevolen, krijgen de nabestaanden de toestemming het lichaam van de overledene te zien. De magistraat die de autopsie heeft bevolen, beslist of de verzoekers als nabestaanden kunnen worden beschouwd en op welk tijdstip zij het lichaam van de overledene mogen zien'*. De invulling van het begrip wordt hier dus niet verduidelijkt.

103. Wat er onder nabestaande moet worden begrepen in deze bepaling wordt echter verduidelijkt in de omzendbrief 17/2012. In deze omzendbrief wordt het begrip 'nabestaande' gedefinieerd als: '*de rechthebbende van de overledene of elke persoon die een affectieve band heeft met hem*'.[243]

104. Met rechthebbenden doelt men op de wettelijke erfgenamen: de echtgeno(o)t(e), kinderen, vader en moeder, broers en zussen.[244] Hier vinden we de familieleden terug van de overledene zoals die ook in de definitie van Van Dale naar voren komen. Daarnaast moet dus ook 'elke persoon die een affectieve band heeft met de overledene' als een nabestaande worden beschouwd. Het begrip krijgt zo een ruime invulling en slaat ook op de de partner, de persoon met wie de overledene samenwoont, de ex-echtgenoten of een andere persoon dan de vader of de moeder bij wie de minderjarige wettelijk verbleef.[245] De nieuwe naasten vallen dus wel degelijk onder het begrip nabestaande.

[243] Punt 3.1, b) Omzendbrief 17/2012.
[244] Voetnoot 2 Omzendbrief 17/2012.
[245] Voetnoot 3 Omzendbrief 17/2012.

DEEL 3: Inzichten uit Nederland en Frankrijk

105. In dit deel worden een aantal inzichten uit het Franse en Nederlandse recht aangereikt. Het is hierbij de doelstelling om te wijzen op relevante gelijkenissen en vooral verschillen inzake de behandeling van nabestaanden bij een dodelijk verkeersongeval. Op die manier kunnen lessen getrokken worden uit de aanpak van deze twee buurlanden en kan men tot aanbevelingen komen voor de Belgische regeling.[246]

106. Specifiek inzake de rechten van slachtoffers en nabestaanden bij de strafrechtelijke procedure is het belangrijk om reeds hier te wijzen op de Europese Richtlijn 2012/29/EU.[247] Met deze richtlijn heeft de Europese unie haar lidstaten een aantal minimumstandaarden opgelegd inzake slachtofferrechten.[248] Daarnaast heeft de richtlijn ook voorzien in een definitie van het begrip 'slachtoffer' die hieronder wordt besproken.

1. Een statuut voor de plusouder

107. Een eerste belangwekkend verschil tussen het Belgische recht en dat van zijn buurlanden heeft betrekking op het juridische statuut van de plusouder. In België bestaat, zoals beschreven, dergelijk statuut vandaag de dag niet. In zowel het Nederlandse als het Franse recht is dit wel het geval. Zo kan in Nederland de plusouder, samen met de ouder(s) een verzoek indienen om gezamenlijk met het ouderlijk gezag te worden belast.[249] In Nederland werd er overigens geopteerd voor het woord 'bonusouder' als positief alternatief voor 'stiefouder'.

108. In Frankrijk kunnen de ouders de uitoefening van het ouderlijk gezag geheel of ten dele overdragen aan de plusouder.[250] Op die manier kunnen de ouders de uitoefening van het ouderlijk gezag delen met de plusouder, voor zover de opvoeding van het kind dit vereist.[251] Sterker nog, de Franse rechter kan zelfs beslissen tot een gedwongen overdracht van het

[246] L. KESTEMONT, *Naar een rechtswetenschappelijke methodeleer*, Brugge, Die Keure, 2017, 46-47.
[247] Richtl. 2012/29/EU, 25 oktober 2012, *Pb. L.* 14 november 2012, afl. 315, 57.
[248] T. KÖNIGS, S. WAHEDI en T. WATERBOLK, 'Het Europees recht en de bescherming van kwetsbare slachtoffers: kritische kanttekeningen bij Richtlijn 2012/29/EU', *NJB* 2013, (2145) 2147.
[249] Art. 1:253t, eerste lid NBW.
[250] A. BATTEUR, *Droit des personnes, des familles et des majeurs protégés*, Parijs, LGDJ, 2010, 250.
[251] Art. 377-1 Cc; U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 161.

ouderlijk gezag aan de plusouder, wanneer de ouders zich in de onmogelijkheid bevinden om het gezag uit te oefenen.[252]

2. Definitie van het begrip 'nabestaande'

109. In het Nederlandse Wetboek van Strafvordering vinden we definities terug van verschillende relevante begrippen die sterk overeenkomen met de Europese slachtofferrichtlijn.[253] Zo onderscheidt het wetboek twee soorten slachtoffers: ten eerste, de persoon die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden en ten tweede, de nabestaande.[254] De Nederlandse wetgever heeft er dus voor gekozen om expliciet aan te geven dat ook nabestaanden onder het slachtofferbegrip vallen.

110. Daarnaast voorziet het Nederlandse Wetboek van Strafvordering ook in een definitie van een nabestaande, namelijk 'de familieleden van een persoon wiens overlijden is veroorzaakt is door een strafbaar feit'.[255] Het begrip familieleden slaat dan weer uitsluitend op de echtgenoot, de geregistreerde partner dan wel een andere levensgezel van het slachtoffer, de bloedverwanten in rechte lijn, de bloedverwanten in de zijlijn tot en met de vierde graad en de personen die van het slachtoffer afhankelijk zijn.[256] Alleen deze personen kunnen dus als een nabestaande worden beschouwd.

Nieuwe naasten vallen dus niet onder het begrip 'nabestaande' zoals begrepen door de Europese en Nederlandse wetgever. Bijgevolg worden ze ook niet als slachtoffer aangemerkt in het strafproces. Hieronder wordt er verder ingegaan op de gevolgen van deze beperkende invulling van het begrip.

[252] Art. 377, tweede lid Cc; U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 161.
[253] Art. 2 Richtl. 2012/29/EU, 25 oktober 2012, *Pb. L.* 14 november 2012, afl. 315, 57.
[254] Art. 51a, 1a NSv.
[255] Art. 51a, 1a NSv.
[256] Art. 51a, 1b NSv.

111. In de Franse *Code de procédure pénale* vinden we geen definitie terug van deze begrippen.[257] In de Franse rechtsleer wordt echter aanvaard dat het slachtofferbegrip uit de richtlijn ook geldt in het Franse recht.[258] Met als toevoeging dat ook rechtspersonen slachtoffer kunnen zijn.[259] Bijgevolg worden de plusouders en pleegouders opnieuw niet als slachtoffer aangemerkt.

3. De handelingen ter plaatse

112. In België geeft de omzendbrief 17/2012 gedetailleerd weer hoe de politie dient om te gaan met nabestaanden bij misdrijven of omgevallen met een dodelijke afloop. Noch in Nederland, noch in Frankrijk vinden we gelijkaardige regelgeving. Wel kan men in Nederland wijzen op de Aanwijzing 'Instructie afhandeling verkeersongevallen' van 2015.[260] Deze aanwijzing leunt op het vlak van zijn juridisch karakter sterk aan bij de Belgische omzendbrief 17/2012. Inhoudelijk zijn er echter grote verschillen op te merken. Ten eerste is de Nederlandse aanwijzing specifiek van toepassing op verkeersongevallen, waar de Belgische omzendbrief geldt bij elk overlijden dat de tussenkomst van de gerechtelijke instanties vereist. Ten tweede focust de Nederlandse aanwijzing in veel mindere mate op de rechten van slachtoffers en nabestaanden.

113. In de Nederlandse Aanwijzing van 2015 staat uitsluitend te lezen dat de politie de slachtoffers en nabestaanden van een verkeersongeval correct moet bejegenen en zorgvuldig met hun belangen dient om te gaan.[261] Een verdere invulling van deze verplichting ontbreekt echter. Het contrast met de Belgische omzendbrief, waar de rechten van nabestaanden uitvoerig worden uiteengezet, is dan ook zeer groot. Ook een recht om een laatste groet te brengen aan de overledene bestaat niet in het Nederlandse recht.[262]

---

[257] H. DUFFULER-VIALLE, 'La nouvelle place de la victime au seins du procès pénal', *Mission de recherche droit et justice* 2016, www.gip-recherche-justice.fr/wp-content/uploads/2017/02/rapport-victimes-et-bibliocouv.pdf.
[258] E. VERGES, 'Droits des Victimes', *Juris Classeur* 2016, Lexis360.fr.
[259] Cass.(FR) crim., 4 oct. 1995, *JurisData* 1995, 002947.
[260] Aanwijzing 2015L003 Instructie afhandeling verkeersongevallen, 1 juni 2015, https://www.om.nl/onderwerpen/beleidsregels/aanwijzingen/verkeer---vervoer/instructie-afhandeling-verkeersongevallen-2015i003.
[261] Art. 4.2. Aanwijzing 2015L003 Instructie afhandeling verkeersongevallen, 1 juni 2015, https://www.om.nl/onderwerpen/beleidsregels/aanwijzingen/verkeer---vervoer/instructie-afhandeling-verkeersongevallen-2015i003.
[262] S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 363.

114. Ook in het Franse recht ontbreekt een duidelijke uiteenzetting van de rechten van slachtoffers en nabestaanden op de plek van het ongeval. In een wet van 29 augustus 2002 wordt wel benadrukt dat het opvangen, informeren en helpen van slachtoffers een prioriteit is van de Franse politiediensten.[263] Deze beleidsverklaring wordt ondersteunt door het zogeheten '*charte de l'accueil du public et de l'assistance aux victimes*'. Krachtens dit charter hebben slachtoffers recht op een aangepast onthaal en om gehoord te worden door de politie.[264]

115. Natuurlijk is het goed mogelijk dat de politiediensten in onze buurlanden gelijkaardige regelingen hebben om met slachtoffers en hun nabestaanden om te gaan op de plaats van het misdrijf of ongeval. Een verankering van deze procedure in een vorm van wetgeving die beschikbaar is voor de burger vinden we echter niet terug.

116. In Frankrijk heeft de *Conseil national de l'aide aux victimes* in 2012 kritiek geuit op de behandeling van verkeersslachtoffers en hun nabestaanden.[265] In dit rapport worden onder andere vragen gesteld bij de slechtnieuwsmelding en de wijze waarop de persoonlijke spullen van het slachtoffer aan de nabestaanden worden teruggegeven. De slechtnieuwsmelding werd volgens het onderzoek door verschillende personen uitgevoerd. Soms nemen de politiediensten of leden van slachtofferorganisaties deze taak op zich maar in andere gevallen is het de lokale burgemeester, die hiervoor, vanzelfsprekend, geen opleiding heeft genoten. De persoonlijke spullen werden in een vuilniszak teruggegeven aan de nabestaanden, wat enorm onrespectvol overkwam. Ook in dit document werd er niet verwezen naar regelgeving die de procedure vast legde.

117. Tenslotte hebben de Belgische overheid en verschillende belangengroepen ook voorzien in brochures die de bevolking inlichten over de gevolgen van een verkeersongeval.[266] Deze brochures bieden slachtoffers en hun nabestaanden een soort 'eerste hulp bij verkeersongevallen' en beschrijven in begrijpbare taal wat er allemaal komt kijken bij een

---

[263] Loi (Fr) 29 augustus 2002 d'orientation et de programmation pour la sécurité intérieure, www.legifrance.gouv.fr.

[264] www.interieur.gouv.fr.

[265] CONSEIL NATIONAL DE L'AIDE AUX VICTIMES, *Rapport sur l'amelioration de la prise en charge des victimes d'infractions de la route*, 2012, www.justice.gouv.fr/art_pix/re_cnavvictimesroutes_20121101.pdf.

[266] RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf; FOD JUSTITIE, 'Informatie en raadgevingen aan families van verkeersslachtoffers', www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/brochures/NL/12-Informatie%20en%20raadgevingen%20aan%20families%20van%20verkeersslachtoffers.pdf

ernstig ongeval. De brochures kunnen een belangrijke houvast bieden aan de slachtoffers in een heel turbulente periode. Het is dan ook te betreuren dat er geen gelijkaardige documenten te vinden zijn van de Nederlandse of Franse overheid.

4. De rechten van de nabestaanden in de strafrechtelijke procedure

118. De rechten van slachtoffers bij het strafproces in het Nederlandse en Franse recht komen sterk overeen met de Belgische regeling. Zoals aangegeven is dit niet verwonderlijk gezien de Richtlijn van 2012 die de lidstaten een aantal verplichtingen oplegt inzake de rechten van slachtoffers.[267]

119. In eerste instantie hebben slachtoffers ook in Nederland en Frankrijk het recht ten allen tijde correct te worden bejegend en te worden doorverwezen naar een instelling van slachtofferhulp.[268] De diensten aangeboden door Slachtofferhulp Nederland en de Franse *organisations d'aide aux victimes* komen sterk overeen met die van Slachtofferhulp in België.[269] Men kan er terecht voor emotionele begeleiding, praktische hulp en informatie.[270] Daarnaast zien we ook een Nederlands equivalent terug van het Slachtofferonthaal, namelijk de Slachtofferloketten.

Voorts kunnen slachtoffers kennis nemen van processtukken en processtukken aan het dossier toevoegen en hebben ze een uitgebreid recht op informatie.[271] Het recht om ook onderzoeksdaden voor te stellen vinden we echter alleen in Frankrijk terug.[272] Ondanks deze gelijklopende slachtofferrechten zijn er twee interessante verschillen die de aandacht verdienen, namelijk: het statuut van benadeelde partij en het spreekrecht.

---

[267] Richtl. 2012/29/EU, 25 oktober 2012, *Pb. L.* 14 november 2012, afl. 315, 57.
[268] Art. 51aa, 1 en 2 NSv; 10-2, 4° CPP.
[269] E. VERGES, 'Droits des Victimes', *Juris Classeur* 2016, Lexis360.fr.
[270] Www.slachtofferhulp.nl/over-ons/; http://www.justice.gouv.fr/aide-aux-victimes-10044/.
[271] Art.51ac en 51b, 1 en 2 NSv; J. CANDIDO *et al.*, *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag, LOVS, 2017, 20-37; Art. 10-2 CPP; J. CERE, C. AMBROISE-CASTEROT, J. RENUCCI, M. LENA, *Code de procédure pénale 2022, annoté*, Parijs, Dalloz, 2021, 132.
[272] Art. 82-1 CPP; S. TADROUS, *La place de la victime en procès pénal*, Montpellier, Université de Montpellier, 2014, www.antoniocasella.eu/restorative/TADROUS_2015.pdf.

A. De benadeelde partij en de burgerlijke partij

120. Een eerste belangrijk verschil met het Belgische recht is dat de hierboven aangehaalde slachtofferrechten in Nederland als het ware automatisch van toepassing zijn op het slachtoffer.[273] Het is bij onze noorderburen niet vereist dat het slachtoffer enige actie onderneemt om deze rechten te verkrijgen, waar in België het slachtoffer zich dient te laten registreren als benadeelde persoon of burgerlijke partij.

121. Ook in Frankrijk zijn een aantal rechten automatisch van toepassing op het slachtoffer. In het Franse recht wordt er vooral aandacht besteed aan de informatie en de bescherming waarop het slachtoffer recht heeft.[274] De meeste procedurele rechten worden echter voorbehouden aan de burgerlijke partij.[275] Slechts in het geval dat het slachtoffer actief de keuze maakt om het statuut van burgerlijke partij aan te nemen, zal hij over uitgebreide rechten beschikken. Zo kan in Frankrijk alleen de burgerlijke partij onderzoekshandelingen voorstellen[276] en stukken van het strafdossier inkijken.[277]

122. Samenvattend kan men dus stellen dat in Nederland een slachtoffer automatisch een beroep kan doen op procedurele rechten en hiervoor geen actie voor hoeft te ondernemen. Het Franse recht vereist dan weer dat het slachtoffer zich burgerlijke partij stelt en partij wordt bij het geding om zijn procedurele rechten te kunnen laten gelden en België tenslotte kiest voor een middenweg, waarbij het slachtoffer een soort tussenstatuut van 'benadeelde persoon' kan aannemen en op die manier, zonder partij te worden bij de procedure, toch een aantal rechten kan laten gelden.

123. Niettegenstaande dat de slachtofferrechten in Nederland automatisch van toepassing zijn op het slachtoffer kan ook in Nederland het slachtoffer partij worden bij de procedure door het statuut van benadeelde partij aan te nemen. Dit statuut komt niet overeen met het Belgische statuut van benadeelde persoon maar kan het beste worden vergeleken met de Belgische rechtsfiguur van de burgerlijke partijstelling. De benadeelde partij wordt in het Nederlandse

---

[273] J. CANDIDO *et al.*, *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag, LOVS, 2017, 18.
[274] Art. 10-2 CPP.
[275] R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 77.
[276] Art. 81-1 CPP; S. TADROUS, *La place de la victime en procès pénal*, Montpellier, Université de Montpellier, 2014, www.antoniocasella.eu/restorative/TADROUS_2015.pdf.
[277] Art. 279 CPP.

recht een volwaardige procespartij bij het strafproces en kan, zoals in België, een schadevergoeding verkrijgen voor de strafrechter.[278]

Een persoon die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit kan zich naar Nederlands recht als benadeelde partij met zijn vordering tot schadevergoeding voegen in het strafproces.[279] Bovendien kunnen ook nabestaanden het statuut van benadeelde personen aannemen.[280] Het is opmerkelijk dat het begrip 'nabestaanden' hier een veel ruimere invulling krijgt. Zo kunnen, onder andere, ook personen die duurzaam in gezinsverband zorgden voor de overledene het statuut van benadeelde persoon aannemen.[281] Dit heeft tot gevolg dat plusouders en pleegouders niet worden aangemerkt als slachtoffer maar wel de mogelijkheid hebben om als benadeelde persoon een schadevergoeding te vorderen voor de strafrechter.

124. Een groot verschil met de Belgische regeling is dat de benadeelde partij geen mogelijkheid heeft om de strafvordering zelf op gang te brengen.[282] In Nederland spreekt men dan ook van een vervolgingsmonopolie van het openbaar ministerie.[283] Het slachtoffer en zijn nabestaanden kunnen zich wel verzetten tegen een beslissing van niet vervolging door middel van de beklagprocedure *ex* art. 12 NSv.[284] Op die manier kan het slachtoffer alsnog proberen om de strafrechtelijke veroordeling van de dader te bekomen. Maar zelf de strafvordering op gang brengen door een burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter of rechtstreekse dagvaarding voor de vonnisrechter is naar Nederlands recht niet mogelijk.

125. In Frankrijk leunt men dan weer sterk aan bij de Belgische regeling. Het slachtoffer kan zelf de strafvordering instellen door middel van de klacht met burgerlijke partijstelling of de rechtstreekse dagvaarding.[285] Net zoals in Nederland, kunnen niet alleen de personen die onder

[278] RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK, 'Aanbevelingen civiele vordering en schadevergoedingsmaatregel m.b.t. de Wet Terwee en de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer', 2011, https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Wet-Terwee.pdf.
[279] Art. 51f, lid 1 NSv.; R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE, A. BAILLEUX en J. HUYSMANS, *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 154.
[280] Art. 51f, tweede lid NSv.
[281] Art. 51f, tweede lid NSv.; 6:108 NBW.
[282] G. CORSTENS, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Nijmegen, Kluwer, 2005, 77.
[283] L. ANSEMS, M. BOONE en L. VAN LENT, 'Wijzigingen van de artikel 12-procedure in Modernisering Strafvordering', *NJB* 2018, Navigator.nl.
[284] L. VAN LENT, M. BOONE en K. VAN DEN BOS, *Klachten tegen de niet-vervolging (art. 12 Sv-procedure)*, Den Haag, Boom Juridisch, 2019, 25; Bij een opsporingsonderzoek kan het slachtoffer een verzoek indienen tot een tweede beoordeling van het opsporingsonderzoek (zie: Aanwijzing review (tweede beoordeling)).
[285] Art. 1 CPP; N. BRACQ, 'Analyse comparée de la participation des victimes devant la Cour Pénale Internationale et devant les juridictions pénales des pays de tradition romanogermanique', *Rev. Dr. Homme*. 2013,

de definitie van slachtoffer vallen zich burgerlijke partij stellen. Nabestaanden die schade lijden ten gevolge van het misdrijf waardoor hun naaste is overleden kunnen zich burgerlijke partij stellen.[286]

126. Toch is er een interessant verschil tussen Frankrijk en België, namelijk de grondslag van de burgerlijke partijstelling. Volgens vaststaande Franse rechtspraak kan een persoon zich burgerlijke partij stellen zonder ook een vergoeding van zijn schade te vragen.[287] Het Franse Hof van Cassatie aanvaardt zo dat slachtoffers zich burgerlijke partij stellen met uitsluitend repressieve doeleinden.[288] Dit wil zeggen dat slachtoffers de mogelijkheid om de strafvordering in te stellen tegen de dader van een misdrijf puur met het oog op zijn vervolging, zonder enige interesse in een vergoeding van zijn schade.

A. Het spreekrecht

127. In het Nederlandse recht heeft het slachtoffer sinds 2005 het recht om een verklaring af te leggen tijdens de strafrechtelijke zitting.[289] Dit spreekrecht wordt in Nederland beschouwd als één van de belangrijkste rechten waarover het slachtoffer beschikt.[290] Het geeft de slachtoffers en de nabestaanden een stem bij de strafrechtelijke procedure tegen de dader. Wanneer het slachtoffer niet wenst zijn slachtofferverklaring af te leggen ter zitting kan hij opteren voor een schriftelijke slachtofferverklaring.[291] In België en Frankrijk vinden we geen soortgelijk recht voor het slachtoffer of de nabestaanden terug.

128. De Nederlandse wetgever heeft het spreekrecht wel aan enkele toepassingsvoorwaarden verbonden. Ten eerste geldt dit recht uitsluitend bij zeer ernstige misdrijven die bestraft worden met een gevangenisstraf van ten minste acht jaar en daarnaast bij een aantal expliciet vermelde

https://journals.openedition.org/revdh/316?lang=en; S. TADROUS, *La place de la victime en procès pénal*, Montpellier, Université de Montpellier, 2014, www.antoniocasella.eu/restorative/TADROUS_2015.pdf.

[286] Cass. (FR) 15 oktober 1979, *Bull.Crim.* n° 277, 751.

[287] Cass. (FR) 10 oktober 1968, *Bull.Crim.* 1968, n° 248; dit blijkt ook uit de bewoording in art. 418, derde lid CPP: 'La partie civile **peut**, à l'appui de sa constitution, demander des dommages-intérêts correspondant au préjudice qui lui a été causé'.

[288] Cass. (Fr)19 décembre 1982, *Bull. crim.* n° 222;

[289] Wet van 21 juli 2004 tot wijziging van enige bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, *Stb*. 2004, 382.

[290] M. BUITER en L. LENFENRINK, 'Het belang van het spreekrecht tijdens een rechtszaak', *Ntvp* 2021, (1) 1.

[291] J. CANDIDO *et al.*, *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag, LOVS, 2017, 43.

misdrijven.[292] Ook het slachtoffer van een ernstig verkeersongeval, dat te wijten is aan de schuld van de veroorzaker, zal zich kunnen beroepen op het spreekrecht.[293]

129. Bovendien heeft de wetgever het aantal personen die zich kunnen beroepen op het spreekrecht beperkt.[294] Toch bestaan er verscheidene spreekgerechtigden en werd deze groep doorheen de jaren ook sterk uitgebreid.[295] Het uitgangspunt is dat het slachtoffer zelf het woord neemt tijdens de zitting of, in het geval dat deze is overleden, zijn nabestaanden. Indien er meer dan drie nabestaanden het woord wensen te nemen beslist de voorzitter van de rechtbank welke drie de toelating krijgen.[296]

In het geval dat het slachtoffer minderjarig is, zijn er meer mogelijkheden. Ook in dit scenario kan de minderjarige slachtoffer zelf het woord nemen op voorwaarde dat hij de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt of in staat wordt geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.[297] Daarnaast kan het spreekrecht van het minderjarige slachtoffer ook worden uitgeoefend door zijn ouders of door 'een persoon die dat slachtoffer als behorende tot zijn gezin, verzorgt en opvoedt en in een nauwe persoonlijke betrekking tot het kind staat'.[298] Vooral deze laatste categorie van personen is interessant. Het is namelijk hier dat er voor het eerst expliciet ruimte wordt geboden aan de nieuwe naasten aangezien zowel de plusouder en de pleegouder aan deze definitie voldoen.[299]

130. Oorspronkelijk legde de wetgever de spreekgerechtigden ook inhoudelijk beperkingen op. Zo moest het slachtoffer, voor een wetswijziging van 2016, zich in zijn relaas beperken tot de gevolgen van het ten laste gelegde feit.[300] Sinds 2016 is de spreekgerechtigde volledig vrij en kan hij zich bijvoorbeeld ook uitspreken over het bewijs en de straftoemeting.

---

[292] N. A. ELBERS, 'Slachtofferadvocatuur: De rol van de advocatuur in de bijstand van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven', *WODC* 2018, 40-41.
[293] Art. 51e, 1e lid NSv; art. 6 Nederlandse Wegenverkeerswet 1994.
[294] J. CANDIDO *et al., Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag, LOVS, 2017, 38-39.
[295] J. JANSSEN en J. DE LANGE, 'Spreekrecht- Een vanzelfsprekend recht van spreken?', *NJB* 2018, navigator.nl
[296] Art. 51e, 4e lid NSv.
[297] Art. 51e, 5e lid NSv.
[298] Art. 51e, 5e lid NSv.
[299] N. A. ELBERS, 'Slachtofferadvocatuur: De rol van de advocatuur in de bijstand van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven', *WODC* 2018, (1) 40.
[300] A.L. MELAI en M.S. GROENHUIJSEN, 'Commentaar op artikel 51e Sv.', 2011, Navigator.nl.

5. Schadevergoeding van de nabestaande

131. Net zoals voor het Belgische recht werpen we een blik op de verschillende soorten schade en vervolgens op de mogelijkheden van de nabestaande om zijn schade vergoed te zien. Gezien de verschillen tussen de Nederlandse en de Franse wetgeving worden deze twee rechtsstelsels apart besproken.

§1. Frankrijk

132. De Franse Code Civil werd in 2016 grondig hervormd maar de regels omtrent de vergoeding van schade komt in grote mate overeen met het Belgische recht.[301] In het Franse recht geeft de wet ook geen limitatieve opsomming van de bestaande schadeposten en gaat men ook uit van een integrale schadevergoeding.[302]

Zo onderscheidt men in de rechtsleer onder andere '*le préjudice matériel'* (zaakschade), '*le préjudice corporel*' (lichamelijke schade) en '*le préjudice moral*' (morele schade).[303] *Préjudice* verwijst dan naar de juridische gevolgen van een materieel feit (*dommage)* dat de oorzaak is van de schade.[304]

133. De Franse overheid heeft wel voorzien in een 'nomenclatuur' van de verschillende schadeposten waarop een slachtoffer zich kan beroepen bij lichamelijke schade.[305] De *nomenclature Dintilhac*, biedt een overzicht van de mogelijke schadeposten om de belanghebbenden rechtszekerheid te bieden en om bij te dragen tot uniforme rechtspraak.[306] Dit document komt in grote mate overeen met de Belgische indicatieve tabel.

---

[301] D. JONGBLOET, 'Het Franse hervormingsproject buitencontractuele aansprakelijkheid: inspiratiebron voor de Belgische hervorming?', *Jura. Falc.* 2017-18, (137) 137; C. PAVILLON, 'Een nieuw contractenrecht voor Frankrijk', *NTBR* 2015, (77) 77.

[302] A. CAYOL, 'Dommages corporels - La réparation du préjudice moral de la victime indirecte en cas de perte d'un proche avant sa naissance', *Bulletin Juridique des Assurances* 2021, Lexis360; M. BACACHE-GIBEILI, *Traité de droit civil, tome 5: Les obligations et la responsabilité civile extracontractuelle*, Parijs, *Economica*, 2016, 715.

[303] P. BRUN, *Responsabilité civile extracontractuelle*, Parijs, LexisNexis, 2005, 129.

[304] S. PORCHY-SIMON, 'Dommage', *Juris classeur* 2021, Lexis360.

[305] J. DINTILHAC, 'Rapport du groupe de travail chargé d'élaborer une nomenclature des préjudices corporels', 2005,https://solidarites-sante.gouv.fr/ministere/acteurs/partenaires/article/nomenclature-des-postes-de-prejudices-rapport-de-m-dintilhac.

[306] J. DINTILHAC, 'Rapport du groupe de travail chargé d'élaborer une nomenclature des préjudices corporels', 2005,https://solidarites-sante.gouv.fr/ministere/acteurs/partenaires/article/nomenclature-des-postes-de-prejudices-rapport-de-m-dintilhac, 2.

134. Gezien de appreciatiebevoegdheid van de rechter en het beginsel van integrale schadevergoeding is de nomenclatuur niet limitatief noch bindend. Het is echter wel een gezaghebbend document dat slachtoffers een handig overzicht biedt van de verschillende schadeposten ten gevolge van lichamelijke schade. Hieronder worden de verschillende schadeposten besproken waarop een nabestaande zich kan beroepen in het geval dat het rechtstreekse slachtoffer overleden is.

135. Net zoals in het Belgisch recht kunnen nabestaanden aanspraak maken op een vergoeding van de schade die ze lijden ten gevolge van het overlijden van het rechtstreekse slachtoffer. De nabestaande lijdt in dit geval schade bij weerkaatsing of '*préjudice par ricochet*'.[307] De regels omtrent deze schade bij weerkaatsing wordt zoals in België niet omschreven in een wettekst maar in de rechtspraak. Bovendien worden de personen die een vordering kunnen instellen op basis van hun geleden schade bij weerkaatsing, niet in de wet beperkt.[308]

136. De nabestaanden kunnen ten eerste een schadevergoeding vorderen voor het verlies van levensonderhoud.[309] Hiervoor moeten ze kunnen aantonen dat hij daadwerkelijk werd onderhouden door de overleden persoon, occasionele giften of hulp volstaan in deze zin niet.[310] Het Franse recht vereist dus niet dat er een juridische verplichting tot levensonderhoud bestond tussen het overleden slachtoffer en de nabestaande.

Ten tweede kan de nabestaande een schadevergoeding krijgen voor de kosten van de begrafenis.[311] Hieronder vallen ook de kosten voor bloemenkransen, het doodsprentje en dergelijke meer.[312] Ook de kosten verbonden aan het vervoer van het lichaam naar het vaderland vallen hieronder.[313] Als maatstaf voor de vergoeding geldt de sociale situatie van de

[307] S. PORCHY-SIMON, 'Dommage', *Juris classeur* 2021, Lexis360.
[308] A. COAT, 'L'indemnisation des fans français pour la mort de Michael Jackson: mais où s'arrête le préjudice moral?', *Revue juridique de l'Ouest* 2016, (31) 33.
[309] R. RIJNHOUT, *Schadevergoeding voor derden in personenschadezaken*, Utrecht, Boom juridisch, 2012, 183.
[310] *Ibid.*
[311] M. LAGRANGE, 'Art. 1240 à 1245-17 - Fasc. 202-20 : RÉGIME DE LA RÉPARATION. – Évaluation du préjudice corporel : dommages à la personne en cas de décès', *JurisClasseur* 2022, Lexis 360.
[312] *Ibid.*
[313] Zie bijvoorbeeld Cass (Fr) 5 december 1991, *Resp. Civ. et Assur.*, 1992, nr. 87.

overledene en de financiële draagkracht van de nabestaanden, zoals dit ook naar Belgisch recht het geval is.[314]

Tenslotte heeft de nabestaande ook recht op een vergoeding van zijn morele schade (*préjudice moral/ préjudice d'affection*).[315] Deze schadevergoeding betreft een compensatie voor het verdriet en het lijden dat de nabestaande ervaart bij het overlijden van zijn naaste.[316]

137. De regeling omtrent de morele schade komt sterk overeen met de Belgische. De dichtste naasten van het overleden slachtoffer krijgen quasi automatisch een schadevergoeding toegekend.[317] De overige nabestaanden moeten het bewijs leveren van *'un lien affectif réel'* met het slachtoffer om voor vergoeding in aanmerking te komen.[318] Deze vordering staat dus open voor alle personen die deze band kunnen aantonen en noch de wet noch de rechtspraak voorziet in een limitatieve lijst met aanspraakgerechtigden.[319] Dit criterium loopt gelijk met het Belgische criterium van een 'specifieke affectieve en duurzame band'.

138. In de *nomenclature Dintilhac* vinden we echter geen bedragen terug zoals die in België worden vooropgesteld door de Indicatieve tabel. De Franse rechters hebben dus niet dezelfde houvast bij het berekenen van de concrete som van de schadevergoedingen. Op de site van de *association d'aide aux victimes* vinden we echter wel een *Barème indicatif de préjudice moral* terug.[320] Deze tabel beschrijft een aantal sommen voor nabestaanden. Net zoals in België worden de nieuwe naasten hier niet vermeld. Deze sommen zijn echter slechts een tendens afgeleid uit de Franse rechtspraak en worden meer aangeboden voor slachtoffers, zodat ze beter zouden kunnen inschatten wat hun mogelijke schadevergoeding zal bedragen.

---

[314] R. RIJNHOUT, *Schadevergoeding voor derden in personenschadezaken*, Utrecht, Boom juridisch, 2012, 204.
[315] G. BROUILLOU, 'le préjudice moral des personnes morales', *Revue juridique de l'Ouest* 2014, (7) 9.
[316] *Ibid.*
[317] J. DINTILHAC, 'Rapport du groupe de travail chargé d'élaborer une nomenclature des préjudices corporels', 2005,https://solidarites-sante.gouv.fr/ministere/acteurs/partenaires/article/nomenclature-des-postes-de-prejudices-rapport-de-m-dintilhac, 44.
[318] L. KOERTS, *Het vergoeden van het onvergoedbare*, Heerlen, Open Universiteit, 2019, 31.
[319] A. COAT, 'L'indemnisation des fans français pour la mort de Michael Jackson: mais où s'arrête le préjudice moral?', *Revue juridique de l'Ouest* 2016, (31) 34.
[320]https://association-aide-victimes-france.fr/accueil-association-daide-a-lindemnisation-victimes/differents-postes-prejudice-corporel/prejudices-corporels-victimes-indirectes/prejudice-affection-moral.

§2: Nederland

139. De Nederlandse wetgever heeft de regels omtrent de schadevergoeding veel uitgebreider geregeld in het Nederlandse Burgerlijk Wetboek dan in België of Frankrijk het geval is.[321] Er zijn ook grote verschillen op te merken, met name inzake morele schade of 'immateriële schade'.

140. In art. 6: 95 NBW wordt er een onderscheid gemaakt tussen vermogensschade en 'een ander nadeel'.[322] Een ander nadeel slaat dan op immateriële schade, die in Nederland slechts moet worden vergoed 'voor zover de wet op vergoeding hiervan recht geeft'.[323] De nabestaande zal dus slechts aanspraak maken op een schadevergoeding voor zijn immateriële schade op voorwaarde dat er hiervoor een wettelijke basis bestaat.

141. De Nederlandse wetgever heeft in die zin ook de schadeposten voor de schade die voortvloeit uit het overlijden wettelijk beperkt.[324] Zo zal de nabestaande slechts een schadevergoeding kunnen vorderen voor de gemaakte begrafeniskosten, de derving van levensonderhoud, en in beperkte gevallen ook voor affectieschade, wat overeenkomt met morele schade in het Belgische recht.[325] Specifiek voor de schadevergoeding voor de derving van levensonderhoud en voor affectieschade voorziet de wet ook in een limitatieve opsomming van de personen die een vordering kunnen instellen.[326]

142. Wat betreft de schadevergoeding voor derving van levensonderhoud wordt de vordering ten eerste voorgehouden aan de *usual suspects*, namelijk de partner, de kinderen en andere bloedverwanten in het geval dat de overledene in hun levensonderhoud voorzag.[327] Daarnaast

---

[321] In België wordt er stapsgewijs een nieuw Burgerlijk Wetboek ingevoerd. Wanneer Boek 5: Verbintenissen wordt ingevoerd zal de Belgische wetgeving ook veel uitgebreider zijn; https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet_de_loi_-_voorontwerp_van_wet_-_livre_boek_5.pdf.

[322] M. HEBLY en S. LINDENBERGH, 'Compensatie van misdrijfschade' in M. MALSCH, B. MARSEILLE, M. SMIT, C. BIJLEVELD en A. AKKERMANS (eds.), Nederlandse Encyclopedie Empirical Legal Studies, Den Haag, Boom juridisch, 2020, (843) 844.

[323] Art. 6: 95 NBW.

[324] Zie art. 6:108 NBW; J. CANDIDO *et al.*, *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag, LOVS, 2017, 139; M. HEBLY, *Schadevaststelling en tijd*, Den Haag, Boom Juridisch, 2019, 192.

[325] Art. 6:108 NBW.

[326] A. BOLT, *et al.*, *Schadevergoeding: een artikelgewijze toelichting op afdeling 6.1.10. 'De gevolgen van het niet nakomen van verbintenissen'*, Navigator.nl.

[327] Art. 6:108, lid 1, a en b NBW.

kunnen ook andere personen die met de overledene in gezinsverband samenwonen een vordering instellen mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Zo moet de overledene voorzien hebben in het levensonderhoud van de verzoeker en moet het aannemelijk zijn dat deze regeling, in de veronderstelling dat het dodelijk ongeval niet had plaatsgevonden, zou zijn verder gezet. Tenslotte is een vordering ook slechts toegelaten als de verzoeker niet redelijkerwijs zelf in zijn levensonderhoud kan voorzien. Deze laatste categorie van personen omvat ook de nieuwe naasten zoals plusouders en pleegouders.

143. Over het toekennen van een morele schadevergoeding aan nabestaanden bestaat er in Nederland sinds lang veel discussie.[328] Bij het invoeren van het nieuwe Burgerlijk Wetboek in de jaren '90 van de vorige eeuw werd er vastgehouden aan het idee dat het verdriet en de pijn die het overlijden van een naaste met zich meebrengt op geen enkele manier kan worden vergoed.[329] De Nederlandse wetgever koos er dan ook voor om geen schadevergoeding voor 'affectieschade' te voorzien.

In 2018 veranderde de Nederlandse wetgever het geweer echter van schouder en vandaag kan de rechter een morele schadevergoeding, ook wel 'smartengeld' genoemd, toekennen aan de nabestaande voor het verdriet om het verlies van een naaste.[330]

144. Net zoals het geval is voor de vergoeding voor derving van levensonderhoud bepaalt de wetgever limitatief welke nabestaanden deze schadevergoeding kunnen vorderen. Opnieuw zien we hier in de eerste plaats de familieleden terug: de partner, de kinderen en de (adoptie)ouders.[331] Daarnaast kunnen ook personen die duurzaam in gezinsverband zorgden voor de overledene, of door deze persoon werden verzorgd aanspraak maken op een schadevergoeding.[332] Hier kan worden gedacht aan pleegouders en grootouders die duurzaam de zorg van een kind op zich nemen.[333]

[328] Rb. Rotterdam 6 augustus 2008, *NJF* 2008/474.
[329] Parl. Gesch. Boek 6, p. 388-389.
[330] Wet (NL) 11 april 2018 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht teneinde de vergoeding van affectieschade mogelijk te maken en het verhaal daarvan alsmede het verhaal van verplaatste schade door derden in het strafproces te bevorderen, *Stb* 2018, 133.
[331] Art. 6:108, lid 4a-4d NBW; S. LINDENBERGH, *Psychische schade*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 136.
[332] Art. 6:108, lid 4e NBW.
[333] S. LINDENBERGH, *Psychische schade*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 139.

145. Tenslotte voorziet de Nederlandse wet nog in een soort restcategorie van aanspraakgerechtigden die evenwel restrictief moet worden geïnterpreteerd.[334] Dit is 'elke andere persoon die ten tijde van de gebeurtenis in een zodanige nauwe persoonlijke relatie tot de overledene staat, dat uit de eisen van redelijkheid en billijkheid voortvloeit dat hij als een naaste wordt aangemerkt'.[335] Deze laatste categorie van aanspraakgerechtigden komt sterk overeen met de Belgische categorie van personen met 'een specifieke affectieve en duurzame band' opgenomen in de Indicatieve tabel.

De rechtspraak zal in de toekomst moeten uitwijzen welke naasten onder deze open categorie zullen vallen. Hier kan worden gedacht aan broers en zussen die op basis van deze bepaling een schadevergoeding kunnen bekomen. Plusouders kunnen zowel onder deze bepaling als de vorige thuishoren afhankelijk of ze duurzaam in gezinsverband zorgden voor het kind of niet.[336]

146. De bedragen die rechters kunnen toekennen vinden we terug in het besluit vergoeding affectieschade van 20 april 2018.[337] De bedragen verschillen licht tussen de verschillende nabestaanden en afhankelijk van het feit dat de schade voortkomt uit een misdrijf of niet.

Tabel uit het Besluit Affectieschade

	ernstig en blijvend letsel	overlijden	ernstig en blijvend letsel door een misdrijf	overlijden door een misdrijf
echtgenoten en geregistreerde partners (a)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
levensgezellen (b)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
minderjarige kinderen en ouders (c en d)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
meerderjarige thuiswonende kinderen en ouders (c)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
pleegkinderen en ouders (e en f)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
meerderjarige niet-thuiswonende kinderen en ouders (c en d)	€ 12.500	€ 15.000	€ 15.000	€ 17.500
zorg in gezinsverband (e en f)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
overige nauwe persoonlijke relaties (g)	€ 12.500	€ 15.000	€ 15.000	€ 17.500

[334] MvA, *Kamerstukken I* 2016/17, 34257, C, 7; S. LINDENBERGH, *Psychische schade*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 141.
[335] Art. 6:108, 4g NBW
[336] S. LINDENBERGH, *Psychische schade*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 144.
[337] Besluit (NL) 20 april 2018 tot tot vaststelling van bedragen voor nadeel van naasten dat niet in vermogensschade bestaat, *Stb.* 2018, 133.

Het resultaat leunt sterk aan bij de Indicatieve Tabel gehanteerd door de Belgische rechters, met als grote verschil dat de Belgische tabel de rechter niet bindt. De Nederlandse rechter krijgt geen beoordelingsvrijheid en is verplicht de bedragen uit het besluit toe te passen.[338]

6. Het verkrijgen van de schadevergoeding

147. In het Nederlandse Burgerlijk Wetboek vinden we een bepaling terug die sterk overeenkomt met het Belgische art. 1382 BW. Artikel 6:182 NBW luidt: '*hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.'* In Frankrijk vinden we deze algemene regel terug in art. 1240 CC: *'Tout fait quelconque de l'homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé à le réparer.'*

148. Zowel in Nederland als in Frankrijk bestaan er echter regels om ervoor te zorgen dat slachtoffers van verkeersongevallen niet met lege handen achterblijven, zoals dat ook in België het geval is.

Ten eerste is ook in Nederland en Frankrijk een aansprakelijkheidsverzekering voor motorrijtuigen verplicht.[339] Ten tweede hebben ook onze buurlanden een fonds opgericht waarop nabestaanden een beroep kunnen doen wanneer de veroorzaker van het ongeval onbekend of niet verzekerd is.[340] In Nederland is dit het Waarborgfonds Motorverkeer en in Frankrijk *'le fonds de garantie automobile'*. Ten slotte vinden we in Frankrijk en Nederland ook een grotere bescherming van de zwakke weggebruiker in het verkeer.[341]

[338] S. LINDENBERGH, *Psychische schade*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 147.

[339] Art. 2 Wet (NL) 30 mei 1963 betreffende verplichte verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen, *Stb.* 1963, 228; Art. L.211-1 Code des Assurances en art. L324-1 Code de la route.

[340] Art. 25 Wet (NL) 30 mei 1963 betreffende verplichte verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen, *Stb.* 1963, 228; A. HOEKEMA, *Vergoeding van verkeersschade*, Deventer, Kluwer, 1976, 32; Art. L.421-1 Code des Assurances.

[341] De bescherming van de zwakke weggebruiker in Nederland is echter beperkter dan in België en Frankrijk het geval is; art. 185 Wet (NL) 21 april 1994 houdende vervanging van de wegenverkeerswet, *stb.* 1994, 475; S. PANIS, 'De uitsluitingsgrond van art. 29*bis* WAM', *Jura Falc.* 2008-09, 157 (189); Art. 3 Loi (Fr) Badinter.

149. We zien dus grote gelijkenissen tussen de Belgische en de Franse en Nederlandse regeling wat betreft de mogelijkheden van de nabestaande om een schadevergoeding te bekomen. Toch is het belangrijk om te wijzen op twee verschilpunten..

§1: Nederland

150. In België heeft de nabestaande de vrije keuze om zijn vordering tot schadevergoeding voor de strafrechter of voor de burgerlijke rechter te brengen. In Nederland wordt deze keuzevrijheid in zekere zin beperkt. Een vordering van de benadeelde partij is niet ontvankelijk wanneer de behandeling van deze vordering naar het oordeel van de rechtbank een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert.[342] Dit is het geval wanneer een langer debat, nader onderzoek of meer informatie nodig is om tot een uitspraak te komen.[343] Het slachtoffer zal in dit scenario genoodzaakt zijn om zijn vordering tot schadevergoeding bij de burgerlijke rechtbank in te stellen.

Ondanks deze extra drempel, blijkt uit empirisch onderzoek dat het overgrote deel van vorderingen door de strafrechter worden afgehandeld.[344] Ook in Nederland is de keuze voor de strafrechtelijke weg immers sneller en goedkoper voor het slachtoffer.[345]

§2: Frankrijk

151. In Frankrijk voorziet de '*Loi Badinter'* van 1985 in een specifieke regeling inzake de schadevergoeding van slachtoffers van verkeersongevallen.[346] Het feit dat verkeersongevallen een groot aantal ernstige letsels en overlijdens met zich meebrengen verantwoordt een bijzondere regeling.[347] Het doel van deze wet was om minnelijke overeenkomsten tussen het

[342] Art. 361, lid 3 NBW.
[343] L. VAN DANTZIG, *et al.;* 'Afzonderlijke behandeling vordering benadeelde partij', *WODC* 2021, 21.
[344] M. HEBLY en S. LINDENBERGH, 'Compensatie van misdrijfschade' in M. MALSCH, B. MARSEILLE, M. SMIT, C. BIJLEVELD en A. AKKERMANS (eds.), Nederlandse Encyclopedie Empirical Legal Studies, Den Haag, Boom juridisch, 2020, (843) 846.
[345] *Ibid.*
[346] Loi (Fr) 5 juli 1985 tendant à l'amélioration de la situation des victimes d'accidents de la circulation et à l'accélération des procédures d'indemnisation, *JORF* 6 juli 1985, 7584.
[347] D. GARDNER, 'Sens et non-sens de la résponsabilité civile en matière d'accidents de la circulation' in J. LE BOURG en C. QUEZEL-AMBRUNAZ (eds.), *Sens et non-sens de la résponsabilité civile*, Chambéry, Université Savoie Mont Blanc, 2018, (311) 311.

slachtoffer en de verzekeringsonderneming te faciliteren en zo lange, dure en onnodige gerechtelijke procedures te vermijden.[348]

152. Met deze wet heeft de Franse wetgever een verplichting ingevoerd voor de verzekeraar om binnen een bepaalde periode na het ongeval een schaderegelingsvoorstel *(l'offre d'indemnité*) aan het slachtoffer te doen. Dit aanbod moet alle vergoedbare elementen van de schade omvatten, met inbegrip van de de materiële schade.[349]

153. In het geval dat het slachtoffer lichamelijke schade heeft geleden, is de verzekeringsonderneming verplicht om binnen de acht maanden na het ongeval een schaderegelingsvoorstel te doen aan het slachtoffer.[350] Wanneer het slachtoffer overleden is ten gevolge van het ongeval, moet het voorstel aan zijn erfgenamen en, als het slachtoffer getrouwd was, aan zijn partner worden overgemaakt.[351]

154. Voor een wetswijziging van 2003 moest de verzekeraar een voorstel tot schadevergoeding doen aan alle slachtoffers binnen de acht maanden nadat deze slachtoffers een verzoek tot schadevergoeding hadden overgemaakt.[352] Hieronder vielen ook de nieuwe naasten aangezien zij, net zoals de erfgenamen, schade lijden. De gehanteerde term, 'autres victimes' werd echter te vaag bevonden en vandaag bestaat de verplichting dus uitsluitend ten aanzien van de erfgenamen en de echtgenoot.

[348] Y. LAMBERT-FAIVRE en L. LEVENEUR, *Droit des assurances*, Parijs, Dalloz, 2017, n° 813.
[349] L. 211-9 Code des Assurances; S. ABRAVANEL-JOLLY, 'Art. 1240 à 1245-17 - RÉGIMES DIVERS. – Circulation routière. – Indemnisation des victimes d'accidents de la circulation. – Procédure d'offre', *Juris classeur* 2022, Lexis360.
[350] Art. L211-9 Code des assurances; S. ABRAVANEL-JOLLY, 'Art. 1240 à 1245-17 - RÉGIMES DIVERS. – Circulation routière. – Indemnisation des victimes d'accidents de la circulation. – Procédure d'offre', *Juris classeur* 2022, Lexis360.
[351] *Ibid.*
[352] S. ABRAVANEL-JOLLY, 'Art. 1240 à 1245-17 - RÉGIMES DIVERS. – Circulation routière. – Indemnisation des victimes d'accidents de la circulation. – Procédure d'offre', *Juris classeur* 2022, Lexis360.

DEEL 4: Empirisch luik

155. In dit deel worden de resultaten beschreven van een korte bevraging bij drie 'nieuwe naasten' die een dierbare hebben verloren in een verkeersongeval. De respondenten werden verschillende vragen voorgelegd over hun ervaring, opnieuw beginnende bij de momenten onmiddellijk na het ongeval tot aan een eventuele rechtszaak.

156. De focus van deze bevraging ligt voornamelijk op de ervaring van de respondenten als nieuwe naasten en of ze het gevoel hadden anders te worden behandeld dan de biologische ouder(s). Het doel van deze interviews is in eerste instantie om een beeld te krijgen hoe de hierboven beschreven rechten van nieuwe naasten in de praktijk vorm krijgen. We proberen te achterhalen in welke mate de praktijk afwijkt van de wettelijk opgelegde procedures. Tenslotte willen we aan de hand van de interviews ook de noden van de nieuwe naasten proberen te determineren om aanbevelingen te kunnen formuleren die de praktijk en het wettelijk kader ten goede kunnen komen.

157. Gezien de zeer specifieke doelgroep van het onderzoek, namelijk plusouders, pleegouders en adoptieouders, was het niet eenvoudig om respondenten te vinden. Bovendien is het allesbehalve vanzelfsprekend voor deze mensen om hun ervaring van een dodelijk ongeval te delen. Dankzij het omvangrijke netwerk van OVK vonden we drie personen die hun medewerking wilden verlenen aan het onderzoek. De hieronder weergegeven namen zijn fictief om de privacy van de respondenten te beschermen.

1. Korte beschrijving van de respondenten

A. Alexis

158. De eerste respondent, Alexis, is een pleegouder die doorheen de jaren de pleegzorg van zes kinderen op zich heeft genomen. Sam was de jongste van de zes. Oorspronkelijk verbleef Sam in een instelling en bracht hij alleen de schoolvakanties door bij Alexis. Na verloop van tijd hebben Sam en Alexis, samen, de jeugdrechter verzocht om Alexis aan te stellen als pleegouder en woonde Sam bij zijn 'pleegpapa'. Alexis wilde Sam adopteren vanaf het moment dat hij volwassen was, maar wegens zijn vroegtijdig overlijden is dit er nooit van gekomen. Sam wist niet wie zijn biologische vader was, alleen met zijn moeder had hij wel nog af en toe

contact. De echtgenoot van Sam's moeder had hem in het verleden erkend als zijn zoon maar was niet de biologische vader.

159. Sam had een auto maar nog geen rijbewijs en geen verplichte autoverzekering. Onder invloed van cannabis en medicijnen heeft hij de wagen genomen. Hij vervoerde een bevriend koppel en is aan een hoge snelheid van de weg geraakt en gebotst op een duiker. Sam was op slag dood. Hij stierf op 18-jarige leeftijd. Het koppel dat ook in de wagen zat kwam er met lichte verwondingen van af. Het betreft dus een eenzijdig ongeval waar geen ander voertuig bij betrokken was.

B. Jana

160. De tweede respondent, Jana, leerde de vader van Florian kennen in 2010. Florian was op dat moment acht jaar. Florian verbleef de ene week bij Jana en haar echtgenoot en de andere week bij zijn moeder. Toen Florian 15 jaar oud was, besloot hij om definitief in te trekken bij zijn vader en plusmama Jana en verwaterde het contact met zijn moeder. Florian had nog een twee jaar oudere zus en een vijf jaar oudere stiefzus, de dochter van Jana. Ze vormden een nieuw-samengesteld gezin.

161. Florian was 17 jaar en reed met zijn brommer terug van zijn vakantiejob omstreeks 24 uur. Florian is in een frontale botsing terechtgekomen met een auto die uit de andere richting kwam. Hij was op slag dood. De jongeman die kwam aangereden in een wagen uit de tegenovergestelde richting kwam er met de schrik van af. Het betreft dus een ongeval met meerdere betrokkenen waarbij alleen Florian het leven liet.

C. Sofie

162. Op het moment dat Sofie haar echtgenoot leerde kennen had hij drie kinderen, waarvan Robbe het middelste kind is. Sofie was op dat moment ook reeds moeder van twee kinderen. Robbe besloot op veertienjarige leeftijd permanent in te trekken bij zijn vader en Sofie en samen vormden ze een nieuw-samengesteld gezin met vijf kinderen. De laatste twee jaar van Robbe's leven had hij geen contact meer met zijn biologische moeder.

163. Robbe fietste op 15-jarige leeftijd naar school wanneer hij betrokken raakt bij een ongeval. Bij het oversteken van een spoorweg komt hij in de dode hoek van een vrachtwagen terecht. Robbe is ter plaatse overleden. Er waren verschillende ooggetuigen. Het betreft dus een

ongeval met meerdere betrokkenen. Een belangrijk aandachtspunt is dat het ongeval in 2010 heeft plaatsgevonden en dus voordat de omzendbrief 17/2012 werd ingevoerd.

2. Onmiddellijk na het ongeval

1. De slechtnieuwsmelding

A. Alexis

164. Alexis werd op de hoogte gebracht van het ongeval door twee politieagenten omstreeks 04u30 in de ochtend. Het ongeval vond plaats rond middernacht. Bijgevolg was er bijna vijf uur verstreken sinds het ongeval. De agenten vroegen of ze even mochten binnenkomen. De politie deelde het overlijden mee aan Alexis op een korte en duidelijke wijze. De agenten vertelden hem ook dat hij contact kon opnemen met de dienst Slachtofferhulp. Alexis geeft aan door deze agenten correct te zijn behandeld en de 'to the point'-werkwijze te kunnen waarderen.

165. Alexis is echter een aantal uren later op de hoogte gebracht dan de moeder, en de vriendin van Sam. Hij begrijpt niet goed waarom er een paar uur tussen zaten. Sam was immers gedomicilieerd op zijn adres en hij begrijpt niet waarom hij niet als eerste werd ingelicht. Als dit het geval was geweest had hij mogelijks nog afscheid kunnen nemen van Sam op de plaats van het ongeval.

B. Jana

166. Jana en haar echtgenoot werden pas vier uur na het ongeval door de politie ingelicht. Jana's echtgenoot werkte 's nachts als vrachtwagenchauffeur. De politie wilde de slechtnieuwsmelding niet doen aan de telefoon. Ze hebben dan ook eerst de biologische moeder ingelicht.

Ze belden omstreeks 4 uur dan toch naar Florian's vader die onderweg was met zijn vrachtwagen, omdat hij aan het rijden was wilden ze hem eerst niet meedelen wat er was gebeurd. Ze zeiden hem ontwijkend: 'er is iets met je zoon'. Na aandringen heeft hij dan toch de boodschap gekregen via de telefoon nadat hij terug was gereden naar zijn werk. Jana werd op de hoogte gebracht door haar echtgenoot en op het moment dat ze de boodschap kreeg stond

de politie aan de deur om het haar te vertellen. Ze is er niet over te spreken dat ze pas zo laat op de hoogte zijn gebracht.

167. Florian was zijn portefeuille vergeten en had dus geen identiteitskaart bij zich. Jana denkt dat ze aan de hand van de nummerplaat de identiteit van Florian hebben achterhaald. Ze snapt niet hoe de politie dan bij de moeder van Florian is terecht gekomen, aangezien hij nog weinig contact had met zijn moeder en er ook niet meer verbleef.

C. Sofie

168. De politie heeft naar Robbe's zus gebeld met zijn gsm maar omdat ze op dat moment les volgde heeft ze de oproep niet beantwoord. Twee personen van de politie hebben Sofie ingelicht over het ongeval, ongeveer twee uur na de feiten. Ze was als eerste op de hoogte. Sofie heeft vervolgens via de telefoon haar echtgenoot ingelicht en de leden van de politiedienst hebben Robbe's vader aan de telefoon meer uitleg gegeven. De politie is ook de broers en zussen van Robbe op school gaan afhalen en hebben hen ingelicht over het ongeval.

2. <u>Laatste groet</u>

A. Alexis

170. De moeder van Sam, die het eerst was ingelicht over het ongeval, mocht beslissen naar welke begrafenisondernemer het lichaam van Sam moest worden overgebracht. Alexis heeft geen mogelijkheid gekregen om een laatste groet te brengen aan Sam op de plaats van het ongeval aangezien het lichaam al was overgebracht naar de begrafenisondernemer. Niemand van de familie is op de plaats van het ongeval geweest. Alexis denkt dat, op het moment dat hij door de politie was ingelicht, de rijweg al vrij was gemaakt en er dus geen mogelijkheid meer was om Sam te groeten op de plaats van het ongeval.

B. Jana

171. Jana en haar echtgenoot hebben geen afscheid kunnen nemen van Florian op de plaats van het ongeval en waren verplicht om hun laatste groet te brengen in het funerarium. De moeder en de zus van Florian hebben wel ter plaatse afscheid kunnen nemen. Jana en haar echtgenoot zijn hieromtrent erg ontevreden, ze wilden graag een beeld krijgen van de omstandigheden van het ongeval.

C. Sofie

172. Tenslotte hebben ook Sofie en haar echtgenoot ook niet de mogelijkheid gehad om een laatste groet te brengen aan Robbe op de plaats van het ongeval. Ze zijn wel ter plaatse gegaan op het moment dat Robbe's lichaam al naar het funerarium was overgebracht. Ze stelden verschillende vragen aan de verkeersdeskundige die weigerde hun vragen te beantwoorden. Vooral Robbe's vader betreurt het feit dat hij niet onmiddellijk naar Robbe is kunnen gaan op de plaats van het ongeval. Hij wilde graag met zijn eigen ogen kunnen zien wat er was gebeurd. Ook in het funerarium was het, in eerste instantie, voor Sofie en haar echtgenoot niet toegelaten om Robbe's lichaam te zien. Pas wanneer Robbe was opgebaard hebben ze een laatste groet kunnen brengen. Ze werden hierbij bijgestaan door een slachtofferbejegenaar van de politie die hen veel steun bracht.

3. <u>Autopsie</u>

A. Alexis

173. Het openbaar ministerie heeft geen autopsie bevolen en het lichaam werd onmiddellijk vrijgegeven. De politie en het parket waren van mening dat het ging om een eenzijdig ongeval. Nadat Alexis een klacht heeft ingediend bij de politie werd er i*n extremis*, de dag voor de crematie van het lichaam, alsnog een autopsie uitgevoerd.

B. Jana

174. Ook bij Florian werd er geen autopsie bevolen. Er was nochtans discussie over de vraag of Florian onmiddellijk overleden is. De andere chauffeur betrokken bij het ongeval gaf aan dat Florian nog tegen hem zou hebben gesproken en dat Florian nog naar het ziekenhuis is gevoerd maar de medewerkers van het funerarium ontkennen dit en bevestigen dat ze het lichaam van Florian hebben opgehaald op de plaats van het ongeval. Het is tot de dag van vandaag niet duidelijk wat de aanleiding van het ongeval was.

Jana geeft aan dat ze zo veel dingen aan haar hoofd had, dat ze niet aan een autopsie had gedacht. Ze heeft spijt dat ze hier geen initiatief heeft genomen. Ze vindt dat bij een dodelijk verkeersongeval steeds een autopsie zou moeten plaatsvinden en dat men niet kan verwachten van de nabestaanden dat ze, in de hectische nasleep van het ongeval, actief het initiatief moeten nemen voor een autopsie.

175. Volgens Jana hadden er die avond veel ernstige verkeersongevallen plaatsgevonden. De verkeersdeskundige moest zich naar verschillende ongevallen begeven en heeft zich er gemakkelijk en snel snel vanaf gemaakt. Hetzelfde geldt voor de politie. Daarom weten ze volgens Jana niet goed wat er juist is gebeurd. "Niets is die avond verlopen zoals het hoort" zegt ze.

C. Sofie

176. Net zoals bij Sam en Florian het geval was, werd er bij Robbe geen autopsie bevolen. De procureur was van mening dat de doodsoorzaak duidelijk was en het ging om een dodehoekongeval en niet om een zelfdoding of doding. Bovendien waren er ook ooggetuigen die dit bevestigde. Sofie en haar echtgenoot betreuren wel het feit dat er geen foto's van Robbe's lichaam zijn gemaakt op de plaats van het ongeval. Ze zijn van mening dat dit bij elk ongeval zou moeten gebeuren. Volgens hen heeft de procureur dit niet opportuun geacht aangezien de doodsoorzaak duidelijk was en het een erg gruwelijk beeld was.

4. <u>Teruggave van voorwerpen</u>

A. Alexis

177. De politie heeft geen spullen van Sam in beslag genomen. De spullen die Sam bij zich had heeft de begrafenisondernemer aan Alexis gegeven. Dit waren Sam's gsm en identiteitskaart. Opnieuw geeft Alexis aan dat hij zeer correct werd behandeld door de begrafenisondernemer, op geen enkele moment werd hij anders behandeld dan de biologische moeder.

B. Jana

178. Jana vertelt dat er sommige persoonlijke spullen, zoals Florian's kleren, mee vervoerd zijn naar het funerarium. Andere zaken, zoals zijn telefoon, zijn in beslag genomen door de politie. Het heeft een jaar geduurd voor ze de telefoon terug hebben gekregen. De brommer en helm waren naar de garage en die hebben ze redelijk snel terug gekregen. Ook Jana geeft aan dat ze door de medewerkers van het funerarium goed behandeld werd.

C. Sofie

179. Sofie en haar echtgenoot hebben Robbe's fiets en boekentas snel teruggekregen. Opnieuw speelde de slachtofferbejegenaar van de politie hier een belangrijke rol. Ze fungeerde als

tussenpersoon en bracht de spullen naar Sofie. Dit werd enorm geapprecieerd omdat Sofie en haar echtgenoot liever niet naar het politiekantoor wilde gaan.

5. Regeling van de begrafenis

A. Alexis

180. De begrafenisondernemer organiseerde een vergadering om te beslissen over de laatste rustplaats van Sam. Alexis was hierop uitgenodigd samen met de moeder van Sam, haar echtgenoot, de zus van Sam en Sam's vriendin. Er werd geopteerd om het lichaam te cremeren en het as uit te strooien. Op die manier zou een discussie over wie het as mee naar huis zou mogen nemen kunnen worden vermeden. Toch ontstond er discussie over de plek waar het as diende te worden uitgestrooid. Uiteindelijk heeft Alexis er voor gezorgd dat dit dicht bij zijn woning, waar Sam sinds lange tijd woonde, gebeurde.

B. Jana

181. Jana heeft mee kunnen beslissen over de begrafenis. Ze nam bij deze beslissingen het voortouw samen met haar echtgenoot. De vader van Florian besloot ook Florian's moeder te betrekken in de beslissingen. Er ontstond dus geen discussie over de uitvaart.

C. Sofie

182. Sofie heeft de organisatie van de begrafenis in grote mate op zich genomen. Ze koos de muziek, de foto's en de personen die aan het woord kwamen. De biologische moeder had ook een aantal eisen gesteld vanuit haar geloofsovertuiging, maar Robbe's vader wou hier liever geen gehoor aan geven. Het was een mooie uitvaart die door 1000 mensen werd bijgewoond, waaronder de veroorzaker van het ongeval. Over de flexibiliteit en bereidwilligheid van de medewerkers van de kerk, waar de plechtigheid plaatsvond, zijn Sofie en haar echtgenoot echter niet te spreken.

6. Slachtofferhulp

A. Alexis

183. Alexis heeft contact opgenomen met de dienst Slachtofferhulp en er is een persoon langs gekomen. Ze boden hem zowel praktische als emotionele steun maar Alexis koos ervoor om verder geen contact te onderhouden met de medewerkers van de dienst slachtofferhulp. Hij was

de mening toegedaan dat ze hem niet echt konden verder helpen en geen informatie konden bieden waarvan hij nog niet op de hoogte was.

B. Jana

184. Jana en haar echtgenoot hebben ervoor gekozen om na het eerste bezoek van een medewerker van Slachtofferhulp, geen beroep te doen op hun diensten.

C. Sofie

185. De politie stelde Sofie de vraag of ze wenste een beroep te doen op de diensten van Slachtofferhulp. Ze is hier op in gegaan en heeft hier een zeer positieve ervaring mee. De medewerker van Slachtofferhulp bood een luisterend oor en de focus lag voornamelijk op het emotionele aspect en minder op het praktische aspect.

7. OVK

A. Alexis

186. Alexis weet niet meer hoe hij in contact is gekomen met de werking van de VZW Ouders van Verongelukte Kinderen. Zijn mening over de werking van OVK is verdeeld. Hij is een grote voorstander van de acties rond verkeersveiligheid: de getuigenissen van slachtoffers en de SAVE-borden.[353] Hij vindt het belangrijk om de samenleving te sensibiliseren over de gevaren van het verkeer. Alexis heeft het SAVE-bord voor Sam laten plaatsen en hecht veel belang aan dit moment.

De lotgenotenwerking[354] spreekt hem minder aan. Alexis erkent wel het belang van gesprekken met lotgenoten en de steun die ze elkaar kunnen bieden maar hij is van mening dat het geen goed idee is voor nabestaanden om vele jaren later nog steeds de activiteiten bij te wonen. Op die manier blijft men als het ware in het verdriet hangen en komt men steeds terug op het ongeval.

[353] OVK plaatst op vraag van de ouders een 'SAVE-bord' op de plaats van het ongeval, hierop wordt de voornaam en de leeftijd van het kind vermeld.
[354] OVK verenigd lotgenoten en organiseert diverse activiteiten, zie https://www.ovk.be/kalender.

B. Jana

187. Jana is een grote aanhanger van OVK. Ze heeft er tot op de dag van vandaag veel steun aan. Ze gaat naar de praatgroepen en naar verschillende activiteiten. Ze heeft vernomen dat OVK niet uit eigen beweging contact mag opnemen met ouders die een kind hebben verloren. Zelf heeft ze de werking van OVK ontdekt op het internet. Ze vindt het jammer dat OVK niet proactief contact kan opnemen met nabestaanden. Ze pleit er ook voor om nog meer in te zetten op de doorverwijsfunctie van begrafenisondernemers, de politiediensten en de dienst Slachtofferhulp. Ze vindt dat deze professionals steeds zouden moeten wijzen op het bestaan van organisaties als OVK.

C. Sofie

188. De werking van OVK is goed georganiseerd. Sofie en haar echtgenoot hebben het SAVE-bord voor Robbe geplaatst en vonden dit een erg mooi moment. Ook hier was de bestuurder van de vrachtwagen aanwezig, op uitnodiging van Robbe's ouders.

Bij de lotgenotenwerking had Sofie het gevoel dat ze door een beperkt aantal lotgenoten niet echt werd aanvaard omdat ze 'maar een plusouder is'. Bovendien geeft ze aan dat een aantal mensen op de activiteiten zorgen voor een 'negatieve sfeer'. Deze lotgenoten laten zich vaak erg negatief uit over de politie en de gerechtelijke actoren. Sofie's echtgenoot zegt dat nieuwe leden mogelijks afgeschrikt worden door deze negatieve sfeer.

2. De rechten tijdens de strafrechtelijke procedure

A. Alexis

189. De politie beschouwde het verkeersongeval van Sam als een eenzijdig ongeval en er werd geoordeeld dat er geen verder onderzoek nodig was. Alexis kreeg een brief met de boodschap dat de zaak was geklasseerd zonder gevolgen wegens 'het overlijden van de dader'. Sam werd door de politie immers bestempeld als de veroorzaker van het ongeval. Het openbaar ministerie besloot de zaak te seponeren aangezien Sam was overleden. Alexis vond dit een erg ongelukkige woordkeuze. In zijn ogen was Sam een slachtoffer, hij was immers overleden ten gevolge van het ongeval.

190. Alexis nam een bevriende advocaat onder de arm en besprak zijn mogelijkheden. Hij heeft er vervolgens voor gekozen om een klacht in te dienen bij de politie en het statuut van

benadeelde persoon aan te nemen. Hij wou meer informatie over de omstandigheden van het ongeval en hoe Sam overleden is. Bovendien leefde in de vriendengroep van Sam het idee dat niet Sam, maar één van de vermeende passagiers de wagen had bestuurd die avond. De politie noch het O.M. had hem hier informatie over verschaft.

Ten gevolge van zijn klacht werden er alsnog verschillende onderzoeksdaden gesteld. Zo werd er een verkeersdeskundige aangesteld, een toxicologisch onderzoek gevoerd en een autopsie bevolen. Verder werden ook de twee passagiers ondervraagd. Het toxicologisch onderzoek wees uit dat hij medicatie had genomen en onder invloed was van cannabis. De autopsie toonde aan dat hij zijn gordel niet droeg ten tijde van het ongeval. Het rapport van de verkeersdeskundige bevestigde tenslotte dat Sam wel degelijk de bestuurder van de wagen was.

Als benadeelde persoon kreeg Alexis de toestemming om het strafdossier in te kijken en tot de dag van vandaag heeft hij de genomen kopies bij hem thuis liggen. Hij geeft aan dat de bijgevoegde foto's een grote indruk op hem achterlieten. Hij werd hierbij niet begeleid door iemand van de dienst slachtofferonthaal of de dienst slachtofferhulp. Het indienen van de klacht en het aannemen van het statuut van benadeelde persoon, heeft wel zijn doel bereikt. Hij heeft meer duidelijkheid gekregen en weet met zekerheid dat het Sam was die de wagen bestuurde. Toch vindt Alexis dat de politie een nog uitgebreider onderzoek had kunnen wijden aan het ongeval. Zo bleek dat Sam zijn stiefvader, voor het ongeval, nog had vervoerd met de wagen maar werd deze man nooit ondervraagd.

B. Jana

191. Jana en haar echtgenoot kregen een brief met de mededeling dat het dossier werd geklasseerd zonder gevolg. Ze vonden echter dat de politie en het openbaar ministerie geen grondig onderzoek hadden gevoerd. Er was geen lijkschouwing gebeurd, er was geen bloedonderzoek gehouden bij de andere jongeman die betrokken was bij het ongeluk en de auto van deze jongeman werd onmiddellijk vrijgegeven door de politie. De betrokkene was volgens Jana nochtans een gekende druggebruiker en daarenboven heeft hij de wagen, die betrokken was bij het ongeval, onmiddellijk verkocht aan een persoon die de wagen naar Polen heeft gebracht.

192. Wanneer Jana en haar echtgenoot een advocaat raadplegen raadt deze hen aan het hier niet bij te laten. Ze stellen een klacht met burgerlijke partijstelling in. Zowel Jana en haar

echtgenoot als de twee zussen van Florian worden burgerlijke partij. Het doel van de burgerlijke partijstelling was ten eerste om duidelijkheid te krijgen over het ongeval en om, indien mogelijk, de nagedachtenis van Florian in ere te herstellen. Ten tweede willen Jana en haar echtgenoot dat de betrokken jongeman een rechtvaardige straf krijgt. Vandaag rijdt hij immers opnieuw met de auto rond en Jana wil ervoor zorgen dat een gelijkaardig ongeval niet meer kan plaatsvinden.

Als burgerlijke partij krijgen Jana en haar echtgenoot de toestemming om het strafdossier in te kijken. Hun advocaat heeft hiervan kopieën gemaakt en aan het echtpaar gegeven. Ook Jana vond de foto's in het dossier erg confronterend. Ze werd bij deze inzage alleen bijgestaan door haar advocaat. Daarnaast hebben ze ook een onderzoekshandeling voorgesteld, namelijk het verhoren van de betrokken jongeman. Tenslotte heeft de advocaat ook een tegenexpertise laten doen, door een verkeersdeskundige.

C. Sofie

193. Sofie en haar echtgenoot hebben geen advocaat genomen. Na lang aandringen hebben ze de mogelijkheid gekregen om het strafdossier in te kijken. Ze werden hierbij begeleid door een justitieassistent, die het volledig dossier met hen heeft overlopen. Ze heeft ook foto's getoond en erbij gezegd dat deze mogelijk schokkend kunnen zijn. Ze vertelden ook steeds wat ze gingen te zien krijgen. Ze kregen het dossier van de verkeersdeskundige te zien en kregen ook de naam van de ooggetuigen. Waar ze ook contact mee hebben opgenomen. Het echtpaar is erg tevreden over de behandeling door de justitieassistent maar was teleurgesteld dat er zo een beperkt aantal foto's genomen waren op de plaats van het ongeval. Het statuut van burgerlijke partij of benadeelde persoon hebben ze, naar eigen zeggen, nooit aangenomen.

De zaak werd ongeveer twee jaar na het ongeval geseponeerd, Sofie is hier echter nooit van op de hoogte gebracht. Ze kwam er achter omdat ze in een bemiddeling is getreden met de dader.

3. De schadevergoeding

A. Alexis

194. Aangezien Sam zelf verantwoordelijk is voor het ongeval, had Alexis geen recht op een schadevergoeding en is de zaak nooit tot de politierechtbank gekomen. Alexis heeft hier ook begrip voor, hij wou vooral achterhalen hoe het ongeval juist heeft plaatsgevonden. Hij voegt

er ook nog aan toe dat het verdriet dat komt kijken bij het verlies van een kind in geen geval in een geldsom kan worden omgezet.

B. Jana

195. Een jaar na het overlijden van Florian vindt de eerste zitting voor de politierechtbank plaats. Vooral voor Jana's echtgenoot is de rechtszaak van groot belang. Hij wil de naam van zijn zoon in ere herstellen. Jana krijgt de mogelijkheid om te spreken voor de rechtbank maar ze weigert omdat ze vreest iets te zeggen dat negatieve gevolgen kan hebben voor hun zaak. Jana's echtgenoot woont de zitting niet bij omdat ze vrezen dat hij de kalmte niet kan bewaren in bijzijn van de beklaagde.

196. De politierechtbank heeft ter zitting een eigen expert aangesteld die moet nagaan hoe het ongeval juist heeft plaatsgevonden. Bijgevolg werd de zaak uitgesteld naar september 2022, drie jaar na de feiten hebben Jana en haar echtgenoot nog steeds geen duidelijkheid over het ongeval van Florian.

197. Een eventuele schadevergoeding is voor Jana en haar echtgenoot van ondergeschikt belang. Jana is net zoals Alexis de mening toegedaan dat het verlies van een kind niet kan begroot worden en geen enkel bedrag het verdriet kan verlichten. De grootte van het bedrag is dus irrelevant en de hoop is dat Florian zijn naam wordt gezuiverd en de beklaagde een rechtvaardige straf krijgt opgelegd.

198. Haar advocaat had Jana wel ingelicht dat ze als plusouder recht zou hebben op een kleinere schadevergoeding dan de 'echte ouder'. Hier nam Jana wel aanstoot aan. Florian had haar immers sinds lange tijd gezien als zijn mama en Florian's band met Jana was veel inniger dan die met zijn biologische moeder. Jana voelde zich hier in haar rol als ouder miskend. Dezelfde opmerking geldt voor Florian's stiefzus, die ook een hechtere band had met Florian in vergelijking met zijn biologische zus, maar toch op een minder ruime schadevergoeding moet rekenen. Jana vindt dat elk gezin anders is en er moet gekeken worden naar de concrete relatie tussen de betrokken personen.

C. Sofie

199. Sofie en haar echtgenoot hebben voor de minnelijke weg gekozen, ze hebben het schaderegelingsvoorstel, gedaan door de verzekeraar, ondertekend. Ze hebben wel een aantal

aanpassingen gevraagd. Ze vonden het heel raar dat ze geld kregen omdat hun kind was gestorven. In het schaderegelingsvoorstel was de tante van Robbe opgenomen maar niet de ouders van Sofie. Dit vonden ze niet correct want Robbe's tante had nooit naar hem omgekeken en de ouders van Sofie net wel. De verzekeringsmaatschappij heeft dit dan aangepast. De vertegenwoordiger van de verzekeringsonderneming was erg vriendelijk en empathisch.

Sofie vindt het, net zoals Jana, opmerkelijk dat Robbe's vervreemde biologische moeder een grotere schadevergoeding krijgt dan zij. Sofie geeft ook aan dat een mensenleven niet te begroten is in een geldbedrag. Sofie had niet verwacht dat ze een bedrag zou krijgen maar achteraf is het fijn om het aan de rest van het gezin te kunnen besteden. En ze is ook van mening dat men niet kan ontkennen dat je een zekere vorm van verlies en schade hebt geleden.

4. Slot: de behandeling als 'nieuwe naasten'

200. Een opvallende opmerking die alle respondenten maken is dat officiële instanties zeer respectvol zijn ten aanzien van nieuwe naasten. Hier kan men denken aan politieagenten, medewerkers van het gerecht en medewerkers van de dienst slachtofferhulp. De respondenten geven aan dat ze op geen enkele manier het gevoel hadden anders te worden behandeld dan de biologische of juridische ouders.

Hetzelfde kan echter niet worden gezegd over de directe omgeving van de respondenten. Vaak kunnen mensen weinig begrip opbrengen voor het verdriet van nieuwe naasten omdat ze 'toch niet de ouder zijn van het kind'. Zowel voor Alexis als Jana waren deze negatieve reacties uit hun directe omgeving erg confronterend. Sofie ervaarde een gelijkaardig gevoel, maar dit binnen de lotgenotenwerking van OVK.

Deel 5: Beoordeling en aanbevelingen

201. In dit laatste deel worden de inzichten uit de voorgaande hoofdstukken samengebracht. Aan de hand van de rechtsvergelijkende analyse en de bevraging, proberen we een beoordeling te maken van het bestaande wetgevend kader inzake de rechten van nieuwe naasten die een kind verliezen ten gevolge van een verkeersongeval. Vervolgens proberen we ook concrete aanbevelingen te formuleren die het wetgevend kader of de praktijk ten goede kunnen komen.

1. Een statuut voor de plusouder

202. Zoals hierboven beschreven hebben zowel de Franse als de Nederlandse wetgever het statuut van plusouder juridisch verankerd. In beide landen voorziet de wet in een mogelijkheid voor de plusouder om het ouderlijk gezag over het kind te verwerven. Op die manier kunnen plusouders beschikken over een juridische beslissingsbevoegdheid over het kind.

203. In België is dit tot op heden niet het geval. Sociologisch onderzoek heeft echter aangetoond dat de plusouder steeds vaker betrokken is bij opvoedingsaangelegenheden. Het is dan ook aangewezen dat de Belgische wetgever het voorbeeld van onze buurlanden volgt en een statuut voor de plusouder voorziet in het Burgerlijk Wetboek. Het is immers van belang dat het Belgische recht mee evolueert met de maatschappelijke realiteit. Vandaag kan een plusouder verschillende alledaagse handelingen met betrekking tot het kind niet verrichten. Een eenvoudig voorbeeld kan dit verduidelijken. Zo kan een plusouder vandaag de identiteitskaart van zijn pluskind niet gaan afhalen op het gemeentehuis.

Daarnaast kan een juridisch statuut ook gevoelsmatig een grote rol spelen voor de plusouder. Een officieel statuut kan de plusouder sterken in het idee dat men werkelijk een functie heeft in de opvoeding van het kind. Op die manaier kan de vaak sterke gevoelsmatige band ook juridisch worden beschermd.

204. Tot op heden zijn verschillende wetsvoorstellen inzake een statuut voor de plusouder gesneuveld in het parlement. Vaak vreest men dat de ouder die geen nieuwe partner heeft in de kou blijft staan en als het ware wordt vervangen door de plusouder. Voor een nieuw wetgevend initiatief kan er zoals aangegeven inspiratie worden gehaald bij de doctoraatsverhandeling van

U. CERULUS.[355] In deze verhandeling wordt er uitgebreid aandacht besteed aan de aanpak van andere Europese landen en wordt er ook een concreet voorstel gedaan voor een statuut van 'zorgouder'.

2. Het begrip 'nabestaande'

205. In het Belgische recht vinden we in het Wetboek van Strafvordering geen definitie van het begrip 'nabestaande'. Het begrip wordt wel verduidelijkt in de Omzendbrief van 12 november 2012 en krijgt hier een ruime definitie. Niet alleen de wettelijke erfgenamen van de overledene, maar ook elke persoon die een affectieve band heeft met de overledene wordt als een nabestaande aangemerkt.

206. In het Nederlandse recht voorziet het Wetboek van Strafvordering wel in een definitie van het begrip 'nabestaande'. Bovendien wordt verduidelijkt dat ook nabestaanden een beroep kunnen doen op de slachtofferrechten die het Nederlandse recht kent. Het begrip 'nabestaande' is in Nederland echter beperkt tot een aantal dichte familieleden, de nieuwe naasten maken hier geen deel van uit.

207. Het is aangewezen dat de Belgische wetgever, in navolging van Nederland, de definitie van het begrip 'nabestaande', zoals we die nu terugvinden in de omzendbrief, een plaats geeft binnen het Wetboek van Strafvordering. Op die manier wordt de positie van nabestaanden binnen het strafproces wettelijk verankerd.

De definitie gehanteerd in de Omzendbrief van 12 november 2012 dient te worden behouden en zou dan simpelweg hernomen kunnen worden in het Wetboek van Strafvordering. Het aanknopingspunt van een affectieve band met de overledene, beantwoordt immers veel beter aan de maatschappelijke realiteit dan dat het vereiste van een juridische familieband dit doet. Zoals in de inleiding uiteengezet wordt, groeien kinderen op in complexe netwerken waarbij de functies van ouderschap over verschillende personen worden verdeeld en vervullen ook personen zonder juridische familieband een belangrijke rol bij de opvoeding. Daarnaast hebben

[355] U. CERULUS, *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 560 p.

ook volwassenen steeds vaker een grotere affectieve band met naasten die geen deel uitmaken van hun dichte familiekring.

De resultaten van de bevraging bieden hier een mooi voorbeeld van. Sam, Florian en Robbe hadden een grotere emotionele band met hun plusouder of pleegouder dan met (één van) de biologische ouders. Het zou dan ook een miskenning zijn van deze innige relaties om nieuwe naasten steeds automatisch niet als nabestaanden aan te merken.

3. De rechten van nabestaanden onmiddellijk na het ongeval

208. De omzendbrief van 12 november 2012 omschrijft op uiterst gedetailleerde wijze hoe de politie en leden van het openbaar ministerie moeten omgaan met de nabestaanden in de periode onmiddellijk na het ongeval. Een even omstandig document vonden we in het Nederlandse of Franse recht niet terug.

Het is dus de verdienste van de Belgische overheid, en de verschillende verenigingen die hebben gepleit voor de omzendbrief, dat de procedure onmiddellijk na het ongeval zo duidelijk en gedetailleerd geregeld is. De praktische uitvoering van de omzendbrief lijkt echter nog voor verbetering vatbaar, zo blijkt uit de bevraging.

A. Slechtnieuwsmelding, laatste groet en autopsie

209. De bevraging toont aan dat de politie in sommige gevallen afwijkt van de procedure voor de slechtnieuwsmelding die in de omzendbrief wordt uiteengezet. Het is een grote opgave voor de politiediensten om een evenwicht te vinden tussen het goed uitvoeren van de slechtnieuwsmelding en de slechtnieuwsmelding zo snel mogelijk uit te voeren. Gezien de moderne vormen van communicatie is de kans immers steeds groter dat de nabestaanden op de hoogte zijn van het ongeval via andere kanalen dan de politie. In sommige gevallen kan de politie geneigd zijn om vooral zo snel mogelijk de nabestaande op de hoogte te brengen, zo werd de vader van Florian niet door middel van een persoonlijk onderhoud op de hoogte gebracht maar aan de hand van een telefoongesprek.

Bovendien is er niet voor elke gezinssituatie een duidelijke regeling wie er als eerste op de hoogte moet worden gebracht. Zo is het specifiek voor de situatie dat een kind opgroeit bij een pleegouder, voor de politie niet duidelijk wie ze op de hoogte moeten brengen van het ongeval.

210. Langs de andere kant kan een slechtnieuwsmelding die lang op zich laat wachten ook grote gevolgen hebben voor de nabestaanden. De laattijdige mededeling van het ongeval, had bij de drie respondenten tot gevolg dat ze geen afscheid konden nemen van het slachtoffer op de plaats van het ongeval. Hier hebben ze het erg moeilijk mee. De omzendbrief schrijft echter voor dat wanneer de nabestaandende de wens hebben geuit zich onmiddellijk naar het slachtoffer ter plaatse te begeven dat de politie hier rekening mee moet houden en de verplaatsing van het lichaam binnen de mate van het mogelijke moet uitstellen.[356] In de praktijk krijgen de nabestaanden vaak niet eens de kans om deze wens te uiten, aangezien in vele gevallen het lichaam al is verplaatst op het moment dat de nabestaanden worden ingelicht.

211. Tenslotte stelden Alexis en Jana zich ook de vraag waarom er geen autopsie werd bevolen. Vaak blijven de nabestaanden met veel vragen zitten omtrent de doodsoorzaak van het slachtoffer. In principe dient er bij een ongewoon sterfgeval, waaronder verkeersongevallen, steeds een uitwendige lijkschouwing plaats te vinden.[357] De uitwendige lijkschouwing dient ter plaatse te gebeuren en wanneer het onderzoek geen afdoende antwoorden biedt over de doodsoorzaak zou er steeds een autopsie moeten volgen.[358] De autopsieratio in België wordt echter geschat op slechts 1 procent van de overlijdens wat veel lager is dan in andere landen het geval is.[359] Zo heeft Engeland een autopsieratio van 24 procent.[360]

212. Toch is het belangrijk om ook de taak van het openbaar ministerie niet uit het oog te verliezen. Het OM heeft als primaire doelstelling om misdrijven op te sporen en te vervolgen. De nabestaanden willen dan weer zo veel mogelijk informatie verkrijgen over de doodsoorzaak van het slachtoffer. Deze belangen liggen niet altijd in lijn met elkaar. Wanneer de procureur van mening is dat er geen sprake is van een misdrijf of een uitwendige lijkschouwing volstaat om de omstandigheden van het ongeval te achterhalen, zal hij niet geneigd zijn om een autopsie te bevelen die veel tijd en middelen in beslag nemen.

---

[356] *Ibid.*
[357] W. VAN DEN VOORDE, *Forensische geneeskunde*, Brugge, Die Keure, 2016, 134.
[358] W. VAN DEN VOORDE, *Forensische geneeskunde*, Brugge, Die Keure, 2016, 135.
[359] W. VAN DEN VOORDE, *Forensische geneeskunde*, Brugge, Die Keure, 2016, 146.
[360] *Ibid.*

213. Zo gaven verschillende ooggetuigen aan dat Robbe's overlijden een dodehoekongeval betrof en werd een autopsie niet nodig geacht. De omstandigheden van de ongevallen van Sam en Florian waren minder duidelijk. De autopsie die, op vraag van Alexis, werd uitgevoerd op het lichaam van Sam bevestigde dat het ging om een eenzijdig ongeval en dat Sam de wagen had bestuurd. De autopsie bracht dus erg veel duidelijkheid in deze zaak. Bij Florian werd er echter geen autopsie uitgevoerd en vandaag bestaat er nog steeds veel onzekerheid over de omstandigheden van het ongeval, wat ook de rechtszaak bemoeilijkt. Het is dan ook aan te bevelen dat het openbaar ministerie vaker een autopsie beveelt wanneer de omstandigheden van het ongeval onduidelijk zijn en men niet met zekerheid kan vaststellen of het al dan niet gaat om een misdrijf.

B. Slachtofferonthaal en Slachtofferhulp

214. Alleen de familie van Robbe werd bij het inkijken van het strafdossier begeleid door een justitieassistent. De justitieassistent bereidde de familie goed voor op de inhoud van het dossier en waarschuwde hen wanneer een expliciete foto zou worden getoond. Alexis en Jana daarentegen, verkregen een kopie van het strafdossier van hun advocaat. Beiden vonden de foto's in het dossier erg confronterend. Deze ervaring toont aan dat de begeleiding door de justitieassistent zeker een meerwaarde kan bieden. Een goede voorbereiding op de inhoud van het strafdossier kan secundaire victimisatie bij de nabestaanden voorkomen.

215. Opnieuw heeft alleen de familie van Robbe gebruik gemaakt van de dienst Slachtofferhulp. Ook bij Alexis en Jana is er een medewerker van de dienst langsgekomen maar ze hadden het gevoel geen nood te hebben aan de begeleiding. De vrijwillige werking van de dienst Slachtofferhulp komt in de bevraging sterk naar voren. Toch ziet Robbe's vader het als een gemiste kans als ouders weigeren om in te gaan op het aanbod van Slachtofferhulp. Een medewerker bezoekt de nabestaanden zeer snel na het ongeval en de mogelijkheid bestaat dat op dat moment de nabestaanden nog niet klaar zijn om hulp te accepteren. Zo getuigt Jana dat haar echtgenoot woedend was om de manier waarop hij was ingelicht over het ongeval en dat hij de medewerker van Slachtofferhulp dan ook snel de deur heeft gewezen.

Uiteraard is het goed dat de diensten van Slachtofferhulp vrijblijvend worden aangeboden. Bovendien kunnen mensen na het eerste bezoek zelf alsnog contact opnemen met de dienst Slachtofferhulp, wanneer ze alsnog een beroep op de dienst willen doen. Desalniettemin zou

het misschien aan te raden zijn om een tweede bezoek te organiseren wanneer de eerste gevoelens van woede en onbegrip bij de nabestaanden wat zijn getemperd. Op die manier zouden vele nabestaanden die in eerste instantie weigerachtig staan tegenover de diensten van Slachtofferhulp, alsnog kunnen worden geholpen.

217. De bevraging wees ook op een aantal werkpunten binnen de werking van OVK. Langs de ene kant waren alle respondenten enorm enthousiast over het plaatsen van het 'SAVE-bord' op de plaats van het ongeval. Het biedt de kans om iets extra te doen voor het overleden kind en betekent voor sommige een moment om het vreselijke hoofdstuk deels af te sluiten. Bovendien biedt het de nabestaanden ook de mogelijkheid om mensen te sensibiliseren over hun gedrag in het verkeer.

Over de lotgenotenwerking van OVK waren de meningen meer verdeeld. Alle respondenten erkennen het belang van in gesprek te treden met andere nabestaanden. Alexis is echter van mening dat het niet aangewezen is om ook lang na het ongeval betrokken te blijven bij de lotgenotenwerking omdat men op die manier in het verdriet blijft hangen. Uiteraard is het hierbij belangrijk om in het achterhoofd te houden dat elke nabestaande op zijn eigen manier omgaat met het verlies van een naaste. Daarnaast wees Sofie op de aanwezigheid van een aantal 'rotte appels' binnen de lotgenotenwerking, die aan de hand van negatieve uitspraken over de politie en het gerecht, de sfeer bemoeilijken. Sofie had bovendien het gevoel als plusouder, door sommige andere lotgenoten niet helemaal erkend te worden in haar verdriet omdat ze máár de plusmama van Robbe was.

Jana was dan weer de mening toegedaan dat instanties zoals de politie, begrafenisondernemers en werknemers van de dienst Slachtofferhulp, meer moeten inzetten op het doorverwijzen van nabestaanden naar lotgenotengroepen zoals OVK. Bovendien vindt ze het jammer dat OVK niet uit eigen beweging contact kan opnemen met nabestaanden.

4. <u>De rechten van nabestaanden bij de strafrechtelijke procedure</u>

A. De benadeelde persoon

218. In het Nederlandse recht zijn de slachtofferrechten automatisch van toepassing op de personen die aan de definitie van 'slachtoffer' voldoen. Zoals hierboven beschreven worden nabestaanden wel als slachtoffer beschouwd, maar omvat dit begrip niet de nieuwe naasten.

Bijgevolg worden nieuwe naasten naar Nederlands recht niet als slachtoffers aangemerkt en kunnen ze geen beroep doen op de slachtofferrechten zoals het recht op informatie over de lopende strafzaak, of het recht op inzage in het strafdossier.

219. Het uitsluiten van andere naasten, dan de dichtste familieleden, is een logisch gevolg van het automatisch karakter van de slachtofferrechten in Nederland. Men kan immers niet verwachten dat de gerechtelijke instanties steeds uitpluist welke personen een affectieve band hebben met het slachtoffer. Een afgelijnde groep nabestaanden, bestaande uit de directe familieleden, biedt de gerechtelijke instanties een duidelijk overzicht van de personen die informatie moeten worden verschaft over de strafrechtelijke procedure.

220. De Nederlandse regeling is naar mijn mening opnieuw een miskenning van de hedendaagse maatschappelijke realiteit. Zoals reeds meerdere malen benadrukt, hebben vele kinderen (en ruimer ook vele volwassenen) een veel hechtere band met andere naasten, dan met de directe familieleden. Daarnaast zijn er ook directe familieleden die in geen geval betrokken willen worden bij de strafrechtelijke procedure tegen de dader. Dit kwam ook naar boven in de bevraging van Jana, die aangaf dat de biologische moeder van Florian, in geen geval betrokken wil worden in de rechtszaak. De directe familieleden moeten dan ook de vrije keuze krijgen of ze op de hoogte willen blijven van de strafrechtelijke procedure en in welke mate ze hierbij een actieve rol aannemen.

221. Om deze redenen is het mijn aanbeveling om de bestaande driedeling van slachtoffer, benadeelde persoon en burgerlijke partij te behouden. Daarnaast zou de wetgever er goed aan doen om te verduidelijken in het Wetboek van Strafvordering dat nabestaanden, gedefinieerd als alle personen met een affectieve band met de overledene, ook als slachtoffer dienen te worden beschouwd in de zin van art. 3*bis* V.T.Sv. Bovendien kan men in dezelfde lijn benadrukken dat nabestaanden ook het statuut van benadeelde persoon en burgerlijke partij kunnen aannemen. Uiteraard zal de nabestaande wel aan de overige vereisten voor burgerlijke partijstelling moeten voldoen.

Op deze manier hebben alle personen met een affectieve band met het overleden slachtoffer het recht om zorgvuldig en correct bejegend te worden, informatie te verkrijgen over het statuut van benadeelde persoon en burgerlijke partij en om, wanneer nodig, te worden doorverwezen naar een instelling van slachtofferhulp. Deze rechten zijn immers van toepassing op alle

slachtoffers ongeacht of ze het statuut van benadeelde persoon of burgerlijke partij aannemen. Vervolgens hebben de nabestaanden daarnaast ook de vrije keuze om ook het statuut van benadeelde persoon of burgerlijke partij aan te nemen en op die manier meer verregaande rechten te laten gelden bij de strafrechtelijke procedure tegen de dader.

222. Inzake het Franse recht wezen we tenslotte op het feit dat slachtoffers zich ook burgerlijke partij kunnen stellen zonder een effectieve vergoeding van hun schade te vragen. Een slachtoffer of nabestaande kan op deze manier een rol spelen in de strafrechtelijke procedure, denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid om onderzoeksdaden voor te stellen, zonder ook een schadevergoeding te ambiëren. Onze bevraging toonde aan dat sommige nabestaanden hoofdzakelijk het statuut van burgerlijke partij of benadeelde persoon aannemen om een invloed te kunnen hebben op de strafrechtelijke procedure tegen de dader. Zo vertelde Jana dat ze vooral een rechtvaardige straf wil voor de veroorzaker van het ongeval en dat ze veel minder belang hecht aan een eventuele schadevergoeding.

223. De Belgische rechtsfiguur van de benadeelde persoon biedt ook hier de oplossing. Het slachtoffer en de nabestaanden kunnen immers, als benadeelde persoon, een actieve rol spelen bij het strafproces tegen de dader zonder ook een schadevergoeding te vragen. Het verschil met de Franse regeling is wel dat, de benadeelde persoon niet de mogelijkheid heeft om het strafproces zelf op gang te brengen. Bovendien kan de benadeelde partij vandaag geen onderzoekshandelingen voorstellen.

B. Het spreekrecht

224. In Nederland heeft het slachtoffer het recht om het woord te nemen tijdens de strafrechtelijke zitting. Wanneer het rechtstreekse slachtoffer overleden is, komt het spreekrecht toe aan de nabestaanden. De nabestaanden krijgen op die manier de mogelijkheid om de impact en de gevolgen van het misdrijf op hun leven toe te lichten voor de rechter.

225. De Nederlandse wetgever hoopte dat het spreekrecht kon bijdragen aan het herstel van de emotionele schade die bij het slachtoffer of diens nabestaanden is aangericht.[361] Verschillende criminologische auteurs onderzochten of het spreekrecht inderdaad dit doel bereikt.[362] De

[361] *Kamerstukken* II 2000/01, 27632, 3, 4.
[362] K. LENS, A. PEMBERTON en M. GROENHUIJSEN, 'Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?, *WODC* 2010, 149 p; L. BOERSEN, *Onbeperkt spreekrecht ter terechtzitting*,

resultaten zijn niet zo eenduidig.[363] Ten eerste valt op dat het aantal slachtoffers dat beroep doet op het spreekrecht beperkt is en dat de schriftelijke slachtofferverklaring meer toepassing vindt.[364] In een bevraging geven slachtoffers en medewerkers van Slachtofferhulp Nederland aan dat het spreken tijdens de strafzitting wel degelijk bijdraagt aan het herstel van de zware emotionele gevolgen van het misdrijf.[365] De nabestaanden voelen zich gehoord en erkend in hun verdriet.[366] Vandaag is het WODC, het Nederlandse Wetenschappelijke Onderzoek- en Documentatiecentrum bezig aan een grootschalige evaluatie van het uitgebreide spreekrecht ‚zoals dat sinds 2016 in Nederland, bestaat.[367]

226. In het Belgische recht vinden we het spreekrecht niet terug in het Wetboek van Strafvordering. Uit onze bevraging blijkt echter dat in de praktijk nabestaanden in sommige rechtszaken de kans krijgen om ook een verklaring voor de rechter af te leggen. Jana vertelde dat zij de mogelijkheid kreeg om te spreken voor de rechter, maar ze besloot geen verklaring af te leggen uit vrees om iets verkeerds te zeggen. Wegens het ontbreken van een wettelijke bepaling, is het erg onduidelijk wanneer het slachtoffer of de nabestaanden een verklaring voor de rechter mogen afleggen. Kan dit bij alle misdrijven? Welke personen komen in aanmerking om een verklaring af te leggen? En worden er beperkingen opgelegd inzake de inhoud van de slachtofferverklaring?

227. Het is dan ook mijn aanbeveling om het spreekrecht ook in het Belgische strafprocesrecht wettelijk te verankeren en op die manier een duidelijk en algemeen antwoord te formuleren op deze vragen. Met het oog op rechtszekerheid is het mijns inziens beter om het spreekrecht aan een duidelijke procedure te onderwerpen die in de wet is opgenomen. Mogelijks kan de evaluatie van de Nederlandse regeling door het WODC een goede handleiding bieden hoe de Belgische rechtsfiguur van het spreekrecht vorm dient te worden gegeven.

Utrecht, Universiteit Utrecht, 2018, 91 p; M. KUNST, ‘De therapeutische werking van slachtofferdeelname aan het strafproces’, *Beleid en Maatschappij* 2015, 32-45.

[363] M. KUNST, ‘De therapeutische werking van slachtofferdeelname aan het strafproces’, *Beleid en Maatschappij* 2015, (32) 39; K. LENS, A. PEMBERTON en M. GROENHUIJSEN, ‘Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?, *WODC* 2010, (1) 84-85.

[364] K. LENS, A. PEMBERTON en M. GROENHUIJSEN, ‘Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?, *WODC* 2010, (1) 84.

[365] L. BOERSEN, *Onbeperkt spreekrecht ter terechtzitting*, Utrecht, Universiteit Utrecht, 2018, 48.

[366] L. BOERSEN, *Onbeperkt spreekrecht ter terechtzitting*, Utrecht, Universiteit Utrecht, 2018, 52.

[367] https://www.wodc.nl/onderzoek-in-uitvoering/welk-onderzoek-doen-we/3210---evaluatie-wet-uitbreiding-spreekrecht-slachtoffers-en-nabestaanden-in-het-strafproces.

228. In het geval dat het rechtstreekse slachtoffer is overleden moet ook in België het spreekrecht worden toebedeeld aan de nabestaanden. Gezien de ruime definitie van het begrip 'nabestaanden' die hierboven wordt aanbevolen, zouden de personen die werkelijk een affectieve band met het slachtoffer hebben de mogelijkheid krijgen om een verklaring voor de rechter af te leggen. Op die manier zijn het de personen die het dichtst bij de overledene stonden die het recht krijgen om een verklaring af te leggen over de impact en de gevolgen van het misdrijf.

C. De plaats van de slachtofferrechten in het wetboek

229. In het Nederlandse Wetboek van Strafvordering worden de slachtofferrechten overzichtelijk opgelijst in één wetsartikel. In het Belgische en Franse recht zijn de relevante bepalingen verspreid over het wetboek. De Belgische wetgever zou er dan ook goed aan doen om de rechten die van toepassing zijn op het slachtoffer, de benadeelde persoon en de burgerlijke partij in een overzichtelijk wetsartikel te bundelen. Op die manier is het voor de slachtoffers en nabestaanden duidelijk over welke rechten men beschikt binnen de strafprocedure en welke rechten specifiek worden voorbehouden aan de benadeelde persoon en de burgerlijke partij.

5. De schadevergoeding

A. De morele schadevergoeding

230. De morele schadevergoeding voor nabestaanden is sinds lange tijd een fel gecontesteerd onderwerp. Vaak wordt er vooropgesteld dat het verlies van een naaste niet kan worden gecompenseerd door een som geld. Langs de andere kant wordt in de rechtspraak steeds benadrukt dat de morele schadevergoeding slechts een erkenning van het verdriet is en tot doel heeft een zekere compensatie of troost te bieden aan de nabestaanden.[368] Bovendien hanteert men in België het principe van de integrale schadevergoeding en kan men in het licht van dit principe niet ontkennen dat ook de morele schade, geleden door de nabestaanden, vergoed dient te worden.

[368] Cass. 10 oktober 1972, *Pas*. 1973, I, 147; E. DE KEZEL, 'De vergoeding voor het verlies van een kind ten gevolge van een verkeersongeval', *TPR* 1999, (579) 581; F. FERON en T. LIÉVIN, 'Le dommage résultant du décès', in B. DUBUISSON (ed.), *Le dommage corporel et sa réparation*, Limal, Anthemis, 2019, (167) 168.

231. De bevraagde nabestaanden zijn het er over eens dat het verlies van een kind niet kan worden begroot en geen enkel bedrag het verdriet kan verlichten. Uit ander empirisch onderzoek blijkt echter dat vele nabestaanden een lage schadevergoeding als een miskenning van hun verdriet ervaren.[369] De morele schadevergoeding heeft immers een symbolische betekenis voor de nabestaanden, omdat het veel zegt over het belang dat maatschappelijk wordt gehecht aan het verlies van een naaste.[370] Een perfecte oplossing die alle belanghebbenden tevreden stelt lijkt dan ook een utopische doelstelling.

232. Desalniettemin loont het de moeite om inspiratie op te doen bij onze buurlanden. In Frankrijk geeft de *nomenclature Dintilhac* een aantal dichte familieleden weer die automatisch recht hebben op een morele schadevergoeding. Overige naasten moeten het bewijs leveren van *'un lien affectif réel'* om een morele schadevergoeding te bekomen. In tegenstelling tot de Belgische indicatieve tabel vermeld de *nomenclature* geen richtbedragen voor de morele schadevergoeding.

233. In Nederland vermeld het Besluit Affectieschade wel bedragen voor de dichte familieleden en naasten die in een nauwe persoonlijke relatie staan met de overledene. Deze bedragen zijn in Nederland bindend en de rechter kan niet van de bedragen afwijken op basis van de concrete omstandigheden. De Nederlandse regeling heeft een aantal voordelen. Het feit dat de rechter niet kan afwijken van de bepaalde bedragen brengt rechtszekerheid voor de nabestaanden met zich mee en zorgt voor een grotere uniformiteit in de rechtspraak. De nabestaanden weten op voorhand waar ze aan toe zijn en zijn niet genoodzaakt om hun verdriet te 'commercialiseren'. Dit wil zeggen: de rechter proberen overtuigen van het verdriet dat ze ervaren ten gevolge van het overlijden van het slachtoffer.

234. Langs de andere kant biedt de Nederlandse regeling de rechter geen enkele beoordelingsvrijheid. De situatie van Alexis kan een voorbeeld bieden waarom zo'n rigide regeling problematisch kan zijn. Naar Nederlands recht zou de rechter verplicht zijn om Sam's vervreemde moeder een grotere schadevergoeding toe te kennen dan Alexis. Het feit dat Sam reeds vele jaren woonde bij Alexis en in feite door hem is opgevoed, kan door de rechter niet

[369] I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, *Kinderen als slachtoffer van het verkeer*, Brussel, ASP, 2010, 267.
[370] *Ibid.*

aanmerking worden genomen om een hogere schadevergoeding toe te kennen. De Nederlandse regeling is dus erg duidelijk maar kan in sommige gevallen tot onbillijke resultaten leiden.

235. In het Belgische recht, tenslotte, heeft de rechter wel de bevoegdheid om af te wijken van de bedragen vooropgesteld in de indicatieve tabel naar aanleiding van de concrete omstandigheden van het schadegeval. Uit de Belgische rechtspraak kan men ook duidelijk afleiden dat rechters er niet voor terugdeinzen om de concrete omstandigheden in rekening te nemen. Het uitgangspunt is immers dat de rechter steeds de omvang van de schade, *in concreto,* nagaat en de bijhorende schadevergoeding vaststelt.

236. In de rechtspraak vinden we geen enkel voorbeeld terug van nieuwe naasten die, op basis van hun specifieke affectieve en duurzame band met het slachtoffer, een morele schadevergoeding worden toegekend. In de rechtsleer stelt men dat rechters terughoudend zijn om een schadevergoeding toe te kennen aan nabestaanden die niet expliciet worden vermeld in de indicatieve tabel.[371] Bovendien kunnen nieuwe naasten mogelijks ook terughoudend zijn om een schadevergoeding te vorderen aangezien ze in de indicatieve tabel niet zijn opgenomen als automatisch vergoedingsgerechtigden.

237. Gezien de grote affectieve band die nieuwe naasten doorgaans hebben met het overleden slachtoffer, doet het de wenkbrauwen fronsen dat in de rechtspraak geen voorbeeld terugvinden van een nieuwe naaste die een schadevergoeding verkrijgt. Het schaderegelingsvoorstel gedaan aan Sofie en haar echtgenoot, omvatte echter wel een schadevergoeding toegekend aan Sofie maar die was vele malen lager dan die van de vervreemde moeder van Robbe. Ook Jana gaf aan dat ze het als een miskenning van haar innige relatie met Florian zou interpreteren als ze een lagere schadevergoeding zou worden toebedeeld dan Florian's biologische moeder. De vraag is: *welke wijzigingen kunnen ervoor zorgen dat nieuwe naasten een rechtvaardige schadevergoeding verkrijgen, die op een correcte wijze hun affectieve band met het overleden slachtoffer reflecteert?*

[371] I. BOONE en B. WYLLEMAN, 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, (263) 287; A. VAN OEVELEN, G. JOCQUE, C. PERSYN en B. DE TEMMERMAN, 'Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad: schade en schadeloosstelling (1993-2006), *TPR* 2007, (933) 1178.

238. Een eerste mogelijk antwoord op deze vraag is om de betrokken actoren meer gewaar te maken van de veranderde situatie waarin kinderen opgroeien. Hierbij kan men denken aan de rechters maar ook aan de verzekeringssector, die ook gebruik maken van de indicatieve tabel bij het opstellen van schaderegelingsvoorstellen. Wanneer deze actoren beter op de hoogte zijn van het feit dat nieuwe naasten vaak een grote affectieve band ontwikkelen met het kind, kunnen ze mogelijks meer geneigd zijn om ook deze personen een morele schadevergoeding toe te kennen. Hopelijk kan dit onderzoek al in beperkte mate aan dit doel bijdragen.

239. Ten tweede zou men er ook voor kunnen opteren om de nieuwe naasten op te nemen in de indicatieve tabel. Op die manier zou de indicatieve tabel worden aangepast aan de maatschappelijke realiteit en worden de nieuwe naasten automatisch gezien als aanspraakgerechtigden. In de indicatieve tabel van 2008 was dit al tijdelijk het geval voor de plusouder (stiefouder). Wanneer er ook voor de plusouder een familierechtelijk statuut wordt gecreëerd, kan dit het makkelijker maken om ze op te nemen in de indicatieve tabel.

Toch brengt deze aanpassing ook moeilijkheden met zich mee. De relatie van nieuwe naasten met het overleden slachtoffer kan immers even goed erg afstandelijk zijn, denk bijvoorbeeld aan een plusouder die totaal geen interesse toont in het kind van zijn of haar nieuwe partner. Dit grote verschil in intensiteit, dat de relaties van nieuwe naasten kenmerkt, maakt het ook erg moeilijk om in de indicatieve tabel een richtbedrag op te nemen. Tenslotte zijn er ook andere personen die een zeer innige relatie met het slachtoffer onderhouden, moet men dan al deze personen opnemen in de indicatieve tabel?

240. Het centrale aanknopingspunt lijkt het bestaan van een specifieke, affectieve en duurzame band met het slachtoffer. Bij de dichte familieleden, die vermeld worden in de indicatieve tabel, wordt deze band vermoed. Ook hier kan men zich vragen bij stellen, wat ons brengt tot de meest ingrijpende, mogelijke aanpassing. Die komt concreet neer op het afschaffen van de indicatieve tabel en het uitsluitend hanteren van het criterium van een specifieke, affectieve en duurzame band. Men kan immers beargumenteren dat deze werkwijze het meest in lijn ligt met de *in concreto* beoordeling van de schade die het Hof van Cassatie als uitgangspunt hanteert. Bovendien valt er iets voor te zeggen dat een boezemvriend van het slachtoffer meer nood heeft aan een ‘compensatie voor zijn verdriet en lijden’ dan een vervreemde moeder waarmee het slachtoffer sinds vele jaren geen contact meer mee had.

Deze aanpassing brengt op zijn beurt een aantal nadelen met zich mee. Ten eerste is het niet vanzelfsprekend voor de rechter om de morele schade te begroten en een billijke schadevergoeding uit te spreken. De indicatieve tabel biedt dan ook een welgekomen leidraad. Bovendien zou de afschaffing van de indicatieve tabel een grotere rechtsonzekerheid tot gevolg hebben en de unificatie van de rechtspraak niet ten goede komen. Zo zou het mogelijk zijn dat de vordering tot schadevergoeding van een vervreemde moeder door de ene rechter wordt afgewezen en door de andere rechter wordt toegekend.

B. Een verplichte termijn voor het schaderegelingsvoorstel

241. Tenslotte besteden we nog kort aandacht aan de verplichte termijn die in Frankrijk geldt voor verzekeraars wanneer ze een schaderegelingsvoorstel doen aan het slachtoffer. In het Franse recht verplicht de *Loi Badinter* verzekeraars om binnen de acht maanden na een ongeval een schaderegelingsvoorstel te doen aan slachtoffers die lichamelijke schade hebben geleden**.** Dit aanbod moet alle vergoedbare elementen van de schade omvatten, met inbegrip van de de materiële schade.[372] Wanneer het slachtoffer overleden is ten gevolge van het ongeval, moet het voorstel aan zijn erfgenamen en zijn partner worden overgemaakt.[373]

242. In de Belgische wetgeving vinden we geen gelijkaardige verplichting terug. Ook een aantal geraadpleegde verzekeraars geven aan dat een dergelijke termijn niet bestaat naar Belgisch recht. Ze stellen zich bovendien vragen bij de haalbaarheid van zo'n verplichte termijn. Bij sommige ongevallen kan de schade immers erg onduidelijk zijn en kan het begroten van de schade ook veel tijd in beslag nemen.

243. In België bestaat er echter wel de 'conventie onschuldige slachtoffers'.[374] Dit is een overeenkomst tussen verzekeraars die de situatie regelt wanneer er discussie bestaat over de persoon die aansprakelijk is, en er ook een derde persoon betrokken is bij het ongeval die met zekerheid niets kan worden verweten. Normaal gezien zou de onschuldige persoon, moeten wachten tot de aansprakelijke persoon wordt aangeduid voordat men een schadevergoeding kan verkrijgen. Op basis van deze conventie kan het onschuldige slachtoffer echter al binnen

[372] L. 211-9 Code des Assurances; S. ABRAVANEL-JOLLY, 'Art. 1240 à 1245-17 - RÉGIMES DIVERS. – Circulation routière. – Indemnisation des victimes d'accidents de la circulation. – Procédure d'offre', *Juris classeur* 2022, Lexis360.
[373] *Ibid.*
[374] https://www.assuralia.be/nl/sectorinfo/conventies/26-sectorinfo/conventies/353-conventie-onschuldige-slachtoffers.

de drie maanden na de aanvraag een schadevergoeding verkrijgen van de verzekeraar van één van de mogelijks aansprakelijke partijen.

244. De familie van Robbe, de enige familie betrokken bij dit onderzoek, die een schaderegelingsvoorstel hebben ontvangen, hadden niet het gevoel dat ze te lang op het schaderegelingsvoorstel moesten wachten. Sterker nog, ze hebben het voorstel een hele tijd laten liggen voor erop in te gaan. Uiteraard is deze ervaring niet voldoende om conclusies te trekken voor alle nabestaanden. Bovendien tonen andere onderzoeken aan dat nabestaanden weldegelijk ontevreden zijn met het feit dat het erg lang kan duren vooraleer een overeenkomst over de schade-eis wordt bereikt.[375]

De noodzaak van een verplichte termijn, zoals die in Frankrijk bestaat, is moeilijk in te schatten aan de hand van de resultaten van dit onderzoek. De haalbaarheid en de concrete meerwaarde van een dergelijke termijn biedt dan ook ruimte voor verder onderzoek.

[375] I AERTSEN en F. HUTSEBAUT, *Kinderen als slachtoffer van het verkeer*, Brussel, ASP, 2010, 392 p.

Besluit

245. In de inleiding van deze verhandeling wordt er gewezen op de evolutie die onze samenleving heeft doorgemaakt. Het traditionele gezin verdwijnt steeds meer naar de achtergrond en het nieuw-samengestelde gezin maakt de omgekeerde beweging en treedt steeds prominenter op de voorgrond. Kinderen groeien vandaag op in complexe netwerken waarbij de functies van ouderschap over meerdere personen worden verdeeld. Vaak ontwikkelen nieuwe naasten, zoals adoptieouders, plusouders en pleegouders, een zeer innige band met het kind en in sommige gevallen krijgen biologische ouders nog slechts een bijrol toebedeeld.

246. Deze evolutie brengt op verschillende maatschappelijke vlakken moeilijkheden met zich mee voor de wetgever en andere actoren van de overheid. In dit onderzoek wordt er specifiek aandacht besteed aan de rechten van nieuwe naasten bij het overlijden van een kind in een verkeersongeval. De onderzoeksvraag werd dan ook als volgt geformuleerd: *wat zijn de bestaande rechten van nieuwe naasten bij het overlijden van een kind in een verkeersongeval en in welke mate voldoen deze rechten, en de praktische uitwerking ervan, aan de werkelijke behoeften van nieuwe naasten?*

247. Om een antwoord te bieden op deze onderzoeksvraag werd er eerst een gedetailleerd overzicht geboden van de bestaande regelgeving van toepassing op nabestaanden bij een verkeersongeval. Daarna werd er inspiratie gehaald in het Nederlandse en het Franse recht aan de hand van de rechtsvergelijkende methode. Hierbij was het de doelstelling om te wijzen op relevante gelijkenissen en verschillen tussen de Belgische regeling en die van onze buurlanden. Verder werd ook een korte bevraging georganiseerd bij drie nieuwe naasten die een kind hebben verloren in een verkeersongeval. De inzichten die voortkwamen uit de rechtsvergelijkende analyse en de beperkte bevraging, boden tenslotte de inspiratie voor concrete aanbevelingen die de positie van nieuwe naasten ten goede kunnen komen.

248. De geformuleerde aanbevelingen worden grotendeels onderverdeeld in drie categorieën. De eerste categorie omvat de aanbevelingen die betrekking hebben op de momenten onmiddellijk na het ongeval. België heeft in dit verband de rechten van nabestaanden op een heel gedetailleerde wijze omschreven in de omzendbrief 17/2012. De bevraging leert ons echter dat de procedure uiteengezet in deze omzendbrief niet altijd worden gerespecteerd. Vooral in

verband met de slechtnieuwsmelding en de laatste groet kunnen er nog stappen gezet worden om aan de noden en behoeften van nabestaanden in het algemeen, en nieuwe naasten in het bijzonder, tegemoet te komen.

249. De tweede categorie van aanbevelingen behandelt de rechten van nieuwe naasten bij de strafrechtelijke procedure. Hier staat de invulling van het begrip 'nabestaande' centraal. Het is essentieel dat ook nieuwe naasten als nabestaanden én als slachtoffer beschouwd worden bij de strafrechtelijke procedure tegen de veroorzaker van het ongeval, en dat ze een beroep kunnen doen op de statuten van benadeelde persoon en burgerlijke partij om meer verregaande rechten te laten gelden bij het strafproces. De aanbevelingen in deze categorie zijn voornamelijk gericht naar de wetgever, die met een wijziging van het Wetboek van Strafvordering veel duidelijkheid kan brengen inzake de rechten van nabestaanden bij de strafrechtelijke procedure.

250. De derde categorie van aanbevelingen behandelt de schadevergoeding van nieuwe naasten bij het overlijden van een kind. Hier wordt er voornamelijk aandacht besteed aan de morele schadevergoeding, een onderwerp dat al jaren veel stof doet opwaaien in de juridische literatuur. Uit het onderzoek blijkt dat nieuwe naasten slechts in uitzonderlijke gevallen een morele schadevergoeding worden toegekend. Uit de bevraging blijkt ook dat de nieuwe naasten het niet rechtvaardig vinden dat ze een lager bedrag verkrijgen dan de biologische ouder. Er worden in dit onderzoek drie mogelijke oplossingen aangereikt die dit probleem kunnen verhelpen. Elke oplossing heeft echter zijn nadelen en een zaligmakende oplossing lijkt dan ook niet voorhanden.

251. Tenslotte is het belangrijk om te benadrukken dat de respondenten van de bevraging zeer tevreden zijn over de behandeling door de politie, de medewerkers van het gerecht en andere professionals waarmee ze ten gevolge van het ongeval in contact zijn gekomen. In geen geval hadden ze het gevoel anders te worden behandeld dan een biologische ouder. Jammer genoeg kan niet hetzelfde worden gezegd over de directe omgeving van de bevraagde nieuwe naasten, die hen vaak het gevoel geven dat ze als nieuwe naasten niet het recht hebben om even intens te rouwen als een biologische ouder. Hopelijk kan dit onderzoek er dan ook mee voor zorgen dat de bredere bevolking meer begrip opbrengt voor de vaak innige relatie tussen een nieuwe naaste en een kind en het verdriet dat het overlijden van een kind met zich mee brengt.

Bijlagen

BIJLAGE 1

Bepaling van de prioritaire nabestaanden

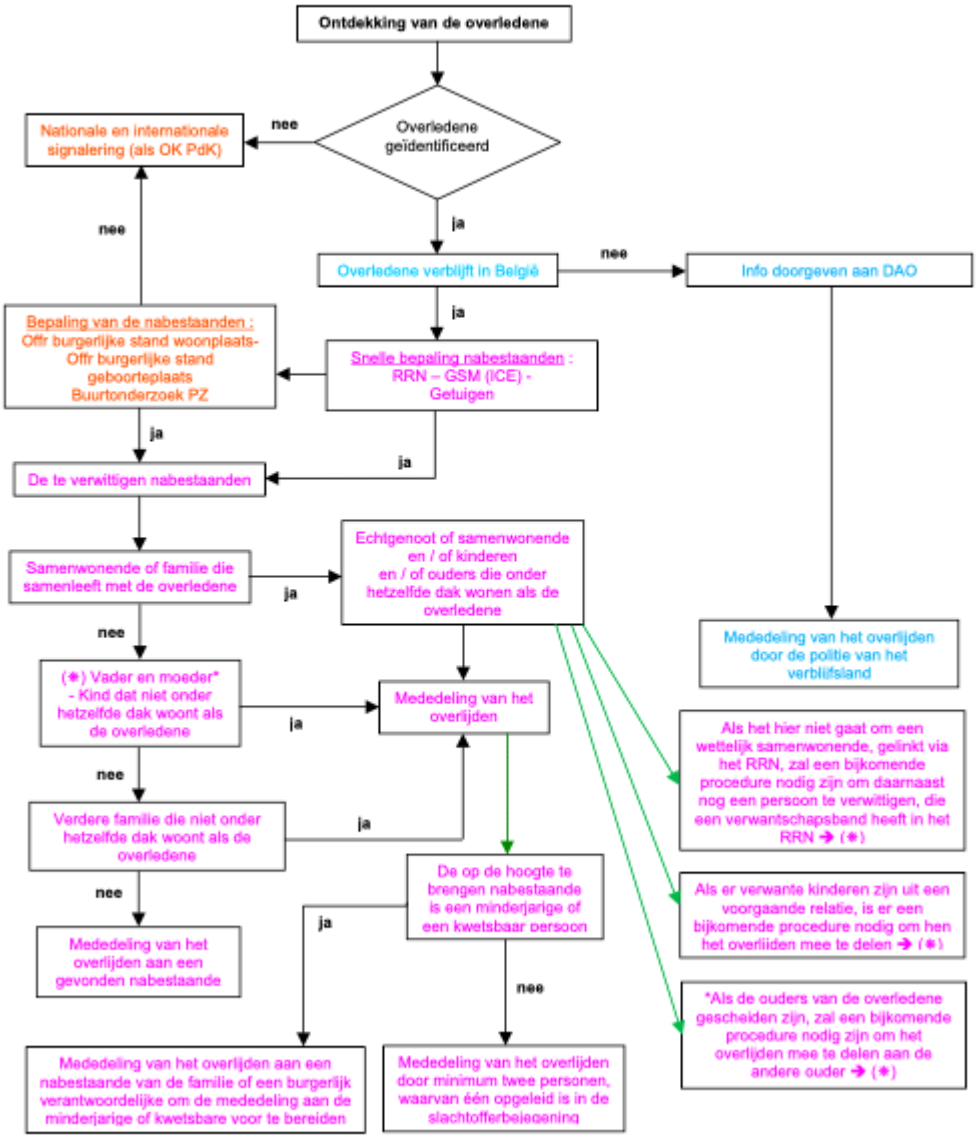

Bibliografie

1. Handboeken

AERTSEN, I. en HUTSEBAUT, F., *Kinderen als slachtoffer van het verkeer*, Brussel, ASP, 2010, 392 p.

AERTSEN, I., CHRISTIAENSEN, S., HOUGARDY, I. en MARTIN, D., *Vademecum politiële slachtofferbejegening*, Gent, Academia Press, 2002, 416 p.

ALLAERTS, V., *et al.*, *Het gezin 2.0. Huwelijk, nieuwe samenlevingsvormen en hun juridische impliciaties*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 256 p.

BATTEUR, A., *Droit des personnes, des familles et des majeurs protégés*, Parijs, LGDJ, 2010, 654 p.

BEIRNAERT, K., 'Regels betreffende de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering' in DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, D. en VERBIST, J. (eds.), *Duiding strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2017, 3-40.

BOCKEN, H., BOONE, I. en KRUITHOF, M., *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, Brugge, die Keure, 2014, 283 p.

BOERSEN, L., *Onbeperkt spreekrecht ter terechtzitting*, Utrecht, Universiteit Utrecht, 2018, 91 p .

BREWAEYS, L., *et al.*, *Indicatieve tabel 2020/ tableau indicatif 2020*, Brugge, Die Keure, 2021, 195 p.

BRUN, P., *Responsabilité civile extracontractuelle*, Parijs, LexisNexis, 2005, 546.

DE BOCK, F., MAES, G. en WITTENS, A., *Een nieuw gezin- Rechtsstatuut van het gelijkslachtige gezin*, Kortrijk, UGA, 2007, 164 p.

CANDIDO, J., *et al.*, *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag, LOVS, 2017, 245.

CERULUS, U., 'De rechtspositie van stiefouders', in BOONE, I en DECLERCK, C. (eds.), *Actualia familerecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, Die Keure, 2017, 115-140.

CERULUS, U., *Een statuut voor de zorgouder in het licht van de grondrechtenbescherming*, Brugge, Die Keure, 2019, 560 p.

CORSTENS, G., *Het Nederlands strafprocesrecht*, Nijmegen, Kluwer, 2005, 911.

CRETEN, N., *Politionele slachtofferbejegening*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2004, 84 p.

CRUYSMANS, G., 'L'assureur, l'assuré, la partie civile et le juge pénal: la quadrature du cercle?' in KENNES, L. (ed.), *Le droit pénal de la circulation routière en 2020: question choisies*, Brussel, Larcier, 2020, 7-34.

DERUYCK, F. en VAN LANDEGHEM, Y., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2020, 330 p.

DUBUISSON, B., *Le dommage corporel et sa réparation*, Limal, Anthemis, 2019, 236 p.

GARDNER, D., 'Sens et non-sens de la résponsabilité civile en matière d'accidents de la circulation' in LE BOURG, J. en QUEZEL-AMBRUNAZ, C. (eds.), *Sens et non-sens de la résponsabilité civile*, Chambéry, Université Savoie Mont Blanc, 2018, 311-329.

GILLAERTS, P., SAMOY, I. en STIJNS, S., *Deviating from the principle of full compensation in BelgSam tort law*, Brugge, Die Keure, 2017, 252 p.

HADERMANN, E. en PLEYSIER, S., 'Minderjarige slachtoffers van criminaliteit: theorie, onderzoek en praktijk' in KERKHOFS, M., MEEUWISSEN, L. en PUT, J. (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, 21-57.

HEBLY, M., *Schadevaststelling en tijd*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 362 p.

HOEKEMA, A., *Vergoeding van verkeersschade*, Deventer, Kluwer, 1976, 64 p.

JOCQUÉ, G., 'Vergoeding van verkeersongevallen' in *Aansprakelijkheids- en verzekeringsrech*t, Themis, die Keure, 2012, 51 -71.

KESTEMONT, L. *Naar een rechtswetenschappelijke methodeleer*, Brugge, Die Keure, 2017, 342 p.

KERKHOFS, M., 'De positie van het minderjarige slachtoffer in het strafrecht' in: KERKHOFS, M., MEEUWISSEN, l. en PUT, J. (eds.), *Het minderjarige slachtoffer*, Brugge, Die Keure, 2021, 57- 90.

LAMBERT-FAIVRE, Y., en LEVENEUR, L., *Droit des assurances*, Parijs, Dalloz, 2017, 974 p.

LINDENBERGH, S., *Psychische schade*, Den Haag, Boom juridisch, 2019, 228 p.

MATTHYS, J., *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 746 p.

PETITAT, J., *Kanttekeningen bij de indicatieve tabel*, Gent, Story Publishers, 2013, 172 p.

RIJNHOUT, R., *Schadevergoeding voor derden in personenschadezaken*, Utrecht, Boom juridisch, 2012, 479 p.

ROYER, S., *Strafrechtelijk beslag- Digiproof en (multi)functioneel*, Brugge, Die Keure, 2020, 455 p.

SENAEVE, P. en DECLERCK, C., *Compendium van het personen- en familierecht*; Leuven, Acco, 2022, 752 p.

SOMMERIJNS, M., *Lichamelijke schade: Repertorium rechtspraak 2007-2010*, Brussel, Larcier, 2011, 268 p.

SOSSON, J., WILLEMS, G. en MOTTE, G. (eds.), *Adults and children in postmodern societies*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 873 p.

SWENNEN, F., *Het personen- en familierecht: een benadering in context*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 625 p.

VANASSCHE, S., SODERMANS, A. en MATTHIJS, K., 'Opvoeden door ex-partners: samen of apart? Bevindingen uit sociaalwetenschappelijk onderzoek rond co-ouderschap in Vlaanderen', in BOONE, I. en DECLERCK, C. (eds.), *Actualia familerecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, Die Keure, 2017, 1-15.
VAN DEN VOORDE, W., *Forensische geneeskunde*, Brugge, Die Keure, 2016, 676 p.

VANDROMME, S., 'Recht van de nabestaanden om het lichaam te zien' in DE BUSSCHER, M., MEESE, J., VAN DER KELEN, J. en VERBIST, J. (eds), *Duiding Strafprocesrecht*, Brussel, Larcier, 2013, 138-140.

VAN LENT, L., BOONE, M. en VAN DEN BOS, K., *Klachten tegen de niet-vervolging (art. 12 Sv-procedure)*, Den Haag, Boom Juridisch, 2019, 241 p.

VAN OEVELEN, A., JOCQUE, G., PERSYN, C. en DE TEMMERMAN, B., 'Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad: schade en schadeloosstelling (1993-2006), *TPR* 2007, 933-1538.

VAN SCHOUBROECK, C., *Minimumvoorwaarden BA motorrijtuigenverzekering*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 358 p.

VANSWEEVELT, T. en WEYTS, B., *Actuele ontwikkelingen in het aansprakelijkheidsrecht en het verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 296 p.

VANSWEEVELT, T., 'Het juridisch statuut van een lijk' in VERWALLENS, F. en VANSWEEVELT, T., *Handboek gezondheidsrecht: volume 2*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 1559-1610.

VANSWEEVELT, T. en WEYTS, B., *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 935 p.

VERHELST, S., *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Intersentia, Antwerpen, 2013, 711 p.

VERSTRAETEN, R. en VERBRUGGEN, F., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 578 p.

VERSTRAETEN, R., VAN DAELE, D., BAILLEUX, A. en HUYSMANS, J., *De burgerlijke partijstelling: analyse en toekomstperspectief,* Antwerpen, Intersentia, 2012, 435 p.

VERSTRAETEN, R., *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 1193 p.

WUYTS, T., *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 990 p.

2. Bijdragen in tijdschriften

AERTS, B., 'We kunnen onze taken aan dankzij grote flexibiliteit', *Juristenkrant* 2009, afl. 200, 10-11.

ANSEMS, L., BOONE, M. en VAN LENT, L., 'Wijzigingen van de artikel 12-procedure in Modernisering Strafvordering', *NJB* 2018, Navigator.nl.

ARNOU, L., 'De autopsie en de rechten van nabestaanden', *T. Strafr.* 2000, 242-247.

BAETEMAN, G., GERLO, J., GULDIX, E., WYLLEMAN, A., VERSCHELDEN, G. en BROUWERS, S., 'Overzicht van rechtspraak: Personen- en familierecht 1995-2000', *TPR* 2001, 1551-2018.

BOONE, I. en WYLLEMAN, B., 'De vergoeding van schade van derden in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht' *PVVR* 2010, 263-323.

BRACQ, N., 'Analyse comparée de la participation des victimes devant la Cour Pénale Internationale et devant les juridictions pénales des pays de tradition romanogermanique', *Rev. Dr. Homme.* 2013, https://journals.openedition.org/revdh/316?lang=en.

BROUILLOU, G., 'le préjudice moral des personnes morales', *Revue juridique de l'Ouest* 2014, 7-46.

BUITER, M. en LENFENRINK, L., 'Het belang van het spreekrecht tijdens een rechtszaak', *Ntvp* 2021, 1.

CAYOL, A., 'Dommages corporels - La réparation du préjudice moral de la victime indirecte en cas de perte d'un proche avant sa naissance', *Bulletin Juridique des Assurances* 2021, Lexis360.

CERE, J., AMBROISE-CASTEROT, C., RENUCCI, J., LENA, M., *Code de procédure pénale 2022, annoté*, Parijs, Dalloz, 2021, 3114 p.

CERULUS, U., 'Vurig pleidooi voor een statuut voor de zorgouder', *TFAM* 2019, nr. 3-4, 58-60.

COAT, A., 'L'indemnisation des fans français pour la mort de Michael Jackson: mais où s'arrête le préjudice moral?', *Revue juridique de l'Ouest* 2016, 31-37.

DE BACKER, K., 'Beroepsmogelijkheid tegen een weigering tot inzage en afschrift van het strafdossier in het opsporingsonderzoek in de maak' , *Actua Leges,* n° 2018/12, 1.

DE BRUYNE, J., 'Een verwantenvoorrecht: het regelen van de wijze en de plaats van de begrafenis indien de overledene desbetreffend niets heeft bepaald', *RW* 1960-61, 823-834.

DE BRUYNE, J., 'Het regelen van de begrafenis', *RW* 1959-60, 1634-2093.

DE KEZEL, E., 'De vergoeding voor het verlies van een kind ten gevolge van een verkeersongeval', *TPR* 1999, 579-628.

DE MESMAECKER, V., 'Ervaring met justitie als differentiërende factor in het oordeel over justitie. Een introductie tot procedurele rechtvaardigheid', *RW* 2009-10, 562-576.

DE ROY, C., 'De wet van 6 maart 2018 ter verbetering van de verkeersveiligheid: opnieuw een strengere aanpak van verkeersovertreders', *RW* 2018-19, 123-139.

DERUYCK, F., 'De burgerlijke vordering voor de strafrechter' *CBRJ* 2010-11, 373-397.

DE TEMMERMAN, B., 'Pleidooi voor een morele schadevergoeding op mensenmaat', *De Juristenkrant* 2000, nr. 3, 13.

ELBERS, N., 'Slachtofferadvocatuur: De rol van de advocatuur in de bijstand van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven', *WODC* 2018, 1-123.
EVERAERT, L., 'Nieuw samengestelde gezinnen: bescherming van de langstlevende partner', *BN* 2021, 57-66.

JANSSEN, J. en DE LANGE, J., 'Spreekrecht- Een vanzelfsprekend recht van spreken?', *NJB* 2018, navigator.nl

JONGBLOET, D., 'Het Franse hervormingsproject buitencontractuele aansprakelijkheid: inspiratiebron voor de Belgische hervorming?', *Jura. Falc.* 2017-18, 137-207.

KÖNIGS, T., WAHEDI, S. en WATERBOLK, T., 'Het Europees recht en de bescherming van kwetsbare slachtoffers: kritische kanttekeningen bij Richtlijn 2012/29/EU', *NJB* 2013, 2145-2149.

KUNST, M., 'De therapeutische werking van slachtofferdeelname aan het strafproces', *Beleid en Maatschappij* 2015, 32-45.

LAGRANGE, M., 'Art. 1240 à 1245-17 - Fasc. 202-20 : RÉGIME DE LA RÉPARATION. – Évaluation du préjudice corporel : dommages à la personne en cas de décès', *JurisClasseur* 2022, Lexis 360.

LENS, K., PEMBERTON, A. en GROENHUIJSEN, M., 'Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?, *WODC* 2010, 149 p.

MELAI, A.L. en GROENHUIJSEN, M.S., 'Commentaar op artikel 51e Sv.', 2011, Navigator.nl.

PANIS, S., 'De uitsluitingsgrond van art. 29*bis* WAM', *Jura Falc.* 2008-09, 157-222.

PAVILLON, C., ‘Een nieuw contractenrecht voor Frankrijk’, *NTBR* 2015, 77-86.

PORCHY-SIMON, S., ‘Dommage’, *Juris classeur* 2021, Lexis360.

SIERENS, R., ‘Burgerlijke partijstelling voor de politierechtbank’, *CABG* 2009, 1-60.

STROOBANTS, N., ‘Naar een snellere vergoeding voor slachtoffers van verkeersongevallen’, *RW* 2018-19, 682-697.

SWENNEN, F., ‘Er is leven na de dood. Persoonlijkheidsrechten na het overlijden’, *TPR* 2013, 1489-1554.

UYTTERHOEVEN, K., ‘Worden stiefouders stiefmoederlijk behandeld?’, *T. Fam.* 2009, 125-126.

VAN DANTZIG, L., *et al.;* ‘Afzonderlijke behandeling vordering benadeelde partij’, *WODC* 2021, 1-44.

VANDEPLAS, A., ‘Over het statuut van benadeelde persoon’, *RW* 2002-03, 278-279.

VANDERMEERSCH, D., ‘De nieuwe rechten van de procespartijen in de voorbereidende fase van het strafproces’, *Vigiles* 1999, afl. 1, 38-53.

VERCRUYSSE, T., ‘Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017’, *T.Fam.* 2018, nr. 1, 6-14.

VERGES, E., ‘Droits des Victimes’, *Juris Classeur* 2016, Lexis360.fr.

VERHELST, S., ‘De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht: op zoek naar een optimaal evenwicht tussen publieke interventie en private betrokkenheid’, *RW* 2013- 14, 763-770.

VERSTRAETEN, R., ‘Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek: werelden van verschil of tijd voor een eengemaakt vooronderzoek? Het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 2020’, *NC* 2020, nr. 5, 399-424.

VROMAN, F., ‘Een benadeelde persoon geen hoger beroep kan instellen tegen een beschikking tot buitenvervolgingstelling”, *T. Strafr.* 2018, nr. 5, 325.

3. Online bronnen

AGENTSCHAP JUSTITIE EN HANDHAVING, *Slachtofferonthaal*, https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/48419.

AUDENAERT, V., *Samengestelde gezinnen in Vlaanderen*, https://gezinsenquete.be/sites/default/files/media/documenten/FS15_nieuw_samengestelde_gezinnen.pdf.

BROUCKER, M., DEFEVER, C. en REYNDERS, D., 'Analyse van de vragenlijsten omtrent de justitiële afhandeling van verkeersongevallen met zwaargewonde en/of dodelijke verkeersslachtoffers', *Dienst voor het Strafrechtelijk beleid* 2009, www.dsb-spc.be/doc/pdf/RAP-verkeersveiligheid.pdf

FOD Justitie, *Informatie en raadgevingen aan families van verkeersslachtoffers*, www.om-mp.be/om_mp/files/en-savoir-plus/brochures/NL/12-Informatie%20en%20raadgevingen%20aan%20families%20van%20verkeersslachtoffers.pdf.
KIND EN GEZIN, *Eigenlijk is hij bijna ons broertje hé?*, www.kindengezin.be/sites/default/files/2021-06/Bijna_ons_broertje_nieuw_samengesteld_gezin_webversie.pdf.

RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK, 'Aanbevelingen civiele vordering en schadevergoedingsmaatregel m.b.t. de Wet Terwee en de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer', 2011, https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Wet-Terwee.pdf.

RONDPUNT VZW, 'Als het verkeer je raakt: praktische gids na een verkeersongeval', https://www.rondpunt.be/storage/main/pdf-als-het-verkeer-je-raakt-2017-646.pdf.

VAN GOMPEL, J., 'Diversiteit in samenlevingsvormen onderschat in beleid', *Publicaties KBC* 2018, www.kbc.com/nl/economics/publicaties/diversiteit-in-samenlevingsvormen-onderschat-in-beleid.htm.
www.caw.be/hoe-wij-helpen.

www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/huishoudtypes.

https://www.iweps.be/indicateur-statistique/nombre-et-taille-des-menages/#:~:text.

https://www.rtbf.be/article/le-modele-de-la-famille-classique-resiste-malgre-des-separations-de-plus-en-plus-tot-9153550.